Ortaokul

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

Ders Kitabı

5. Sınıf

ORTAOKUL

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

5

YAZARLAR

Hulusi Yiğit

Abdullah Açık

Emine Öğülmüş Doğan

Elif Emine Dirlik

Ayşe Macit

HAZIRLAYANLAR

EDİTÖR
Mustafa Yılmaz

DİL UZMANI
Ahmet Polat

GÖRSEL TASARIM UZMANI
İzzettin Yılmaz Başkar
Veysel Kubat

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

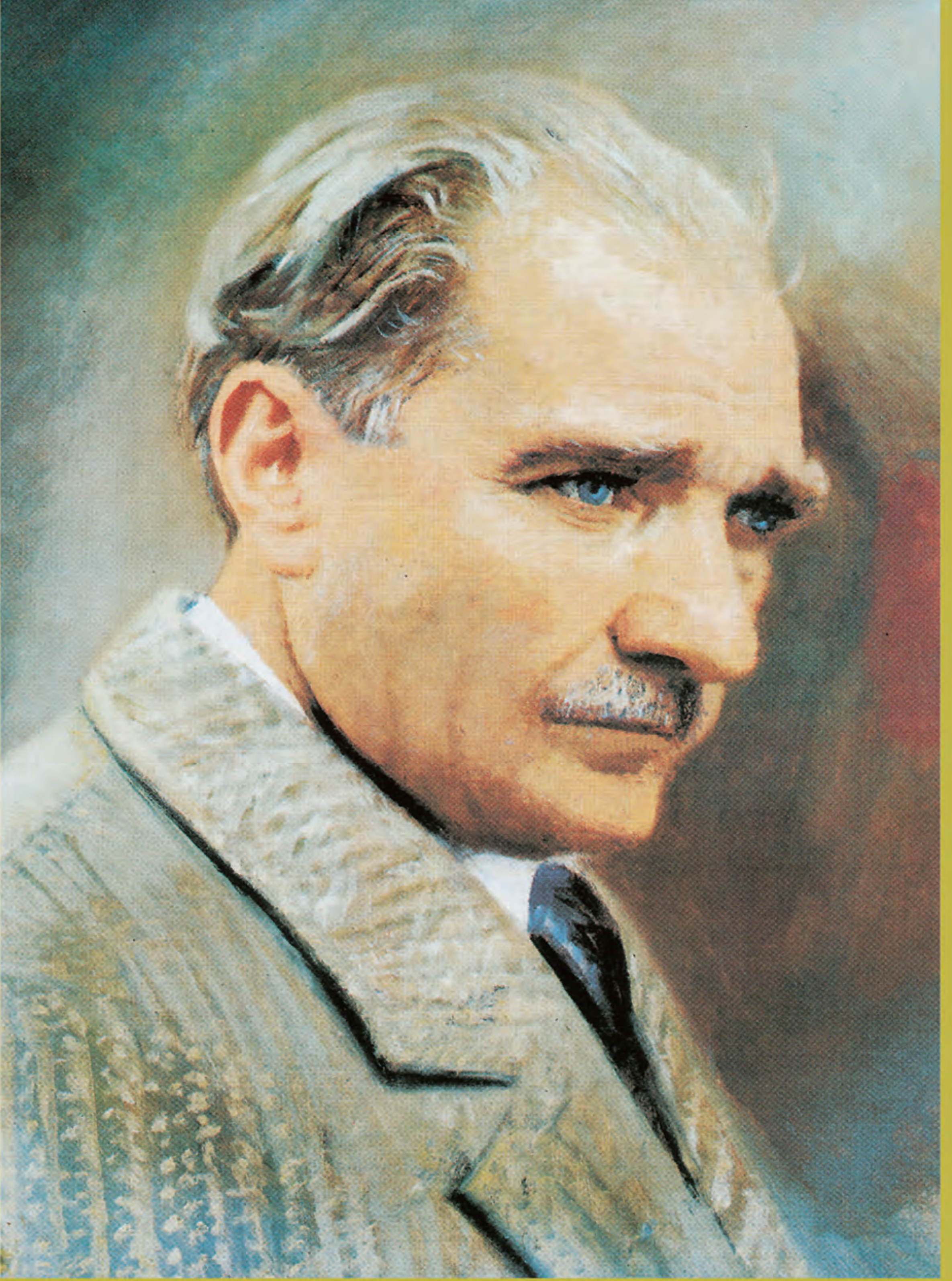
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER

ORGANİZASYON ŞEMASI

1. ÜNİTE

ALLAH İNANCI

Ünite kapağı

Ünite başlığı

Ünite adı

Kavramlar

Hazırlık soruları

Karekod: Kitapla ilgili materyaller için

Etkinlik kutusu

Motivasyon sorusu

Ünite metni

Değerlendirme soruları: (Açık uçlu Çoktan seçmeli Boşluk doldurma Doğru/Yanlış)

Sözlük Kitabınızda geçen belli başlı kavramların anlamlarına buradan kolayca ulaşabilirsiniz.

Kaynakça Kitabınız hazırlanırken faydalanılan belli başlı kaynakların listesi

ETKİNLİK KUTULARI

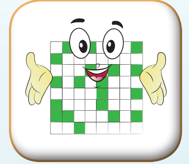

LİSTELEYELİM

ARAŞTIRALIM

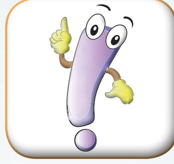

BİL BAKALIM

BİLGİ KUTUSU

BİLİYOR MUSUNUZ?

BULALIM

ÇİZELİM

DİKKAT EDELİM

DÜŞÜNELİM

GRUP ÇALIŞMASI YAPALIM

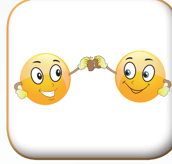

BOYAYALIM

KONUŞALIM

NOT EDELİM

OKUYALIM

OYUN OYNAYALIM

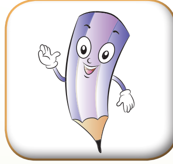

PAYLAŞALIM

SIRALAYALIM

İNCELEYELİM

TAMAMLAYALIM

TARTIŞALIM

YAZALIM

YORUMLAYALIM

Kitabınızda işlenen konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacak çeşitli etkinlikler yer almaktadır.

KISALTMALAR

a.s.	: Aleyhisselam
b.	: bin / binti
bk.	: bakınız
C	: cilt
c.c.	: Celle celâluhû
Çev.	: çeviren
ed.	: editör
Haz.	: hazırlayan
Hz.	: hazreti
md.	: madde
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
r.a.	: Radiyallâhu anh / anhâ
s.	: sayfa
s.a.v.	: Sallallahu aleyhi ve sellem
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı

1. ÜNİTE

Allah

ALLAH İNANCI

Kavramlar

Esmâ-i Hüsnâ, hanif, tevhid, ihlâs, kıssa

Ünitemize Hazırlanalım

1. Yağmurun ve mevsimlerin oluşumunu araştırarak evrendeki düzen hakkında bilgi toplayınız.
2. İnsanları diğer varlıklardan ayıran en belirgin özellikleri araştırarak defterinize yazınız.
3. Etrafımızdaki varlıkların nasıl yaratıldığını büyüklerinizden öğrenerek sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
4. Samed, Semî, Basar, Alîm ve Kâdir kelimelerinin anlamlarını sözlükten bulup defterinize yazınız.

1. Allah (c.c.) Vardır ve Birdir

Bir şey kendi kendine var olabilir mi? Niçin?

İnsan düşünen, merak eden ve akıllı bir varlıktır. Aklımızla olayların nasıl olduğunu düşünür ve sebeplerini bulmaya çalışırız. Küçücük bir tohumun nasıl ağaca dönüşüp meyveler verdiğini, arının binlerce çeşit çiçeğin arasından bal özünü nasıl topladığını düşünmeye başladığımızda bu olayların rastgele olamayacağını anlarız. Nasıl ki bir resim gördüğümüzde onu yapan bir ressamın varlığını düşünüyorsak, evreni ve içindeki her şeyi yaratan bir yaratıcının olduğunu da düşünürüz. Çünkü evrende hiçbir şey kendiliğinden var olmaz. Bu da bizi Allah'ın (c.c.)* varlığı sonucuna ulaştırır.

Çevremizdeki güzellikler Allah'ın (c.c.) varlığını gösterir.

Dünya üzerinde yaşayan canlılar kendi aralarında bir uyum içerisindedir. İnsanların ve diğer canlıların bedenleri kendi içinde bir mükemmellik taşır. En küçüğünden en büyüğüne kadar tüm canlılar Allah'ın (c.c.) yaratmasıyla hayat bulmuştur. Tüm varlıklar belli bir amaç doğrultusunda yaratılmıştır. Bir canlı rahat bir şekilde hayatını devam ettirebilmek için diğer canlılara ihtiyaç duyar. Örneğin, bizler beslenme ihtiyacımızı bitki ve hayvanlardan karşılarız. Su ve hava da canlılar için vazgeçilmez ihtiyaçlardır. Yağmurun yağmadığını, su kaynaklarımızın tükendiğini düşündüğümüzde yaşamımızı devam ettirmek imkansızdır. O halde Allah'ın (c.c.) yarattığı her şey ve verdiği tüm nimetler, hayatımızı sürdürebilmemiz içindir. Tüm bunlar Allah'ın (c.c.) evrende yarattığı düzen sayesindedir.

Bu kadar düzenli işleyen evrenin, bir yaratıcı tarafından var edildiğini ve yönetildiğini anlarız. Evrendeki düzen mükemmel bir şekilde Yüce Allah'ın yaratmasıyla gerçekleşmiştir.

---

* Celle celâluhû: Yüceler yücesi.

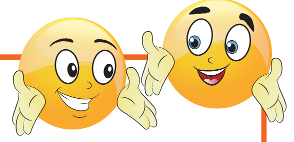
BİLİYOR MUSUNUZ?

- Göklerin ve yerin yaratılması,
- Gece ve gündüzün peş peşe gelmesi,
- Gemilerin denizlerde yüzmesi,
- Yağmurla kupkuru toprağın canlanması,
- Çeşit çeşit canlının yeryüzünde dolaşması,
- Rüzgarların ve bulutların hareket etmesi,

Düşünen ve araştıran bir toplum için Yüce Allah'ın varlığının delillerindendir.

(bk. Bakara suresi, 164. ayet.)

TARTIŞALIM

AHMET'İN HATIRASI

Ahmet okula yeni gelmiş bir öğrenciydi. Diğer öğrenciler de onun nasıl biri olduğunu merak ediyordu. Türkçe dersinde öğretmen öğrencilerinden bir hatıra yazmalarını istedi. Yazılar tamamlandı ve öğretmenin seçtiği öğrenciler yazdıklarını okumaya başladı. Ahmet'e sıra geldiğinde herkes merakla dinlemeye koyuldu.

"Bir gün babamla beraber onun şehir dışındaki işyerine gittik. Babam işlerini hallederken benim de içeride canım sıkıldı ve babamdan izin alarak alabildiğine geniş ve düz, yer yer ağaçlarla kaplı bir araziye çıktım. Gezinirken babamın işyerinden iyice uzaklaştığımı fark ettim ve kaybolmaktan korkarak hemen geldiğim yollardan geri dönmek istedim. Tam bu sırada rüzgâr şiddetlendi ve birden fırtınaya dönüştü. Şaşkınlık içerisindeydim ve hemen bir ağaca sarıldım. Bu arada ilerideki metal eşya deposu olduğunu tahmin ettiğim yerden çıkan malzemeler ağaçlığın arkasındaki boşlukta bir araya geldi. İlk başta mıknatıs var zannettim. Gözlerime inanamıyordum. Vidalar kendi kendine dönüyor, her parça uzaktan kumandalı gibi rastgele gelip yerini buluyordu. Tahminimce yarım saat kadar bir zamanda gözlerimin önünde koskoca bir uçak oluşmuştu. Çok şaşırdım ve inanamadım. Bu çok heyecan verici ve hiç unutamayacağım bir hatıramdı."

Sınıftakiler şaşkınlık içindeydi. Öğretmen Ahmet'in defterine bakıp gülümsedi ve: "Arkadaşlarına okumadığın kısmı da okur musun?" dedi. Bunun üzerine Ahmet, defterine bakmadan bu anlattıklarının yalan olmadığını ama gerçek de olmadığını, sadece bunları rüyasında gördüğünü söyledi ve gülümsedi. Bütün sınıf da onunla birlikte gülmeye başladı.

Sizce Ahmet, anlattıklarının rüya olduğunu söylemeseydi, arkadaşları ona inanır mıydı? Neden?

Hiçbir şeyin kendi kendine var olamayacağı ilkesinden hareketle konuyu arkadaşlarınızla tartışınız.

Yüce Allah insanı yaratıp ona çeşitli özellikler vermiştir. Bu özelliklerden birisi de Allah'a (c.c.) inanma duygusudur. Bu duyguyla insan, kendi yaratılışındaki ve evrendeki delillerle Allah'ın (c.c.) varlığına ulaşır.

TARTIŞALIM

Sınıfınızda birden fazla öğretmen aynı anda farklı dersler anlatsa nasıl olurdu? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla tartışınız.

Dünyamızı ve bizi en güzel şekilde yaratan, bizim için nimetler var eden Yüce Allah bir ve tektir. Varlıklar arasında görülen uyum ve düzen ancak tüm bunları yaratanın bir ve tek olması ile gerçekleşir. Her şeyi yaratan ve düzenleyen Allah (c.c.) bir ve tek olmasaydı hem hayatımızda hem de evrenin işleyişinde düzensizlikler ortaya çıkardı. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyurur: **"Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar olsaydı kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu..."**[1]

Allah'ın (c.c.) birliği ve tekliği, O'nun eşi ve benzeri olmadığı anlamına da gelir. Allah (c.c.) düşündüğümüz, görüp işittiğimiz hiçbir varlığa benzemez. Allah'a (c.c.) eş ve ortak olan hiçbir varlık yoktur. O, her şeyi var edendir ve her şeyin sahibidir. Allah (c.c.) hiçbir şeye ihtiyaç duymaz ama her şey O'na ihtiyaç duyar. Yüce Allah'ın özellikleri Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette anlatılmaktadır. Bu özellikleri kısa ve özet bir şekilde İhlâs suresinde Yüce Allah bizlere şöyle öğretmektedir: **"De ki: O, Allah'tır, bir tektir. Allah Samed'dir. (Her şey ona muhtaçtır; o, hiçbir şeye muhtaç değildir.) Ondan çocuk olmamıştır. (Kimsenin babası değildir.) Kendisi de doğmamıştır. (Kimsenin çocuğu da değildir.) Hiçbir şey ona denk ve benzer de değildir."**[2]

Allah'ın (c.c.) varlığı, sıfatları ve yaptıkları hiçbir varlığa benzemez. O'nun yardımcısı, eşi ve benzeri yoktur. Bu evrende var olan her şeyi O yaratmıştır. Kâinat ve içinde bulunan varlıklar ne kadar güzel olursa olsun hiçbiri Allah'a (c.c.) benzemez.

2. Allah (c.c.) Yaradandır

Yaratmak denilince ne anlıyorsunuz?

Bir resim sergisinde birbirinden güzel ve farklı tablolar sergilenmektedir. Bu tablolarda ağaçların ihtişamlı bir şekilde yükseldiğini, dağların, ovaların, denizlerin en güzel renklerle tasarlandığını ve portrelerde insan yüzlerinin tüm ayrıntılarıyla işlendiğini gördüğümüzde hayrete düşeriz. Resimleri kim çizmiştir? Ressam acaba nasıl biridir? gibi sorular aklımıza gelir.

1 Enbiyâ suresi, 22. ayet.
2 İhlâs suresi 1-4. ayetler.

Her resmin bir ressamı olduğu gibi evrenin de bir yaratıcısı vardır.

Resim sergisinde gösterdiğimiz dikkati, yaşadığımız dünyaya çevirdiğimizde; Güneş'in, Ay'ın, yıldızların, denizlerin, dağların, ağaçların, hayvanların ve tabii ki biz insanların mükemmel bir şekilde yaratıldığını görürüz. Sonra aklımıza şu sorular gelir:

"Bütün bunlar nasıl var olmuştur?"

"Evrendeki bu varlıklar kendi kendine var olabilir mi?"

"Her şeyi mükemmel bir şekilde yaratanın, tüm varlıklardan daha mükemmel ve üstün olması gerekmez mi?"

Bu sorular üzerinde düşündüğümüzde evrendeki her şeyin bir yaratıcısı olduğu sonucuna ulaşırız. İşte o yaratıcı, yarattıklarına benzemeyen ve her şeyden üstün olan Yüce Allah'tır. Allah'ın (c.c.) her şeyi yarattığını Kur'an-ı Kerim bizlere şöyle anlatır: **"Allah her şeyin yaratıcısıdır ve her şeyi koruyup yöneten de O'dur."**[3] Ayrıca Yüce Allah, **"O, yeryüzünde olanların hepsini sizin için yaratan, sonra göğe yönelip onları yedi gök halinde düzenleyendir…"**[4] ayetiyle her şeyin yaratıcısı olduğunu bildirir. "**O, yaratıp şekillendiren, ahenk veren ve düzene koyandır."**[5] ayetinde ise yaratmanın yanında Allah'ın (c.c.) varlıklara şekil verdiği ve evreni düzene koyduğu vurgulanmaktadır.

DÜŞÜNELİM

Ektiğiniz tohumu düşündünüz mü?
Onu siz mi bitiriyorsunuz yoksa biz miyiz bitiren?
Dileseydik onu kuru bir çöpe çevirirdik de şaşırır kalırdınız.
İçtiğiniz suyu düşündünüz mü?
Onu buluttan siz mi indirdiniz yoksa biz miyiz indiren?
Dileseydik onu tuzlu yapardık. Şükretmeniz gerekmez mi?
Tutuşturmakta olduğunuz ateşi düşündünüz mü?
Onun ağacını siz mi yarattınız yoksa yaratan biz miyiz?

(Vâkıa suresi, 63-72. ayetler.)

Yukarıdaki ayetlerde Yüce Allah'ın bize yönelttiği sorulara nasıl cevaplar verebiliriz? Düşününüz.

3 Zümer suresi, 62. ayet.
4 Bakara suresi, 29. ayet.
5 A'lâ suresi, 2-3. ayetler.

OKUYALIM

Allah Birdir Peygamber Hak

Allah bir Peygamber hak
Rabbülalemindir mutlak
Senlik benlik nedir bırak
Söyleyim geldi sırası

Cümle canlı hep topraktan
Var olmuşuz emir Hakk'dan
Rahmet dile sen Allah'tan
Tükenmez rahmet deryası

Aşık Veysel Şatıroğlu

(Halil Apaydın, Aşık Veysel Şatıroğlu'nda Dini Tecrübe, s. 184-185.)

Hiçbir şey kendiliğinden var olmamıştır. Bütün varlıkların Yüce Allah tarafından özenle yaratıldığını çevremize ve kendi yaratılışımıza bakarak anlayabiliriz. İnsanı yaratan, insan soyunun devam etmesini sağlayan ve insanın hayatını sürdürmesi için dünyayı yaşamaya elverişli şekilde düzenleyen Allah'tır (c.c.). Tüm varlıkları bir amaç doğrultusunda yaratmak Allah (c.c.) için çok kolaydır. Biz insanlar, hayatımızda bir şeyler yapmak istediğimizde zamana, bilgiye, enerjiye ve diğer pek çok şeye ihtiyaç duyarız. Ancak Allah (c.c.) bir şeyin olmasını isteğinde hiçbir zorlukla karşılaşmaz. **"O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece 'ol' der, o da hemen oluverir."**[6] ayetinde belirtildiği gibi Allah'ın (c.c.) yaratması için "Ol" demesi yeterlidir.

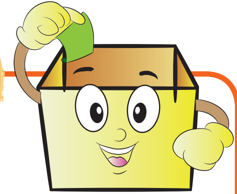
3. Allah (c.c.) Rahman ve Rahimdir

Yağmura "Rahmet" denilmesinin sebebi sizce nedir?

Rahman; dünyada, bütün canlılara şefkat gösteren, inanan inanmayan herkese merhamet eden ve her türlü nimeti sürekli veren anlamlarına gelir. [7]

Rahman, Yüce Allah'ın güzel isimlerinden birisidir. Bu isim Kur'an-ı Kerim'de şöyle geçer: **"De ki: "(Rabbinizi) ister Allah diye çağırın, ister Rahman diye çağırın. Hangisiyle çağırırsanız çağırın, nihayet en güzel isimler O'nundur..."**[8] Yüce Allah, Rahman ismi ile dünya hayatımızı devam ettirebilmemiz için çeşitli nimetler ve kolaylıklar sunar. Örneğin bebeklik ve çocukluk dönemimizde iken

BİLGİ KUTUSU

Esmâ-i Hüsnâ

Allah'ın (c.c.) güzel isimlerine Esmâ-i Hüsnâ denir. Bu isimleri Kur'an-ı Kerim'den ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sözlerinden öğreniriz. Rahman, Rahîm, Semî, Alîm ve Samed bu isimlerden bazılarıdır.*

**Sallallâhu aleyhi ve sellem: Allah (c.c.) ona salât ve selam eylesin.*

6 Bakara suresi, 117. ayet.
7 bk. MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 374-375.
8 İsrâ suresi, 110. ayet.

korunma, beslenme, güvenlik, sevgi ve şefkat gibi çeşitli ihtiyaçlarımızın karşılanması için bizi bir aile içinde var eder. Ailemize de ayrıca şefkat ve merhamet duygusu verir ki onlar da bıkmadan usanmadan bizimle ilgilenebilsinler. Beslenmemiz için bitkileri ve hayvanları var eder. Dünya hayatında neyin nasıl yapılacağı bilgisini bize öğretir. Biz de bu bilgilerle buluşlar yapar, eşyalar üretir ve yeni bilgilere ulaşırız.

Yağmur rahmettir.

Evrendeki her varlık Allah'ın (c.c.) rahmetinin sonucu olarak varlığını devam ettirir. Allah'ın (c.c.) rahmeti çok geniştir. Allah (c.c.), Rahman olmasının bir gereği olarak yarattığı tüm kullarına merhamet eder.

Rahîm; dünyada yarattığı bütün varlıklara karşılıksız nimet veren, yarattıklarını koruyan, esirgeyen, bağışlayan ve merhamet eden, ahirette ise sadece Allah'a (c.c.) inanan kullarına şefkat eden anlamlarına gelir.[9]

er-Rahman

Hiç ayırım yapmadan
Merhametle davranan
Zikredelim her zaman
O'nun adı er-Rahman

Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de **"...O Rahman'dır, Rahîm'dir."**[10] ve **"Sizin ilahınız bir tek ilahtır. Ondan başka ilah yoktur. O Rahman'dır, Rahîm'dir."**[11] ayetlerinde Rahman ve Rahîm olduğunu bizlere bildirmektedir.

Her işin başlangıcında besmele çekilmesinin bir anlamı da Allah'ı (c.c.) Rahman ve Rahîm isimleri ile anmak ve yüceltmektir. Besmele ile Allah'tan (c.c.) esirgenme ve bağışlanma istenir. Ayrıca Allah'ın (c.c.) kullarına merhametli olması bizlerin de O'na karşı sorumlu davranmamızı gerekli kılar. Yüce Allah insana sonsuz merhametle yaklaşırken insanın bunu karşılıksız bırakmaması ve kulluk görevlerini yerine getirmesi beklenir. Böylece insan Allah'ın (c.c.) emirlerine uygun bir hayat yaşamaya yönelir.

9 MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 374.
10 Fâtiha suresi, 3. ayet.
11 Bakara suresi, 163. ayet.

OKUYALIM

Bir anne kaybolan çocuğunu telaşla aramaktadır. Ararken her bulduğu çocuğu kendi çocuğu zannederek bağrına basıp emzirmeye çalışmaktadır. Bu annenin durumunu arkadaşlarına anlatan Hz. Muhammed (s.a.v.) "Bu kadının çocuğunu ateşe atabileceğini düşünebilir misiniz? İşte Allah'ın kullarına merhameti bu annenin yavrusuna duyduğundan çok daha fazladır." diyerek Allah'ın (c.c.) merhametinin ne kadar çok olduğunu vurgulamıştır.

(Müslim, Tevbe, 22.)

4. Allah (c.c.) Görür ve İşitir

"...O, karada ve denizde ne varsa bilir; O'nun bilgisi dışında bir yaprak bile düşmez. O, yerin karanlıklarındaki tek bir taneyi bile bilir..."

(En'âm suresi, 59. ayet)

Yukarıdaki ayetten ne anlıyorsunuz?

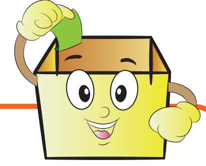
Allah (c.c.), her şeyi gören, işiten ve bilendir. Her şeyden en küçük ayrıntısına kadar haberdardır. Allah (c.c.) yarattığı tüm varlıkların bilgisine hakimdir. Yaratıcı olduğu için yarattığı her şeyi bilir ve işitir. **"...Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir."**[12]

Yüce Allah'ın işitmesi ve görmesi, yaratılmış varlıklardaki kulak, göz gibi organlar yoluyla değildir. Çünkü Allah (c.c.) yarattıklarına benzemez. Göz olmadan her şeyi görmek, kulak olmadan her şeyi işitmek nasıl olur? Bu insan için zor ama anlayabileceğimiz bir durumdur. Örneğin, uyurken gördüğümüz rüyaları da gözlerimizle görmeyiz. Çünkü gözlerimiz kapalıdır. Fakat rüyalarımızda o kadar çok şey görürüz ki bazen uyanık olarak göremediklerimizi bile görebiliriz. Demek ki görmek sadece gözle sınırlı değildir. Bunu Allah (c.c.) için düşündüğümüzde O'nun görmesi ve bilmesi insanınkinden farklı ve mükemmeldir. Allah (c.c.), evrenin ve bizlerin yaratıcısıdır. Her şeyi kolaylıkla yaratan Yüce Allah için görmek, duymak ve bilmek de kolaydır. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyurur: **"Bilmez misin ki kuşkusuz Allah gökte ve yerde ne varsa hepsini bilir. Kuşkusuz bunların hepsi bir kitaptadır. Şüphesiz bu Allah'a göre çok kolaydır."**[13]

es-Semî'
İşitmekte her şeyi
Gizli açık her sesi
Kabul eder dileği
O'nun adı es-Semî'

12 Enfâl suresi, 75. ayet.
13 Hac suresi, 70. ayet.

BİLGİ KUTUSU

- **İlim:** Allah'ın (c.c.) her şeyi bilmesidir.
- **Semi:** Yüce Allah'ın her şeyi işitmesidir.
- **Basar:** Allah'ın (c.c.) her şeyi görmesidir.

Biz insanlar da görür ve işitiriz. Aydınlıkta ve gözümüzün önünde olan yerleri görebiliriz. Ancak sadece belli sınırlarda olan sesleri duyabiliriz. Bilgimiz ise gördüğümüz, duyduğumuz ve düşündüklerimizle sınırlıdır. Ancak Allah (c.c.) için böyle bir sınırlandırma yoktur. O her şeyi işitir, görür ve bilir. Yüce Allah sonsuz bilgi sahibidir. O'nun bilgisi kusursuzdur. Allah (c.c.) geçmişteki, şu andaki ve gelecekteki durumlarımızı çok iyi bilir. Bütün bunları bilmek O'nun için hiç zor değildir. **"...O karada ve denizde ne varsa bilir; O'nun bilgisi dışında bir yaprak bile düşmez...."**[14] ayeti Yüce Allah'ın ilminin ne kadar derin olduğunu ve her şeyi kuşattığını bize gösterir.

Allah (c.c.) gökteki ve yerdeki her şeyi en ince ayrıntısına kadar bilir.

Allah'ın (c.c.) bilmesi asla bizim bilmemize benzemez. Bizler bilmek için çeşitli araçlara ihtiyaç duyarken O, hiçbir araca ihtiyaç duymadan bilir. O'nun bilgisinde ne artma ne de eksilme olur. Çünkü O'nun bilgisi tamdır.

Nasıl ki bir makineyi icat eden insan o makinenin tüm özelliklerini biliyorsa, her şeyi yaratan Allah (c.c.) da yarattığı tüm varlıkların özelliklerini bilir ve görür. Eğer böyle olmasaydı, yani yarattıkları hakkında mükemmel bilgi sahibi olmasaydı bu durum Allah (c.c.) için bir eksiklik olurdu. Oysa Allah (c.c.) için herhangi bir konuda eksiklik söz konusu olamaz.

---

14 En'âm suresi, 59. ayet.

DÜŞÜNELİM

"Gözler O'nu idrak edemez; halbuki O, gözleri idrak eder..."

(En'âm suresi, 103. ayet.)

Yukarıdaki ayette anlatılmak istenen nedir? Düşününüz.

İşitmesi, bilmesi ve görmesi sonsuz olan, evrenin tek sahibi Yüce Allah bizlere şah damarımızdan daha yakındır.[15] Allah (c.c.) her an bizimledir. O'na her dua ettiğimizde bizi duyar. Nerede olursak olalım yaptığımız her şeyi görür. İçimizden geçirdiklerimizi bilir. Düşündüklerimizden haberdardır. Bu durum bizi davranışlarımıza ve sözlerimize özen göstermeye yöneltir. Böylelikle Allah'ın (c.c.) her şeyi biliyor ve görüyor olması bizi kötülüklerden uzaklaştırır. İyi ve güzel ahlaklı olmamızı sağlar.

5. Allah'ın (c.c.) Her Şeye Gücü Yeter

"Allah (c.c.) her şeye kâdirdir." ifadesinden ne anlıyorsunuz?

İnsanların yaptığı her şey imkân, zaman ve yetenekle sınırlıdır. İnsanın her istediğini yapabilmesi mümkün değildir. Ancak Allah (c.c.) için hiçbir işte zorluk yoktur. O, her istediğini hiçbir kısıtlama olmadan kolaylıkla yapar. Yaratıcımızın sınırsız bir güce sahip olduğunu gösterir. Allah'ın (c.c.) bilmesi, görmesi ve işitmesi yanında evreni kuşatan sonsuz bir gücü olduğunu Kur'an-ı Kerim şöyle açıklar: **"Göklerin, yerin ve bunlardaki her şeyin hükümranlığı yalnızca Allah'ındır. O her şeye hakkıyla gücü yetendir."[16]**

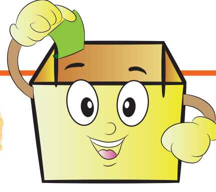
OKUYALIM

Kim çıkarır sabahleyin erkenden,
Dünyamıza ışık veren güneşi?
Gece vakti denizlere serilen,
Ay doğuyor, kim yapıyor bu işi?
Kışın kuru sandığımız fidana,
Baharda kim yeşillikler giydirir?
Bülbül öter, yuva yapmış ormana,
Bu sedayı ona acep kim verir?
Annenize sizi sevme hissini,
Onun ruha şifa veren sesini,
Kalbimize doğru olma hissini,
Kim veriyor bu şeylerin hepsini?

(İbrahim Alaaddin Gövsa, Çocuk Şiirleri, s. 11-12.)

15 bk. Kâf suresi, 16. ayet.
16 Mâide suresi, 120. ayet.

BİLGİ KUTUSU

Kâdir, Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden-dir. Allah'ın (c.c.) her şeye gücünün yetmesi anlamına gelir.

Allah'a (c.c.) zor gelen, O'nun gücünün yetmediği hiçbir şey yoktur. Allah (c.c.) dilediğini kolaylıkla yapan ve yaratandır. **"Bir şeyi dilediği zaman O'nun emri, o şeye ancak 'Ol!' demektir. O da hemen oluverir."**[17] ayeti Allah'ın (c.c.) güç ve kudretinin sonsuzluğunu dile getirmektedir.

6. Allah (c.c.) İle İrtibat: Dua

Yüce Allah'tan en son hangi istekte bulundunuz?

Dua insanı Allah'a (c.c.) yaklaştırır.

İnsanlar Allah'a (c.c.) olan sevgi, saygı ve bağlılıklarını göstermek için ibadet ederler. İbadetler sayesinde Allah'a (c.c.) yakınlaşır, O'nunla iletişim ve irtibat kurarlar. Allah (c.c.) ile irtibat kurmanın en güzel yolu dua etmektir. Çünkü Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ifadesiyle *"Dua ibadetlerin özüdür."*[18] ve *"Dua ibadetin ta kendisidir."*[19]

Dua sözlükte yalvarma, yakarma, seslenme, dileme, istekte bulunma gibi anlamlara gelir. Dinî bir terim olarak dua, insanın bütün samimiyetiyle Allah'a (c.c.) yönelmesi, isteklerini Allah'a (c.c.) iletmesi, O'ndan yardım dilemesi ve O'na güvenip dayanmasıdır. Dua, sevinç ve üzüntüleri Allah (c.c.) ile paylaşmaktır. Allah'ın (c.c.) verdiği nimetlere şükretmektir. Yaptığı hatalardan dolayı pişman olmak ve O'ndan af dilemektir. Zor ve sıkıntılı durumlarda Allah'tan (c.c.) yardım istemektir. Sıkıntılı durumlardan kurtulup rahata kavuştuğunda da memnuniyetini dile getirmektir.

17 Yâsîn suresi, 82. ayet.
18 Tirmizî, Deavât, 1.
19 Ebû Dâvûd, Vitr, 23.

İslam dinine göre sadece Allah'a (c.c.) dua edilir. Bu konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de **"El açıp yalvarmaya lâyık olan ancak O'dur..."**[20] ayeti Allah'tan (c.c.) başkasına dua edilmeyeceğine işaret etmektedir. Her namazda okunan Fâtiha suresinin, **"Yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz."**[21] ayetiyle de ibadetin ve duanın sadece Allah'a (c.c.) yapıldığı vurgulanır.

Allah (c.c.), kendisinden isteyen ve kendisine sığınan kulunun duasına mutlaka karşılık verir. Bu konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de **"Kullarım beni senden sorarlarsa, bilsinler ki, gerçekten ben onlara çok yakınım. Bana dua edince, dua edenin duasına cevap veririm..."**[22] buyrulmaktadır. Yaratıcısının her zaman yanında olduğunu, yardımını esirgemeyeceğini bilen insan kendisini güvende hisseder ve mutlu olur. Hz. Peygamber (s.a.v.), kulun Allah (c.c.) katındaki değerini arttıran ibadetlerden birinin de dua olduğunu *"Allah katında, duadan daha kıymetli bir ibadet yoktur."*[23] diyerek vurgulamıştır.

Yüce Allah (c.c.) insanlara faydalanmaları için sayısız nimet vermiştir. Ailemiz, sağlığımız, yaşadığımız çevre, hizmetimize sunulan bitkiler ve hayvanlar Allah'ın (c.c.) bize verdiği nimetlerdendir. Verilen bu nimetler için şükretmeli, O'nu anmalı ve O'na içtenlikle dua etmeliyiz.

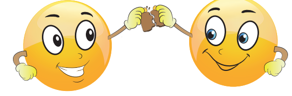
OYUN OYNAYALIM

- *Sınıf gruplara ayrılır ve her gruptan bir yazıcı seçilir.*
- *Grup sayısına göre tahta bölümlere ayrılır ve her grubun yazıcısı kendi bölümünün bulunduğu yere geçer.*
- *Öğretmen 3 dakikalık süreyi başlattığı andan itibaren diğer grup üyeleri kendi yazıcılarına Allah'ın (c.c.) insanlara verdiği nimetlerle ilgili örnekleri söylerler ve yazıcı, örnekleri tahtaya yazmaya başlar.*
- *Sürenin sonunda en çok örneği veren grup oyunu kazanır.*

Bazen zor ve sıkıntılı dönemlerden geçebiliriz. Kendimizi çaresiz hisseder, ümitsizliğe kapılırız. Böyle durumlarda içimizdeki sıkıntıları Allah'a (c.c.) açmalı, O'na derdimizi anlatmalı ve O'ndan yardım istemeliyiz. Çünkü Allah'a (c.c.) içtenlikle dua edersek sıkıntımız hafifler ve feraha kavuşuruz.

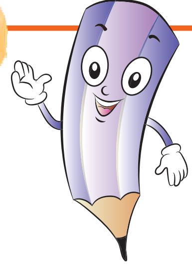
20 Ra'd suresi, 14. ayet.
21 Fâtiha suresi, 5. ayet.
22 Bakara suresi, 186. ayet.
23 İbn Mâce, Dua, 1.

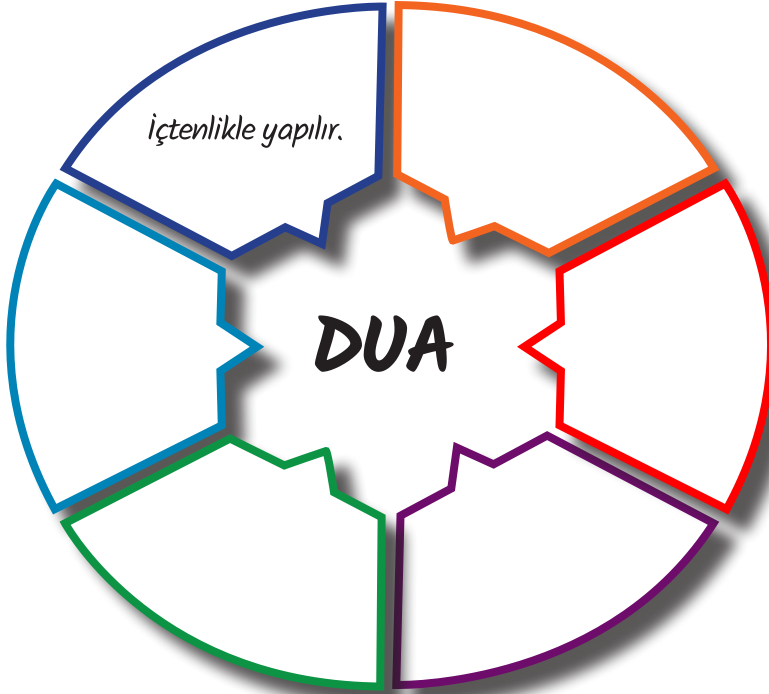
PAYLAŞALIM

Ailenizden iki kişiye "Dua ederken ne hissediyorsunuz?" ve "Niçin dua ediyorsunuz?" sorularını yöneltiniz. Bütün cevapları listeleyiniz ve en çok verilen cevapları sınıfla paylaşınız.

YAZALIM

Aşağıdaki şekilde yer alan kutucuklara duanın nasıl yapılması gerektiğini kısaca yazınız.

Dua sadece sıkıntılı zamanlarda başvuracağımız bir ibadet değildir. Sevinçli zamanlarımızda da Allah'a (c.c.) dua ederiz. Böylece O'na olan şükrümüzü ifade etmiş oluruz. Mutlu günlerimizde, bayramlarda, hastalıktan iyileştiğimizde, başarılarımızda, bir sıkıntıdan kurtulduğumuzda daima Allah'ı (c.c.) hatırlar ve bu güzel anları bize yaşattığı için O'na teşekkür ederiz.

Yüce Allah'tan bir şey istediğimizde önce elimizden geleni yapmalı, gerekli tedbirleri alırken sonucu da O'ndan beklemeliyiz. Bir şeye ihtiyacımız olduğunda üzerimize düşeni yaparken O'nun yardımını istemekten asla vazgeçmemeliyiz. Yanlış bir davranışta bulunduğumuzda ise Allah'a (c.c.) dua etmeli ve bu yanlıştan vazgeçmek için O'ndan yardım ve bağışlanma dilemeliyiz.

OKUYALIM

Sabâh seherinde durup duâya
El kaldırıp çevir yüzün semâya
Gözyaşını döküp yalvar Hudâ'ya
Hayırlar fetholsun, şerler def' olsun

Derviş Ruhullah

(M. Fatih Köksal, Derviş Ruhullah'ın Bektaşî Nefesleri Adlı Eseri, s. 78.)

Duaya hamd ve şükür ile başlamalıyız. Dua içerisinde Allah'ın (c.c.) güzel isimlerini anmalı ve Hz. Peygambere salavat getirmeliyiz. Bir iyilik isterken sadece kendimiz için değil ailemiz, arkadaşlarımız, sevdiklerimiz ve tüm Müslümanlar için de istemeliyiz. Dualarımızda vatanımızı, milletimizi, şehitlerimizi ve mazlumları unutmamalıyız. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de **"Rabbimiz! Hesap görülecek günde, beni, annemi, babamı ve tüm inananları bağışla"**[24] ayetiyle tüm inananlar için de dua edilmesi istenmiştir.

Kur'an-ı Kerim'den ve Peygamberlerden Dua Örnekleri

Yüce Allah (c.c), Kur'an-ı Kerim'de nasıl dua edileceği konusunda ayetlerle örnekler vermiştir. Bu ayetlerden bazıları şöyledir:

"(Allah'ım!) Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi doğru yola, kendilerine nimet verdiklerinin yoluna ilet; gazaba uğrayanların ve yoldan çıkanların yoluna değil."[25]

"... Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru."[26]

"... Ey Rabbimiz! Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma! Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme! Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et."[27]

"Rabbim! Beni namaza devam eden bir kimse eyle. Soyumdan da böyle kimseler yarat. Rabb'imiz! Duamı kabul eyle."[28]

"... Rabbim! Gönlüme ferahlık ver. İşimi bana kolaylaştır."[29]

"... Ey Rabbimiz! Senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O hâlde tövbe eden ve senin yoluna uyanları bağışla ve onları cehennem azabından koru."[30]

"Rabbimiz, bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi eğriltme, bize tarafından rahmet bağışla. Lütfu en bol olan sensin."[31]

---

24 İbrâhîm suresi, 41. ayet.
25 Fâtiha suresi, 5-7. ayetler.
26 Bakara suresi, 201. ayet.
27 Bakara suresi, 286. ayet.
28 İbrâhîm suresi, 40. ayet.
29 Tâhâ suresi, 25-26. ayetler.
30 Mü'min suresi, 7. ayet.
31 Âl-i İmrân suresi, 8. ayet.

OKUYALIM

Hz. Süleyman'ın (a.s) Duası

"Ey Rabbim! Benim, gerek bana gerekse ana babama verdiğin nimete şükretmemi ve hoşnut olacağın iyi işler yapmamı sağla. Rahmetinle, beni iyi kulların arasına kat!"

(Neml suresi, 19. ayet.)

Hz. İbrahim (a.s.) ve Hz. İsmail'in (a.s.) Duası

"Ey Rabbimiz! Bizi sana boyun eğenlerden kıl, neslimizden de sana itaat eden bir ümmet çıkar, bize ibadet usullerimizi göster, tövbemizi kabul et, zira tövbeleri çokça kabul eden çok merhametli olan ancak sensin."

(Bakara suresi, 128. ayet.)

Hz. İbrahim' in (a.s) Duası

"Şüphesiz Rabbim duayı işitendir. Ey Rabbimiz! Beni ve soyumdan gelecekleri namazı devamlı kılanlardan eyle. Ey Rabbimiz! Duamı kabul et! Ey Rabbimiz! Amellerin hesap sorulacağı gün beni, anamı, babamı ve müminleri bağışla."

(İbrâhîm suresi, 39-41. ayetler.)

Hz. Yusuf'un (a.s) Duası

"Ey gökleri ve yeri yaratan! Sen dünyada da ahirette de benim sahibimsin. Beni Müslüman olarak öldür ve beni salihler arasına kat."

(Yûsuf suresi, 101. ayet.)

Hz. Nuh'un (a.s) Duası

"Ey Rabbim! Hakkında bilgim olmayan şeyi senden istemekten sana sığınırım. Eğer beni bağışlamaz ve esirgemezsen zarara uğrayanlardan olurum."

(Hûd suresi, 47. ayet)

Hz. Musa'nın (a.s) Duası

"... Rabbim! Doğrusu bana indireceğin her hayra muhtacım."

(Kasas suresi, 24. ayet.)

BİLİYOR MUSUNUZ?

Hz. Muhammed (s.a.v.) Kadir gecesinde hangi duayı okuması gerektiğini soran Hz. Âişe'ye (r.a.), "Allah'ım! Sen affedicisin, ikram sahibisin, affetmeyi seversin, beni de affet." şeklinde dua etmesini tavsiye etmiştir.*

(bk. Tirmizî, Deavât, 84.)

* Radiyallâhu anhâ: Allah (c.c.) ondan razı olsun.

Hz. Muhammed (s.a.v.) dua etmenin önemini sözleri ve davranışlarıyla belirtmiş, bu konuda Müslümanlara örnek olmuştur. Onları dua etmeye teşvik etmiş ve kendisi de her fırsatta Allah'a (c.c.) dua etmiştir. Dua ederken sadece kendisi için değil ümmeti için de bağışlanma dilemiştir.[32] Onun dua örneklerinden bazıları şöyledir:

"Bizi yediren, bizi içiren ve bizi Müslüman yapan Allah'a hamdolsun."[33]

"Bizi doyurup sulayan, ihtiyaçlarımızı gideren ve bizi barındıran Allah'a hamdolsun."[34]

"Allah'ım! Senden faydalı bir ilim, helâl bir rızık, tarafından kabul gören bir amel istiyorum!"[35]

"Allah'ım! Bana öğrettiklerinle beni faydalandır. Bana fayda verecek ilmi bana öğret ve ilmimi artır."[36]

"Allah'ım! Benim yaratılışımı güzel kıldığın gibi ahlâkımı da güzelleştir."[37]

"Allah'ım! Sıkıntıdan, üzüntüden, borçların ağırlığından ve güç sahibi olan kişilerin haksızlığına uğramaktan sana sığınırım."[38]

"Allah'ım! Yaptığım ve yapabileceğim şeylerin şerrinden sana sığınırım."[39]

YAZALIM

Hz. Peygamberin dualarından yola çıkarak siz de bir dua yazınız.

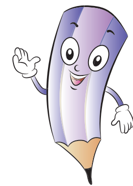
....

....

....

....

....

32 Bk. Ebû Dâvûd, Cihâd, 162.
33 Ebû Dâvûd, Et'ıme, 52.
34 Müslim, Zikir, 64.
35 İbn Mâce, İkâmet, 32.
36 Tirmizî, Deavât 128.
37 Ahmed b. Hanbel, I, 403.
38 Ebû Dâvûd, Vitr, 32.
39 Nesâî, İstiâze, 58.

OKUYALIM

Hz. Ali'nin (r.a.) Duası

Allah'ım, emrinden çıkmaktan, dininde fitneye uymaktan, senin katından gelen hidayeti bırakıp dileklerimize uymaktan sana sığınırız.

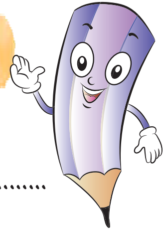
(Abdülbaki Gölpınarlı, Nehcü'l Belâga, s. 178.)

İslam dininde duaya verilen büyük önem neticesinde kültürümüzde de birçok dua örneği ortaya çıkmıştır. Günlük konuşmaların hemen her kısmında dua ifadelerine yer verilmiştir. Örneğin yemek yemeye başlamadan önce "Bismillahirrahmanirrahim", yemek yedikten sonra "Elhamdülillah"; evden çıkarken "Allah'a (c.c.) emanet ol.", "Yolun açık olsun."; okula giderken "Allah (c.c.) zihin açıklığı versin."; hasta kişiye "Allah (c.c.) şifa versin."; zor durumda olana "Allah (c.c.) yardımcın olsun!" gibi dualar toplumumuzda yer etmiştir.

Müslümanlar Yüce Allah'a olan sevgilerini göstermek için hayatın her alanında O'nu anar, O'na dua eder, O'nun emirlerini yerine getirir ve yasaklarından kaçınır. Kültürümüzde bebek doğunca ve erkek çocukların sünnet törenlerinde mevlit okutulur. Askerler dualarla uğurlanır. Evlenen çiftlere, yeni işe girenlere, sınavlara hazırlananlara, yolculuğa çıkanlara dualar edilir. Cenaze törenlerinde vefat edenin bağışlanması için dua edilir. Vatan ve milletin huzuru için, mazlumların sıkıntıları için yine Allah'a (c.c.) dua edilir. Bunların yanı sıra Cuma günleri, kandil geceleri ve bayram günlerinde özel dualar edilir ve Allah'tan (c.c.) af dilenir. Tüm bunlar kültürümüzde Yüce Allah'a olan sevginin ve saygının göstergesidir.

Dua etmek Müslümanların birlik ve beraberliği için çok önemlidir. Bu nedenle dua ederken sadece kendimiz için değil toplumumuz için de dua etmeliyiz. İnsanların birbirleri için yaptığı dualar sayesinde hem kardeşlik bağları güçlenir hem de toplum barışına katkı sağlanır.

YAZALIM

Aşağıdaki olaylar karşısında söylenen dua ifadelerini yazınız.

Bir bebek doğduğunda...

Biri vefat ettiğinde...

Bir işe başlarken...

Biri evlendiğinde...

Biri yeni bir şey aldığında...

7. Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. İbrahim (a.s.)

Hz. İbrahim (a.s.) hakkında neler biliyorsunuz?

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de bazı peygamberlerin hayatlarını ve inanmayanlarla mücadelelerini bizlere anlatır. Bu anlatımlara **kıssa** denir. Allah (c.c.), onların hayatlarından dersler çıkarmak ve onları örnek almak için bizlere peygamberleri tanıtır.

Hz. İbrahim (a.s.), Kur'an-ı Kerim'de kendisinden en çok söz edilen peygamberlerden biridir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de İbrahim suresi adıyla da bir sure vardır. Hz. İbrahim'in (a.s.) hayatında örnek alacağımız çok şey vardır. Onun Allah'a (c.c.) samimiyetle inanması, cömertliği ve Allah'a (c.c.) teslimiyeti tüm inananlar için güzel örneklerdir.

Hanif, doğruya ve hakka bağlanmış, gerçeği görmüş ve samimiyetle Allah'a (c.c.) inanmış kimse anlamına gelir.[40] Kur'an-ı Kerim'de de geçen hanif kavramı, daha çok Hz. İbrahim (a.s.) için kullanılmıştır. **"İbrahim ne Yahudidir ne de Hıristiyandır. Fakat o, hanif (Allah'ı bir tanıyan, hakka yönelen) bir Müslümandı. Allah'a ortak koşanlardan da değildi."**[41] ayetinde Hz. İbrahim'in (a.s.) hanif bir Müslüman olduğuna dikkat çekilmektedir.

Hz. İbrahim (a.s.); Irak ve çevresi, Urfa, Harran, Filistin, Ken'an diyarı, Mısır ve Mekke'yi de içine alacak geniş bir coğrafyada yaşamıştır. Bu bölgelerde insanları bir ve tek olan Allah'a (c.c.) inanmaya çağırmıştır. Ancak başta babası Azer olmak üzere yaşadığı toplumdan bazıları Hz. İbrahim'in (a.s.) bu çağrısına inanmayıp Allah'ı (c.c.) inkar etmişlerdir. Hatta Hz. İbrahim (a.s.) ile mücadele edip onu engellemek istemişlerdir. Ancak Hz. İbrahim (a.s.) tevhid mücadelesinden hiçbir zaman vaz geçmemiş yaşadığı her yerde insanları tevhide çağırmaya devam etmiştir.

BİLGİ KUTUSU

__Tevhid;__ Allah'ı (c.c.) zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, tek ve eşsiz olduğuna inanma, ona hiçbir şeyi şirk koşmadan ibadeti yalnızca Yüce Allah için yapma demektir.

Kâbe, İslam dinin en önemli sembollerinden biridir. Müslümanlar her namazda ona yönelirler. Ayrıca hac ve umre ibadeti yapılırken Kâbe'nin etrafı tavaf edilir. Kâbe, Hz. İbrahim (a.s.) ve oğlu İsmail (a.s.) tarafından yapılmıştır. Kâbe'nin günümüzdeki şekli Hz. İbrahim (a.s.) döneminden kalmadır.

Hz. İbrahim'in (a.s.) soyundan birçok peygamber geldiği için ona peygamberlerin atası denilmektedir. Hz. İbrahim'in (a.s.) oğulları Hz. İsmail (a.s.) ve Hz. İshak (a.s.) Allah (c.c.) tarafından peygamber olarak seçilmişlerdir.[42] Hz. Muhammed (s.a.v.) de Hz. İsmail'in (a.s.) soyundan gelmektedir.

40 bk. MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 153.
41 Â'l-i İmrân suresi, 67. ayet.
42 bk. İbrâhim suresi, 39. ayet.

OKUYALIM

Hz. İbrahim'den (a.s.) Tevhid Dersi

Hz. İbrahim (a.s.), babasının ve halkının putlara tapmasına bir türlü anlam veremiyordu. Babasının ve toplumunun Allah'ı (c.c.) bırakıp da hiçbir şeye gücü yetmeyen cansız varlıklardan yardım dilemeleri Hz. İbrahim'i (a.s.) çok rahatsız ediyordu. Onları kendilerini sorgulayarak yaptıklarından vazgeçmeleri için uyarıyordu. Ancak onlar atalarından öğrendikleri bu kötülüğü alışkanlık edinmişlerdi ve bundan vazgeçmek istemiyorlardı. Mesela bir gün Hz. İbrahim (a.s.) babasına ve halkına:

"Babacığım! Duymayan, görmeyen ve sana hiçbir fayda sağlamayan bir şeye niçin tapıyorsun? Bu heykellere ne diye tapınıp duruyorsunuz?" diye sormuştu. Onlar da:

"Babalarımızı (atalarımızı) bunlara ibadet ediyor bulduk." diyerek atalarından edindikleri bu alışkanlıktan vazgeçmek istemediklerini söylemişlerdi. İbrahim Peygamber onların bu cevapları üzerine apaçık bir yanlışlık içinde olduklarını söylemiş, gerçek mabudun, gökleri ve yeri yaratan Allah (c.c.) olduğunu onlara hatırlatmıştı.

Bütün bu hatırlatmalara rağmen onlar yanlışlarından vazgeçmiyordu. Hz. İbrahim (a.s.) toplumunu Allah'tan (c.c.) başka varlıklara tapmaktan vazgeçirmek için onları şaşkına çevirecek bir plan yaptı. Tapındıkları putların olduğu alana giderek büyük put hariç geri kalan tüm putları kırıp parçaladı. Putların parçalandığını görenler:

"Kim yaptı bunu tanrılarımıza! Bunu yapan zalimdir." dediler. İçlerinden bazıları:

"Bunu yapsa yapsa İbrahim yapmıştır, çünkü o putlarımız aleyhine konuşuyordu." dediler. Bunun üzerine İbrahim Peygamberi çağırıp ona:

"Ey İbrahim Tanrılarımıza bunu sen mi yaptın?" diye sordular. Hz. İbrahim (a.s.):

"Hayır! Bunu şu büyük olanları yapmıştır, konuşabiliyorsa ona sorun." dedi.

Hz. İbrahim'in (a.s.) bu cevabı üzerine toplanan kalabalık şaşkına döndü. İçlerinden bazıları Hz. İbrahim'e (a.s.) hak verdi, bazıları da eski inanç ve alışkanlıklarında ısrar ettiler. Yanlışlarından dönmek istemeyenler Hz. İbrahim'e (a.s.):

"Bu putlar konuşamazlar, nasıl bize cevap verecekler? Bunu sen de gayet iyi biliyorsun." diyerek aslında tapındıkları şeylerin kendisini bile koruyamayan, elinden bir şey gelmeyen varlıklar olduğunu itiraf etmişlerdi. Bu sözleri üzerine Hz. İbrahim (a.s.) onlara dönerek:

"Siz, Allah'ı (c.c.) bırakıp size hiçbir fayda, hiçbir zarar veremeyecek şeylere nasıl tapıyorsunuz? Size de Allah'tan (c.c.) başka tapındığınız şeylere de yazıklar olsun! Hâlâ aklınızı başınıza almayacak mısınız?" dedi.

Hz. İbrahim'in (a.s.) bu sözlerinden hoşlanmayanlar onun ateşe atılıp yakılmasını istediler. Böylece onu tanrılarına yaptığından dolayı cezalandıracaklardı. Büyük bir ateş yakıp, içine Hz. İbrahim'i (a.s.) atmaya kalkıştılar.

Evrendeki her şey Allah'ın (c.c.) izniyle gerçekleşir. Allah (c.c.) ne dilerse o olur. Yüce Allah ateşe "Ey ateş, İbrahim için serin ol" diye emretti. Allah'ın (c.c.) emriyle ateşin yakma özelliği ortadan kalktı, serinlik ve ferahlık kaynağı oldu. Yüce Allah Hz. İbrahim'e (a.s.) tuzak kurup ona kötülük yapmak isteyenleri engelledi. Böylece onlar kötülüğü kendilerine yapmış oldular.

(Enbiyâ suresi, 51-70. ayetler çerçevesinde bu kitap için yazılmıştır.)

8. Bir Sure Tanıyorum: İhlâs Suresi ve Anlamı

İhlâslı olmaktan ne anlıyorsunuz?

İhlâs suresi, Mekke döneminde indirilmiş olup, Kur'an-ı Kerim'in 112. suresidir. **İhlâs;** samimi olmak, dine içtenlikle bağlanmak, inanç ve ibadetlerinde yalnızca Allah'ın rızasını gözetmek demektir. Bu surede Yüce Allah'ın bir ve tek olduğu, eşinin ve benzerinin olmadığı anlatılır. Ayrıca hiçbir şeye muhtaç olmayan Yüce Allah'ın doğmamış ve doğurmamış olduğu belirtilir. Allah'ın (c.c.) bu sıfatlarına inanmak tevhid inancının bir gereğidir. İslam'ın esası olan tevhid ilkesi bu surede en kısa ve özlü bir şekilde anlatılır. Allah'a (c.c.) inanan ve tevhid inancını tam anlamıyla benimseyen kimse ihlâslı bir mümin olacağı için sure bu adla anılır.

Hz. Peygamber *"Varlığım elinde olan Allah'a yemin ederim ki bu sure Kur'an'ın üçte birine denktir"*[43] buyurarak bu surenin önemine işaret etmiştir. Bu yüzden ihlâs suresi namazlarda, kabir ziyaretlerinde, hatim dualarında, cenaze törenlerinde, zor ve sıkıntılı durumlarda ve Yüce Allah'ı anmak için her zaman okunur.

Okunuşu

Bismillâhirrahmânirrahîm

1. Kul huvallâhu ehad.
2. Allâhu's Samed.
3. Lem yelid ve lem yûled.
4. Ve lem yekun lehû küfüven ehad.

Anlamı

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın ismiyle.

1. De ki: O, Allah'tır, bir tektir.
2. Allah Samed'dir (Her şey O'na muhtaçtır; O, hiçbir şeye muhtaç değildir.)
3. O'ndan çocuk olmamıştır. Kendisi de doğmamıştır.
4. Hiçbir şey O'na denk ve benzer de değildir.

43 Buhârî, Tevhîd, 1.

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Allah'ın (c.c.) eşi ve benzeri olmaması ne anlama gelir? Kısaca açıklayınız.

....

....

....

2. Allah'ın (c.c.) her şeyi bilip görmesi insanların davranışlarını ve insan ilişkilerini nasıl etkiler? Örneklerle açıklayınız.

....

....

....

3. Allah'ın (c.c.) her şeye gücünün yetmesi ile ilgili Kur'an-ı Kerim mealinden bir ayet yazınız.

....

....

....

4. Dua ederken nelere dikkat edilmelidir? Yazınız.

....

....

....

5. Hz. İbrahim'i (a.s.) tanıtan iki cümle yazınız.

....

....

....

B. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. **Hümeyra:** Allah'ın (c.c.) güzel isimleriyle dua etmeliyiz.

Erdem: Temiz ve güzel olan şeylerden istemeliyiz.

Dilek: Sadece kendimiz için dua etmeliyiz.

İbrahim: Gönülden ve gizlice dua etmeliyiz.

Öğretmen sınıfa "Nasıl dua etmeliyiz?" sorusunu yöneltmiştir. Öğrenciler-den hangisi bu soruya yanlış cevap vermiştir?

A) Hümeyra **B)** Erdem **C)** Dilek **D)** İbrahim

2. - Güneş, ısı ve ışık kaynağıdır.

- Gece-gündüz sürekli ardı ardına gelir.

- Allah (c.c.) yarattığı her varlığa çeşitli görevler vermiştir.

- Bunlar görevlerini sürekli olarak ve aksatmadan yaparlar.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıda verilen cümlelerden çıkarılabilecek en doğru sonuçtur?

A) Son yıllarda güneş daha çok ısıtıyor.
B) Evrende her şey düzen içerisindedir.
C) Yaz mevsiminde geceler daha kısadır.
D) Kışları güneş daha az ısıtıyor.

3. "Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar olsaydı kesinlikle ikisinin de düze-ni bozulurdu..." (Enbiyâ Suresi 22. ayet.)

Bu ayette verilmek istenen ana mesaj nedir?

A) Evrenin kendiliğinden var olmadığı
B) Allah'tan (c.c.) başka ilah olmadığı
C) Allah'ın (c.c.) dualarımızı işittiği
D) Allah'ın (c.c.) her şeyi bildiği

4. Dua ile ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Dua Allah'tan (c.c.) istekte bulunmaktır.

B) Sevinçleri ve üzüntüleri Allah (c.c.) ile paylaşmaktır.

C) Allah'ın (c.c.) verdiği nimetlere şükretmektir.

D) Dua sadece namazlardan sonra edilir.

5. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Evrendeki varlıklar tesadüfen oluşmuştur.

B) Allah (c.c.) her şeyin yaratıcısıdır.

C) Allah (c.c.) yaptığımız her şeyi bilir.

D) Allah'ın (c.c.) her şeye gücü yeter.

C. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerden uygun olanlarla doldurunuz.

(ihlâs, semi, basar, düzen, tevhid, irtibat, kıssa)

1. .... Allah'ın (c.c.) her şeyi işitmesi anlamına gelir.

2. Evrendeki her şey belirli bir .... içinde yaratılmıştır.

3. .... peygamberlerin hayatlarının Kur'an-ı Kerim'de anlatılmasıdır.

4. .... samimi olmak dine içtenlikle bağlanmaktır.

5. Dua etmek Allah (c.c.) ile .... kurmaktır.

D. Aşağıdaki cümleler doğruysa başına (D), yanlışsa (Y) yazınız.

1. ( ) Her şeyi yaratan Allah (c.c.), canlıları da yaşatandır.

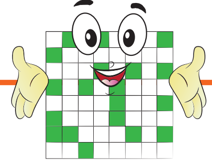
2. ( ) Allah (c.c.) her şeyi bir düzen içerisinde yaratmıştır.

3. ( ) İhlâs suresinde Hz. İbrahim'den (a.s.) bahsedilir.

4. ( ) Besmelenin anlamı; Rahman ve Rahîm olan Allah'ın (c.c.) adıyladır.

5. ( ) Dua yalnızca Allah'a (c.c.) edilir.

BULALIM

Her numara bir harfi temsil etmektedir. Buna göre boş kutulara gelecek harfleri yazınız ve bulmacadaki duayı bulunuz.

A	L			H	I	M		İ	Ş					K	O			Y	L		Ş	T	I	R	
1	2	2	1	7	6	8		4	9	4	8	4		10	5	2	1	16	2	1	9	15		14	
Z												V	E		H								B		
22	5	14	2	1	9	15	6	14	8	1		12	3		7	1	16	6	14	2	6		11	4	14
	S		N	U	C					D															
	23	5	13	24	21	1		3	14	17	4	14		1	2	2	1	7	6	8		11	1	13	1
	Ö	Ğ						K									E								
	18	19	14	3	15	15	4	10	2	3	14	4	13	2	3		11	3	13	4					
F			D																						
20	1	16	17	1	2	1	13	17	6	14		11	1	13	1		20	1	16	17	1				
12	3	14	3	21	3	10		4	2	8	4		11	1	13	1		18	19	14	3	15			
12	3		4	2	8	4	8	4		1	14	15	6	14											

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
A	L																						

2. ÜNİTE

RAMAZAN VE ORUÇ

Kavramlar

Ramazan, oruç, Rab

Ünitemize Hazırlanalım

1. Hicri takvimin ne olduğunu çevrenizdekilere sorarak aldığınız cevapları defterinize yazınız.
2. Bakara suresi 183. ayetin mealini bularak defterinize yazınız.
3. “Oruç açmak”, “İftar vermek” ve “Sahura kalkmak” ifadelerinin anlamlarını öğreniniz.
4. Ramazan ayını diğer aylardan ayıran özellikler nelerdir? Düşününüz.

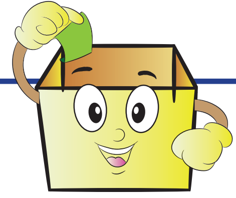
1. Ramazan Orucu ve Önemi

Sizce Ramazan ayının Müslümanlar açısından önemi nedir?

Ramazan ayına toplumumuzda büyük önem verilir.

Ramazan hicri takvimin dokuzuncu ayıdır. Toplumumuzda Recep ve Şaban'la birlikte "üç aylar" olarak bilinen aylardandır. Ramazan ayının İslam dininde çok özel bir yeri vardır. Çünkü bu ay oruç ayıdır ve Kur'an-ı Kerim bu ayda indirilmeye başlanmıştır.

BİLGİ KUTUSU

Hicri Takvim
Hz. Peygamberin Mekke'den Medine'ye hicretini tarih başlangıcı olarak kabul eden ve ayın yörüngesi üzerinde dönüşüne göre düzenlenen ay takvimidir. Hicri takvime göre bir ay bazen yirmi dokuz bazen otuz olur. Hicri takvimin esas alındığı kamerî yıl 354 gündür. Miladi takvime göre hicri takvim her yıl 11 gün önce gelir.
(MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 173-174.)

Hz. Muhammed (s.a.v.) bir hadisinde *"Mübarek Ramazan ayı size geldi. Yüce Allah bu ayda size oruç tutmayı farz kıldı. Bu ayda sema (cennet) kapıları açılır, cehennem kapıları ise kapanır..."*[1] buyurmuştur. Bir diğer hadisinde ise *"Kim inanarak ve karşılığını Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa geçmiş günahları bağışlanır."*[2] buyurarak Ramazan ayının önemine dikkat çekmiştir.

1 Nesâî, Sıyâm, 5.
2 Buhârî, İman, 28.

İslam'a göre akıllı ve ergenlik çağına gelmiş Müslümanların yapmakla yükümlü olduğu ibadetlerden biri de oruç tutmaktır. **Oruç,** Allah rızası için tan yerinin ağarmasından başlayarak güneş batıncaya kadar gün boyu yemekten ve içmekten uzak durarak yapılan bir ibadettir. Kur'an-ı Kerim'de oruç ibadetinin farz olduğu: **"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi size de farz kılındı."[3]** ayetiyle ifade edilmiştir. Farz olan orucun zamanı ise **"Öyleyse içinizden kim bu aya (Ramazan'a) ulaşırsa onu oruçla geçirsin..."[4]** ayetinde belirtildiği gibi Ramazan ayıdır. Hz. Peygamber de bir hadisinde : *"İslam beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resulü olduğuna şahitlik etmek, namazı dosdoğru kılmak, zekât vermek, Kâbe'yi haccetmek ve Ramazan orucunu tutmak."*[5] buyurarak oruç tutmanın dinimizdeki önemini vurgulamıştır.

Kur'an-ı Kerim, insanlara Yüce Allah'ın istediği gibi iyi bir kul olmak için yapılması gerekenleri öğretir. Müslümanlara hem dünyada hem de ahirette mutlu olmanın yolunu gösterir. Bu yüzden her Müslüman, Allah'ın (c.c.) kelamı olan Kur'an-ı Kerim'e derin bir saygı duyar. Onu okumaya, anlamaya ve yaşamaya çalışarak bu saygının gereğini yerine getirir.

Müslümanlar için çok önemli olan Kur'an-ı Kerim, Ramazan ayının Kadir gecesinde indirilmeye başlanmıştır. Yüce Allah, **"Ramazan ayı, insanlara yol gösterici ve doğruyu yanlıştan ayırmanın açık delilleri olarak Kur'an'ın indirildiği aydır..."[6]** buyurmuştur. Kadir suresinde de, **"Şüphesiz, biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik... Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır."[7]** buyrularak Ramazan ayı ve bu ay içindeki Kadir gecesinin önemi vurgulanır. Bu nedenle Müslümanlar için Kadir gecesinin de ayrı bir önemi vardır. Kadir gecesinin Ramazan ayının son on günü içinde bulunduğunu Hz. Peygamber bizlere *"... Kadir gecesini Ramazan'ın son on gününde arayın."*[8] hadisiyle haber vermektedir.

Ramazan Kur'an ayıdır.

Hz. Peygamber, Ramazan ayında her zamankinden daha fazla Kur'an okumuş ve Müslümanlara da bunu tavsiye etmiştir. Bu yüzden Ramazan ayına Kur'an ayı da denir. Müslümanlar da bu ayda Kur'an-ı Kerim'i daha çok okur ve anlamaya çalışırlar.

3 Bakara suresi, 183. ayet.
4 Bakara suresi, 185. ayet.
5 Müslim, İman, 21.
6 Bakara suresi, 185. ayet.
7 Kadir suresi, 1-3. ayetler.
8 Buhârî, Fadlü Leyleti'l-kadr, 3.

Yüce Allah insanları en güzel şekilde yaratmış ve onlara sayısız nimetler vermiştir. Allah'ın (c.c.) lütfettiği nimetlere şükretmek Müslümanlar için bir görev ve ibadettir. Verilen nimetlerin çokluğu yüzünden bazen bu nimetlerin önemi yeterince anlaşılmaz. Ramazan, kıymeti fark edilmeyen pek çok nimetin değerini Müslümanlara öğreten bir aydır. Bu nimetlerden biri de sudur. Suyun değeri çoğu zaman yeterince kavranamamaktadır. Oysa çok susamış oruçlu bir kimse için en değerli nimetlerin başında su gelir. Oruç tutan bir kimse suyun değerini çok daha iyi anlar ve suyu israf etmeyerek bu bilinci davranışa dönüştürür. Daha pek çok nimetin kıymeti de oruç sayesinde daha iyi anlaşılır.

Oruç tutan insan her şeyden önce Allah rızası için ibadet etmiş olmanın, kulluğunu yerine getirmenin ve nimetlere şükretmenin huzurunu yaşar. Ayrıca oruçluyken açlık ve susuzluk çeken bir Müslüman, bu sıkıntıları yaşayan çaresiz insanların halini daha iyi anlar. Kendini onların yerine koyma becerisi kazanır. Yardıma ihtiyacı olan bu kimselere karşı daha duyarlı olur. Onlara yardım etmek için elinden geleni yapar.

Müslümanlara pek çok yönden faydası olan orucu tutarken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bir Müslümanın orucunu bozacak şu davranışlardan sakınması gerekir:

• Bilerek bir şey yiyip içmek.

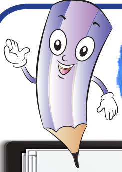
• Ağza giren yağmur, kar veya doluyu bilerek yutmak.

• Dişler arasında sahurdan kalan nohut tanesi büyüklüğündeki bir yiyecek artığını yutmak.

Bir kimse oruçlu olduğunu unutarak yiyip içerse orucu bozulmaz. Fakat oruçlu olduğunu hatırladığı anda yiyip içmeyi bırakması gerekir. Aynı şekilde ağza giren yağmur, kar veya doluyu fark etmeden yutmak da orucu bozmaz.

Oruç Allah rızası için tutulur. Bazı davranışlar orucu bozarken bazıları da oruçluya yakışmayacağı için Allah (c.c) katında bu ibadetin değerini düşürür. Müslüman oruçluya yakışmayan bu tür kötü davranışlardan da uzak durmalıdır. Bu nedenle oruçlu bir Müslüman her şeyden önce sabırlı olması gerektiğini bilmeli ve buna göre hareket etmelidir. Bu konuda Hz. Peygamber *"Oruç bir kalkandır. Oruçlu, saygısızlık yapmasın, kötü konuşmasın. Eğer biri kendisine sataşırsa, iki defa, 'Ben oruçluyum.' desin. . ."*[9] buyurarak oruç tutanların kötü davranışlardan uzak durmaları gerektiğini vurgulamıştır.

Oruçlu bir Müslüman, aç ve susuz olsa bile yüzünden tebessümü eksik etmemeye çalışır. İnsanların kalbini kırmanın, oruçlu bir Müslümana yakışmayacağını bilir. Bu nedenle oruçlu kimse bir yandan oruç yasaklarına uyarken diğer yandan da orucuna değer katmak için iyi davranışlar sergilemeye çalışır. Yalandan, iftiradan, dedikodudan, kötü söz ve davranışlardan uzak durur. Bu tür kötü davranışlardan uzak durmanın ne denli önemli olduğunu Hz. Muhammed (s.a.v.) *"Yalanı ve yalana göre hareket etmeyi terk etmeyenin yemeyi içmeyi bırakmasına Allah'ın ihtiyacı yoktur!"*[10] buyurarak oruç tutanlara hatırlatmaktadır.

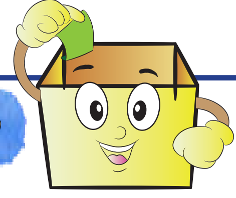

YAZALIM **Oruçlu bir kimsenin yapması ve yapmaması gerekenler nelerdir? Aşağıdaki kutulara yazınız.**

Oruçlu Müslüman	Oruçlu Müslüman
• Sabırlı olmalı	• Öfkeyle hareket etmemeli
• Dürüst davranmalı	• Yalan söylememeli
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....

9 Buhârî, Savm, 2.
10 Buhârî, Savm, 8.

Ramazan ayında oruç tutmak bütün Müslümanlara farzdır. Bununla birlikte Ramazan ayı dışında da oruç tutulabilir. Hz. Peygamber Ramazan dışında da bazı günlerde oruç tutardı. Muharrem ayının dokuz, on ve on birinci gününü genellikle oruçlu olarak geçirirdi. Şevval ayında da genellikle altı gün oruç tutardı. Müslümanlara da bu oruçları tutmayı tavsiye ederdi. Bu günlerde tutulan oruçlara sünnet oruçlar denir. Bazı kimseler bir dileklerinin gerçekleşmesi ya da bir işlerinin olması durumunda oruç tutacaklarına söz verirler. Dilekleri gerçekleştiğinde, bu kimselerin söz verdikleri orucu tutmaları gerekir. Buna adak orucu denir. Bu oruçları tutmak vaciptir. Pazartesi ve Perşembe günleri, her ayın 13, 14 ve 15. günleri oruç tutmak da müstehab kabul edilir. Ramazan ayında olduğu gibi bu oruçlarda da orucu bozan ve sevabını azaltan davranışlardan aynı şekilde uzak durulması gerekir.

BİLGİ KUTUSU

Aşure: Muharrem ayının onuncu gününe "Aşure Günü" denir. Bu ayın 9-10, 10-11 veya 9-10-11. günleri oruç tutmak sünnettir. Aşure gününü anmak amacıyla tahıl ve kurutulmuş meyvelerle yapılan tatlıya da aşure adı verilir.

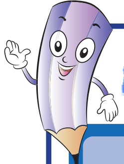
BİLGİ KUTUSU

Farz: Allah'ın (c.c.) kesinlikle yapılmasını emrettiği şeylerdir. Akıllı ve ergenlik çağına girmiş her Müslümanın bu emirleri yerine getirmesi gerekir. Bunların terk edilmesi günahtır.

Vacip: Farz kadar kesin olmamakla beraber dinen yapılması gerekli görülen işlerdir.

Sünnet: Hz. Peygamberin farz ve vacip dışındaki davranışları, tavsiyeleri ve öğütleridir.

Müstehab: İslam dininin yapılmasını hoş gördüğü, tavsiye ettiği ama zorunlu kılmadığı işlerdir.

YAZALIM **Aşağıdaki şemada hükümleri verilen oruçların isimlerini yazınız.**

ORUÇ ÇEŞİTLERİ

Farz
....
....
....
....

Vacip
....
....
....
....

Sünnet
....
....
....
....

Müstehab
....
....
....
....

2. Ramazan ve Oruçla ilgili Kavramlar

Ramazan denince aklınıza neler gelir?

Ramazan, Müslümanların hayatına farklı güzellikler katar.

Ramazan ayını en güzel biçimde değerlendirmek isteyen bir Müslümanın bilmesi gereken bazı kavramlar vardır. Bu kavramların başlıcaları sahur, imsak, iftar, teravih ve fitredir.

Oruç tutmak isteyenler gecenin bir bölümünde kalkar ve yemek yerler. Yenilen bu yemeğe sahur yemeği denir. Bu yemeğin yendiği zaman ise sahur vakti olarak isimlendirilir. Sahur yemeği Müslüman için oruca bir hazırlık ve berekettir. Hz. Muhammed (s.a.v.) sahuru "*mübarek yemek*"[11] olarak isimlendirmiş ve "*Sahur yemeği yiyin. Çünkü sahur yemeğinde bereket vardır.*"[12] buyurarak Müslümanları sahura kalkmaya teşvik etmiştir. Sahur vakti günün aydınlanmaya başlamasıyla (tan yerinin ağarmasıyla) son bulur. Orucun başladığı bu vakte imsak adı verilir. İmsak, bir şeyden el çekmek, kendini tutmak ve sakınmak demektir. İmsak vaktinden sonra hem orucu bozan durumlardan hem de orucun değerini düşüren davranışlardan sakınmak gerekir.

11 bk. Ebû Dâvûd, Sıyâm, 16.
12 Müslim, Sıyâm, 45.

Oruç tutmaya başlayan Müslüman, Allah rızasını kazanmak için açlık ve susuzluğa direnir. Namaz kılarak, Kur'an okuyarak, ilim öğrenerek, hayırlı işlere koşarak orucunu güzelleştirir. "*Oruçlunun ağız kokusu Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.*"[13] buyuran Hz. Peygamber'in övgüsünü hak etmek için gün boyu sabreder. Allah'a (c.c.) verdiği sözü tutan oruçlu kimse akşam vakti girince ilk mükâfatını alır. Çünkü artık iftar vaktidir. O günkü orucu son bulmuştur. Şükrederek iftarını yapan oruçlunun asıl mükâfatı ise ahirettedir. Hz. Peygamber "*... Müminin iki sevinci vardır: Birisi iftar vaktinde orucunu açtığı andaki sevinci, diğeri Rabbine kavuştuğu zaman orucunun (mükâfatından kaynaklanan) sevincidir.* "[14] buyurarak oruç tutan kimselere bu müjdeyi vermektedir.

OKUYALIM

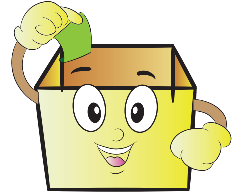
Ramazan Manisi

Cebimin ağzı dardır.
İçinde şeker vardır.
Sabreyle aman gönül,
İftara neler vardır.

İftar vakti, Müslümanlar için sevinç ve paylaşma vaktidir. Akrabalarla, komşularla, muhtaçlarla birlikte oturulan iftar sofraları Yüce Allah'a kulluk eden Müslümanları birbirine kenetler. Hz. Peygamber, Müslümanları iftar yemeklerini paylaşmaya teşvik ederek; "*Her kim bir oruçluya iftar yemeği yedirirse, kendisine onun sevabı kadar sevap verilir; oruçlunun ecrinden de hiçbir şey eksiltilmez.* "[15] buyurmuştur. Hz. Muhammed (s.a.v.), iftar vakitleri orucunu açmadan önce iftar duası eder ve verdiği nimetler için Allah'a (c.c.) şükrederdi. Müslümanlar da oruçlarını iftar dualarıyla açarlar.

BİLGİ KUTUSU

İFTAR DUASI

"Bismillâhirrahmânirrahîm

Allâhümme leke sumtü ve bike âmentü ve aleyke tevekkeltü ve alâ rızgıke eftartü."

Anlamı

"Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla

Allah'ım! Senin rızan için oruç tuttum, sana inandım, sana güvendim.

Senin rızkın ile orucumu açtım."

13 Müslim, Sıyâm, 164.
14 Müslim, Sıyâm, 163.
15 Tirmizî , Savm, 82 .

OKUYALIM

RAMAZAN

Kur'an ayı Ramazan
Rahmet ayı Ramazan
Sabrın adı Ramazan
Şükrün adı Ramazan

Aç kalarak susuz kalarak
Gece secdeye vararak
Zengin yoksul demeden
Rahmetini umarak

Ramazan, Ramazan
Ezberi bozan
Sabrı öğreten
Reyyan'ı yazan*

Şeytanları durduran
Zincirlere vurduran
Sabrın adı Ramazan
Şükrün adı Ramazan

Ramazan, Ramazan ezberi bozan
Sabrı öğreten, Reyyan'ı yazan

Ömer Karaoğlu

(Ömer Karaoğlu'nun arşivinden alınmıştır.)

* Reyyan, cennet kapılarından birinin adıdır.

Hz. Peygamber "Cennette Reyyân denilen bir kapı vardır. Oradan sadece oruçlular girer. Oruçlular girdiler mi artık kapanır, kimse oradan giremez." buyurmuştur.

(Tirmizî, Savm, 55.)

Ramazan ayında gündüzleri oruç ve diğer ibadetlerle geçiren Müslümanlar, yatsı vakti camilere koşarak yatsı namazından sonra yirmi rekâtlık teravih namazını kılarlar. Bu namaz ikişer rekâtta ya da dört rekâtta selam verilerek kılınır. Teravih namazı kılınırken aralarda cemaatle salavatlar getirilir. Güzel sesli müezzinler ilahiler okurlar. Böylece teravih namazı için bir araya gelen Müslümanlar Ramazan'ın coşkusunu yaşarlar. Çocuklar da büyükleriyle beraber camilere giderek bu güzel ortamı neşeyle paylaşırlar.

Ramazan'a özgü ibadetlerden biri de fıtır sadakasıdır. Ülkemizde buna daha çok fitre denmektedir. Hz. Peygamber dinen zengin sayılan Müslümanlardan kendileri ve bakmakla yükümlü oldukları kimseler için fitre vermelerini istemiştir. Verilecek fitre miktarı, veren kişinin bir günlük yemek masrafı kadardır. Fitre verirken akrabalardan, yakın komşulardan ve ihtiyaç sahiplerinden başlamak gerekir. Fitre miktarının alt sınırı her yıl Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından açıklanır. Fitre Allah'ın (c.c.) verdiği nimetlerin şükrü ve Ramazan ayında oruçluyken istemeden yaptığımız kusurlu davranışlarımızın özrüdür. Fitrenin bayram namazı vaktine kadar verilmesi uygun görülmüştür. Böylelikle fitre sayesinde ihtiyaç sahipleri de bayram coşkusuna ortak olurlar.

3. Kültürümüzde Ramazan ve Oruç

Ramazan geldiğinde çevrenizde ne gibi değişiklikler gözlemlersiniz?

Kültürümüzde Ramazan bayram coşkusuyla yaşanan bir aydır.

Müslümanlar tarih boyunca Ramazan ayına çok önem vermişlerdir. Bu ayı en güzel şekilde değerlendirmeye çalışmışlardır. Toplumumuzda da bu mübarek aya büyük önem verilir. Kültürümüzde Ramazan ve oruçla ilgili pek çok güzel gelenek vardır.

Ramazan kendini daha yaklaşırken hissettirir. Bu ay yaklaşınca evlerde Ramazan hazırlıkları başlar. Bu mübarek ayda mukabele okuyacak kimseler planlamalarını yaparlar. İftar ve sahur sofraları için alış verişler yapılır. Ev hanımları bu aya özgü yiyecekleri elbirliği ile hazırlar. Bu ayda daha rahat oruç tutabilmek için günlük hayatın akışında bazı değişiklikler yapılır.

BİL BAKALIM

Tutarsan kaçmaz,
Açarsan durmaz.

Ülkemizde Ramazan bir yıl boyunca beklenen bir dost gibi karşılanır. Onun gelişinden duyulan mutluluk her yerde hissedilir. Ramazan, iki minare arasına asılan “Hoş geldin on bir ayın sultanı”, “Hoş geldin Ramazan” gibi ışıklı yazılarla bir misafir gibi karşılanır. Bu ışıklı yazılara mahya adı verilir. Mahyalar, Müslümanlara Ramazan’ın gündüzünün de gecesinin de değerlendirilmesi gerektiğini hatırlatır. İlk Ramazan davuluyla sahura kalkmak çok farklı bir duygudur. On bir ay boyunca alışılan düzenin değişmesi ve gecenin bir yarısı ailenin sahur sofrasında toplanması sadece Ramazan’a özgü bir ayrıcalıktır.

Mahyalar Ramazan gecelerinde camileri süsler.

Ramazan’ın başlamasıyla birlikte Müslümanlar bir araya gelip mukabeleyle Kur’an okurlar. Mukabele, Kur’an’ı iyi okuyan kimselerin cemaate dönük olarak Kur’an okuması, cemaatin de okunan ayetleri Mushaf’tan takip etmesine denir. Mukabele günün her vaktinde olabilir. Hz. Peygamber de her yıl Ramazan ayında Cebrail’le (a.s.) mukabele yapardı. Müslümanlar, Hz. Peygamberle başlayan bu güzel uygulamayı o günden bugüne kadar devam ettirmektedirler. Müminler Ramazan’ı sahurlarla, iftarlarla, sadaka, teravih ve mukabelelerle değerlendirirler. Oruç ayı Ramazan bu güzellikleriyle hem bizim manevi hayatımıza hem de toplumumuza farklı bir coşku katar.

BİL BAKALIM

Minarelere taktılar
Bir güzelce çaktılar
Gündüzleri söndü de
Geceleri yaktılar

Ramazan'ın coşkulu ve farklı manevi havası çocukları kendisine çeker. Onlar da oruç tutmak isterler. Oysa yaşları çok küçük olduğu için henüz oruç tutmak onlara farz değildir. Ama çocuklar büyüdüklerini göstermek için oruç tutmaya hevesli olurlar. Çocuklar Ramazan'ın coşkusundan mahrum kalmasınlar diye geleneğimizde "tekne orucu" denilen bir alıştırma orucu tutarlar. Sahura kalkan küçükler öğle vakti yemeklerini yedikten sonra iftara kadar oruçlarına kaldıkları yerden devam ederler. Böylece küçükler hem oruç ibadetiyle tanışmış hem de Ramazan iklimine katılmış olurlar.

Çocukların hayatında iz bırakan önemli hatıralardan biri de tutulan ilk oruçtur. Bütün zorluklarına rağmen ilk orucunu tutan çocuk haklı olarak kendini bir kahraman gibi hisseder. Çünkü o, tuttuğu bu ilk oruçla açlık ve susuzluğa sabretmiş, yetişkinliğe doğru bir adım daha atmıştır. Toplumumuzda çocuklara orucu sevdirmek için uygulanan geleneklerden biri de bu ilk orucunu tutan çocuğu harçlık vererek sevindirmektir. Bu gelenek sayesinde büyükler de o ilk orucun sevabına ortak olmak isterler.

Toplumumuzda bugün olduğu gibi geçmişte de Ramazan ayına özgü birçok gelenek vardı. Osmanlı döneminde iftar sofralarına çok önem verilirdi. Gelen misafirler Allah'ın (c.c.) lütfu olarak görülür ve onları ağırlamak için canla başla hizmet edilirdi. Geçmişte iftar sofrası misafirlerine verilen değeri göstermek üzere diş kirası adıyla bir hediye verilirdi. Diş kirasıyla misafirlere "Siz bizim sevap kazanmamıza vesile oldunuz. Dişlerinizi yordunuz. Biz de size teşekkür olarak diş kirası vermek istiyoruz." demiş olurlardı. Bu gelenek kültürümüzde misafire ve Ramazana verilen değerin en güzel örneklerinden biridir.

Diş kirası geleneği Ramazan'a ve misafire verilen değerin bir göstergesidir.

Ramazan toplumumuzda bir iyilik fırsatı olarak görülür. Bu ayda yapılan iyiliklerin sevabının kat kat verileceğini bilen Müslümanlar kendi durumlarına göre yardımlarda bulunurlar. Kimileri Ramazan kolileri hazırlayıp ihtiyaç sahiplerine dağıtırken kimileri de zekât ve sadakalarını kardeşlerine ulaştırmaya çalışırlar. Bunları yapamayanlar da boş durmaz, yapabildikleri hayır işlerine koşarlar. Çünkü Ramazan paylaşma ve yardımlaşma ayıdır. Ramazan paylaşınca; iftar, sahur ve namaz vakitleri omuz omuza olunca bir başka güzel olur.

Toplumumuzda peygamber sevgisi çok güçlüdür. İnsanlar Hz. Muhammed'e (s.a.v.) duydukları derin saygı ve sevgi nedeniyle çocuklarına Mehmet, Ahmet, Mahmut isimlerini verirler. Dinini, vatanını korusun diye kınalayıp gönderdikleri askerlerine bu yüzden Mehmetçik derler. Bu sevgi nedeniyle Hz. Muhammed'den (s.a.v.) kalan hatıralara hürmet gösterirler. Bu sevgi ve hürmetin bir yansıması olarak Ramazan aylarında Müslümanlar İstanbul Fatih'te bulunan Hırka-i Şerif Camiine giderler. Bu camide Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hırkası bulunmaktadır. Böylece Medine'ye gidemeyen Müslümanlar Hırka-i Şerifi ziyaret ederek teselli bulurlar. Bu gelenek Osmanlı döneminden bugüne kadar devam etmektedir.

Toplumumuzda; İstanbul, Fatih'de Hırka-i Şerif Camii'nde bulunan Hırka-i Şerif ziyaretine büyük önem verilir.

DÜŞÜNELİM

Osmanlı'da Bir Ramazan Geleneği

Esnaftan veresiye alışveriş yapanların borçlarının yazıldığı deftere veresiye defteri denir.

Osmanlı döneminde Ramazan günlerinde pek çok zengin, hiç tanımadığı semtlerde bakkal, manav dükkânlarına gider, esnaftan veresiye defterlerini çıkarmalarını isterlerdi. Defterin sayfalarının rastgele bir bölümünün borçlarını hesaplattırdıktan sonra o sayfaları yırtar ve o kimselerin borçlarını öderlerdi. Dükkân sahibine "Bu borçları silin! Allah kabul etsin!" diyerek, kendilerini tanıtmadan oradan ayrılırlardı.

Bu şekilde borcu ödenen kişi, borcunu ödeyenin kim olduğunu bilmez; borcu sildiren kişi de kimi borçtan kurtardığını bilmezdi.

(Bu kitap için yazılmıştır.)

Yukarıda anlatılanlardan hareketle "borç sildirme" geleneğinin niçin ortaya çıktığını düşününüz.

OKUYALIM

Oruçluyken Kaç Hamsi Yersin?

Dursun, Temel'e sormuş:
-Oruçlu oruçlu kaç hamsi yiyebilirsin Temel?
-100 tane yiyebilirim.
-Hadi oradan yesen yesen bir tane yiyebilirsin. Gerisini oruçsuz yemiş olursun" demiş.
Bu espri Temel'in çok hoşuna gitmiş. Bir gün yolda giderken Cemal'i görmüş ve hemen sormuş:
-Uşağım oruçlu oruçlu kaç hamsi yiyebilirsin?
Cemal:
-50 tane, demiş.
- Ha uşağım 100 tane deseydin sana müthiş bir espri yapacaktım!

Ramazan' ın sonuna doğru Müslümanlar bir yandan Ramazan'ın gidişine üzülürken diğer yandan Ramazan Bayramı' nın gelişine sevinirler. Müslümanlar için bayram, tutulan oruçların hem şükrü hem ödülüdür. Bayrama yaklaştıkça toplumumuzu bir bayram coşkusu sarar. Bayrama hazırlık için terternemiz bayramlık kıyafetler hazırlanır, misafirleri ağırlamak için yemekler, tatlılar yapılır. Yaşlılar bayramda gelecek çocuklarını ve torunlarını kucaklayacak olmanın heyecanını yaşarlar. Çocuklar bayram harçlıklarıyla ilgili planlar yaparlar. Ramazan Müslümanlara daha pek çok güzel duyguyu yaşatır. Bu nedenle Müslümanlar sanki dostlarından ayrılıyormuş gibi Ramazan'a veda eder, seneye de bu mübarek aya kavuşabilmek için Allah'a (c.c.) dua ederler.

4. Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Davud (a.s.)

Sizce ülkemizde bazı insanlar niçin çocuklarına Davud ismini koyarlar?

Hz. Davud (a.s.) hakkında en doğru bilgileri bize Kur'an-ı Kerim aktarmaktadır.

Yüce Allah tarih boyunca her topluma peygamber göndermiştir. Kur'an-ı Kerim'de **"Andolsun ki biz her ümmete, 'Allah'a kulluk edin, sahte tanrılardan uzak durun' diyen bir elçi gönderdik..."**[16] ayetiyle bu gerçek vurgulanmıştır. Allah (c.c.) tarafından gönderilen tüm peygamberlere inanmak imanın şartlarındandır. Kur'an-ı Kerim'de peygamberlerle ilgili pek çok ayet vardır. Hz. Davud (a.s.) da Allah'ın (c.c.) dinini yayma mücadelesiyle bize tanıtılan peygamberlerdendir.

Hz. Davud (a.s.) İsrailoğullarına gönderilen bir peygamberdir. Hz. Süleyman'ın (a.s.) babasıdır. Kitap verilen dört peygamberden biridir. Kendisine Zebur verilmiştir. Zebur, Tevrat'tan sonra indirilen ilahi bir kitaptır.

Hz. Musa'nın (a.s.) vefatından sonra İsrailoğulları yurtlarından çıkarılmış, ailelerinden uzaklaştırılmışlardı. Hz. Davud (a.s.) o dönemde henüz çok gençti ve peygamber olmamıştı. İsrailoğullarına bu yaşadıkları çok zor geliyordu. Kendilerine gönderilen peygambere gittiler. Allah'ın (c.c.) kendilerine hükümdarlık edecek birini göndermesini istediler. Bu hükümdarın liderliğinde savaşıp yaşadıkları zor durumdan kurtulma arzularını ona ilettiler. Peygamberleri onlara, **"'... Ya üzerinize savaş farz kılındığı halde, savaşmayacak olursanız?' demişti. Onlar, 'Yurdumuzdan çıkarılmış, çocuklarımızdan uzaklaştırılmış olduğumuz halde Allah yolunda niye savaşmayalım?' ..."**[17] diyerek savaşacaklarına söz verdiler.

16 Nahl suresi, 36. ayet.
17 Bakara suresi, 246. ayet.

Allah (c.c.) onlar için Tâlût'u hükümdar olarak seçti. Ama onlar itiraz ettiler ve **"...'O bizim üzerimize nasıl hükümdar olabilir? Biz hükümdarlığa ondan daha lâyığız. Ona zenginlik de verilmemiştir.' dediler. Peygamberleri şöyle dedi: 'Şüphesiz Allah onu sizin üzerinize (hükümdar) seçti, onun bilgisini ve gücünü artırdı. Allah mülkünü dilediğine verir. Allah lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.'"**[18] Peygamberlerinin bu cevabı üzerine istemeye istemeye Tâlût'u hükümdar olarak kabul etiler. Savaş için yola çıkan ordunun içinde Hz. Davud da (a.s.) vardı.

"Tâlût askerleriyle birlikte ayrılıp sefere çıkınca, 'Allah muhakkak sizi bir nehirle imtihan edecek; kim ondan içerse benden değildir, -eliyle bir avuç alan müstesna- ondan tatmayan da bendendir'..."[19] diyerek onları uyardı. Ancak **"...İçlerinden pek azı müstesnâ hepsi ırmaktan içtiler."**[20] Hz. Davud (a.s.) su içmeyenler arasındaydı. Daha sonra bu ilk sınavı geçenlerden bir kısmı Câlût'un ordusunu görünce, **"... 'bu gün bizim Câlût'a ve askerlerine karşı koyacak hiç gücümüz yoktur.'..."**[21] diyerek savaşmaktan korktular. İçlerinde Hz Davud'un da (a.s.) bulunduğu müminler ise, **"Nice az kişiler vardır ki, sayıca kendilerinden çok olan topluluklara Allah'ın izniyle galip gelmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir."**[22] diyerek Tâlût'a destek oldular.

Topkapı Sarayı, kutsal emanetler bölümünde Hz. Davud'a (a.s.) ait olduğu söylenen bir kılıç sergilenmektedir.

Savaşın sonunda **"...Allah'ın izniyle onları yendiler. Davud Câlût'u öldürdü..."**[23] Bu galibiyetten bir müddet sonra Allah **"...Ona (Davud'a) hükümdarlık ve hikmet verdi, dilediği ilimlerden ona öğretti..."**[24] ve **"...Davud'a da Zebûr'u verdik."**[25] ayetlerinde ifade edildiği gibi Hz. Davud (a.s.) hem peygamber hem de hükümdar oldu.

Allah (c.c.) Hz. Davud'a (a.s.) derin bir anlayış, ilim ve hikmet vermişti. Ayrıca onu yeryüzünde halife kılmıştı. Hz. Davud (a.s.) kendisine verilen bu nimetleri daima Allah'ın rızası doğrultusunda kullandı. Hüküm verirken adaletten ayrılmadı. Çünkü Allah (c.c.) onu **"Ey Davud! Biz seni yeryüzünde halife yaptık. O halde**

18 Bakara suresi, 247. ayet.
19 Bakara suresi, 249. ayet.
20 Bakara suresi, 249. ayet.
21 Bakara suresi, 249. ayet.
22 Bakara suresi, 249. ayet.
23 Bakara suresi, 251. ayet.
24 Bakara suresi, 251. ayet.
25 İsrâ suresi, 55. ayet.

Hz. Davud (a.s.) zırh yaparak geçimini sağlardı.

insanlar arasında hak ve adâletle hükmet. Heva ve hevese uyma, yoksa bu, seni Allah yolundan saptırır. Doğrusu Allah'ın yolundan sapanlara, hesap gününü unutmalarına karşılık çetin bir azap vardır."[26] diyerek uyarmıştı. Müslümanların da kendilerine emanet verilen imkânları Hz. Davud'u (a.s.) örnek alarak asla kötüye kullanmamaları gerekir.

Hz. Davud (a.s.) kendi el emeğiyle geçimini sağlardı. Yüce Allah, Hz.Davud'a (a.s.) zırh yapmayı öğretmişti. Bu zırhları satarak geçinirdi. O yaptığı sağlam ve dayanıklı zırhlar sayesinde İsrailoğullarına da savaşta avantaj sağlamış oluyordu.[27] Müslümanlar onun kendi el emeğiyle geçinmesinden ve üreterek içinde yaşadığı topluma katkı sunmasından dersler çıkarmalıdır.

Hz. Davud (a.s.) ibadete çok düşkündü. Güzel sesiyle sabah akşam Yüce Allah'ı zikrederdi.[28] Bugün dilimizde "dâvûdî ses" deyimi bize ondan kalan bir hatıradır. Hz. Peygamber de *"Allah'ın en çok hoşnut olduğu oruç, Davud'un orucudur. O, yılın yarısını oruçlu geçirirdi. Yüce Allah'ın en çok hoşnut olduğu namaz da Davud'un namazıdır. O, gecenin yarısını uyku ile geçirir, sonra kalkıp namaz kılar, sonra gecenin kalanında yine uyurdu."*[29] buyurarak onun ibadete düşkünlüğünü vurgulamıştır.

Hz. Davud'un (a.s.) ettiği güzel dualardan birini Hz. Peygamber *"Davud'un dualarından biri de şuydu: 'Allah'ım! Senden senin sevgini, seni sevenin sevgisini ve beni senin sevgine ulaştıran ameli isterim. Allah'ım! Senin sevgini, bana kendimden, ailemden ve serin sudan daha sevimli kıl."*[30] buyurarak haber vermektedir.

LİSTELEYELİM

"Allah'ım! Senden senin sevgini,
seni sevenin sevgisini
ve beni senin sevgine ulaştıran ameli isterim.
Allah'ım! Senin sevgini, bana kendimden, ailemden ve serin sudan daha sevimli kıl." (Tirmizî, Deavât, 72.)

Hz. Davud'un (a.s.) bu duasında Yüce Allah'tan istediklerini listeleyiniz.

1...

2...

3...

4...

26 Sâd suresi, 26. ayet.
27 bk. Enbiyâ suresi, 80 .ayet.
28 Sâd suresi, 17-19. ayetler; bk. Müslim, Müsâfirîn, 236.
29 Müslim , Sıyâm, 190.
30 Tirmizî, Deavât, 72.

5. Bir Dua Tanıyorum: Rabbena Duaları ve Anlamı

Ne zaman dua ederiz?

İki duanın da "Rabbena" kelimesiyle başlaması nedeniyle bu dualara "Rabbena duaları" denmektedir. Bu duaların ilki, Bakara suresi 201. ayette, ikincisi ise İbrahim suresi 41. ayette geçmektedir. Rabbena duaları namazlarda son oturuşta okunur. Ancak bu iki dua her zaman okunabilir.

Rab, yaratan, besleyip büyüten, yarattıklarıyla ilgili kurallar koyan ve onları terbiye eden demektir.[31] Rab isminin bir gereği olarak Allah (c.c.), kendisine inananları daha iyi insanlar olmaları için bazı ibadetlerle eğitir. Allah'ın (c.c.) Müslümanları eğitmesi onun merhametinin bir sonucudur. Dua ederken Yüce Allah'a sığınıldığı için "Ya Rabbi!" ya da "Ey Rabbimiz!" diyerek dua edilir.

Hz. Peygamber *"Dua ibadetin özüdür."*[32] buyurarak duanın çok önemli bir ibadet olduğunu Müslümanlara haber vermektedir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de nasıl dua edilmesi gerektiğini bildirmiş, Hz. Peygamber de uygulayarak dua adabını öğretmiştir. Rabbena dualarında Yüce Allah, Müslümanlara hem dua öğretmekte hem de dua ederken dikkat edilmesi gereken bazı konulara dikkat çekmektedir. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah, sadece dünya için dua edenlerin ahirette pişman olacaklarını **"... 'Ey Rabbimiz! Bize dünyada ver.' derler. Böyle kimselerin ahiretten hiç nasibi yoktur."[33]** ayetiyle haber vermektedir. Müslümanlara hem dünya hem de ahiret için dua etmeleri gerektiği Rabbena duasıyla öğretilmektedir. Rabbenağfirli duası ise Müslümanlara, dua ederken bencil olmamak gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle Müslümanlar kendileriyle beraber ana babalarına ve mümin kardeşlerine de dualarında yer vermelidir. Bir Müslümanın duasında ana babasına ve mümin kardeşlerine yer vermesi o kimselere hediye vermesi gibidir. Bu nedenle Müslümanlar dualarında Allah'tan (c.c.) dünya ve ahiret mutluluğu isterler. Dualarında anne babalarını ve diğer müminleri de unutmazlar.

Dua, kulu Allah'a (c.c.) yaklaştırır.

31 bk. MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 392.
32 Tirmizî, Deavât, 1.
33 Bakara suresi, 200. ayet.

RABBENA DUALARI

رَبَّنَا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ.

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابِ.

بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

Okunuşu

Rabbenâ âtinâ fiddünya haseneten ve fi'l âhireti haseneten ve kınâ azâben nâr.

Rabbenağfirlî ve li vâlideyye ve lil müminîne yevme yekûmül hisâb.

Birahmetike yâ erhamerrâhimîn.

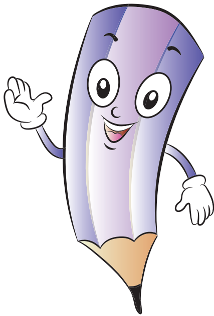
Anlamı

Ey Rabbimiz! Bize dünyada da ahirette de iyilik ver. Bizi, cehennem azabından koru.

Ey Rabbimiz! Ahirette hesabın görüleceği gün beni, annemi, babamı ve tüm müminleri bağışla.

Rahmet et, ey merhametlilerin en merhametlisi.

YAZALIM

Rabbena duasının anlamını okuyup siz de kendi cümlelerinizle bir dua metni yazınız.

....

....

....

....

....

....

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Müslümanlar için Ramazan ayı niçin önemlidir? Açıklayınız.

....
....
....

2. Oruç nedir, nasıl tutulur? Anlatınız.

....
....
....

3. Sahur, imsak, iftar, teravih, fitre kavramlarını açıklayınız.

....
....
....

4. Kültürümüzde Ramazan ve oruçla ilgili geleneklere üç örnek veriniz.

....
....
....

5. Oruç tutarken davranışlarımızda nelere dikkat etmeliyiz? Açıklayınız.

....
....
....

B. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi Ramazan ayında <u>yapılmaz?</u>

A) Minarelerin arasına mahya asmak **B)** Fitre vermek

C) Hacca gitmek **D)** Teravih namazı kılmak

2. Aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Farz, kesinlikle yapılması gereken şeylerdir.

B) Vacip, kesinlikle yapılmaması gereken şeylerdir.

C) Sünnet, farz ve vacip dışında Hz. Peygamber'in yaptığı ibadetlerdir.

D) Müstehab yapılması güzel olan davranışlardır.

3. Allah'ım! Senin rızan için ...., sana inandım, ... Senin rızkın ile orucumu açtım."

Yukarıda iftar duasının anlamı verilmiştir. Boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

A) Namaz kıldım- oruç tuttum

B) Oruç tuttum- sana güvendim

C) Niyet ettim- namaz kıldım

D) Dua ettim- sana güvendim

4. Aşağıdakilerden hangisi Kadir gecesiyle ilgili olarak söylenemez?

A) Kur'an-ı Kerim Kadir gecesi indirilmiştir.

B) Hz. Muhammed (s.a.v.) Kadir gecesi doğmuştur.

C) Müslümanlar Kadir gecesine çok önem verirler.

D) Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır.

5. Aşağıdaki bilgilerden hangisi doğru değildir?

A) Oruç tutulurken gün boyunca yenmez içilmez.

B) Oruç, nimetlerin kıymetini öğretir.

C) Oruç sadece Ramazan ayında tutulur.

D) Oruç imsaktan akşam namazı vaktine kadar tutulur.

C. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerden uygun olanlarla doldurunuz.

(oruca, zırh, farz, Muharrem, diş kirası)

1. Ramazan orucunu tutmak akıllı ve ergenlik çağına girmiş Müslümanlara .... dır.

2. İftara gelen misafirler ayrılırken onlara takdim edilen hediyelere .... denir.

3. Tekne orucu küçük çocukları .... alıştırmak için uygulanan bir gelenektir.

4. Hz. Davud (a.s.) kendi el emeği ile geçimini sağlardı. O .... yaparak geçinirdi.

5. Aşure günü kültürümüzde önemli bir yer tutar. Aşure günü .... ayı içindedir.

D. Aşağıdaki cümleler doğruysa başına (D), yanlışsa (Y) yazınız.

1. (   ) Kadir gecesi Ramazan ayının son on günü içindedir.

2. (   ) Kur'an-ı Kerim Muharrem ayında indirilmeye başlamıştır.

3. (   ) Sahur vaktinin bittiği ve orucun başladığı zamana "ihram" denir.

4. (   ) Oruç tutmak insana sabırlı olmayı öğretir.

5. (   ) Hz. Davud'a (a.s.) Tevrat verilmiştir.

6. (   ) Dua Ramazan ayına özgü bir ibadettir.

7. (   ) Oruç tutarken iyilik yapmaya çalışmalı, kötülüklerden uzak durmalıyız.

8. (   ) Yüce Allah Hz. Davud'a (a.s.) zırh yapmayı öğretmişti.

9. (   ) Esnaftan veresiye alışveriş yapanların borçlarının yazıldığı deftere kasa defteri denir.

10. (   ) Diş kirası, iftara gelen misafirlere verilen hediyelere denir.

3. ÜNİTE

Edep ya hu

ADAP VE NEZAKET

Kavramlar

Adap, nezaket, selam

Ünitemize Hazırlanalım

1. "Bir nezaket kuralı söyler misiniz?" sorusunu çevrenizden beş kişiye sorup aldığınız cevapları not ediniz.
2. Arkadaşlarınızla selamlaşırken hangi ifadeleri kullanıyorsunuz? Sınıfta paylaşınız.
3. Evinizde ailenizle birlikte yemek yerken sofrada nelere dikkat eder siniz? Not ediniz.
4. Lokman (a.s.) suresinin 18. ayetin mealini https://kuran.diyanet.gov.tr'den bulup not ediniz.

1. Nezaket Kuralları

Toplum içinde insanlar ne gibi kurallara dikkat ederler?

Yüce Allah (c.c.) insanı en güzel biçimde yaratmış ve ona pek çok nimet vermiştir. Yeryüzünde bulunan her şeyi insan için yaratmış ve onun kullanımına sunmuştur. Müslümanlar Allah'ın kendilerine verdiği sayısız nimetler için şükrederler ve bunları kendilerine lütfeden yüce Allah'ı hiç unutmazlar. Allah'a olan derin sevgi ve saygılarını her zaman korumaya çalışırlar. Yüce Allah'ın istediği namaz, oruç gibi kulluk görevlerini yerine getirirler. Toplumda adap kuralları denen örf, âdet ve kural hâlini almış iyi tutum ve davranış kurallarına da uyarlar.

Adap kelimesi edep kelimesinin çoğuludur. Edep İyi ahlak, güzel terbiye, eğitim demektir. İnsan ilişkilerini düzenleyen ve kolaylaştıran yazılı olmayan toplumsal kurallara **adap kuralları** denir. İnsanın çevresindekilere karşı gösterdiği kibar, görgülü davranışlara **nezaket** denir. Nezaket sayesinde insanlar birbirleriyle çok daha iyi geçinirler. Nezaket gösteren insanlar toplumda "beyefendi" ve "hanımefendi" olarak tanınırlar.

KONUŞALIM

"Müminin mümin üzerinde altı hakkı vardır. Hastalandığında onu ziyaret eder, öldüğünde cenazesinde bulunur, kendisini davet ettiğinde icabet eder, onunla karşılaştığında selam verir, aksırdığında ona hayır duada bulunur, yanında ve gıyabında onun için samimi davranır."

(Tirmizî, Edeb, 1.)

Yukarıdaki hadiste hangi nezaket kurallarından bahsedilmiştir? Arkadaşlarınızla konuşunuz.

Ailede, okulda, sokakta, yolculukta ve birçok sosyal ortamda uyulması gereken nezaket kuralları vardır. Biriyle karşılaşınca selamlaşmak, hasta ziyaretini kısa tutmak, güler yüzlü olmak, yapılan bir iyiliğe karşı teşekkür etmek nezaket kurallarından bazılarıdır. İnsanlar bu kurallara uyarak çevresiyle uyum içinde yaşama imkânı bulurlar.

Nezaket kurallarına uymak başkalarının hakkına saygı göstermektir. İnsanları kıran davranışlardan uzak durmak, ölçülü bir ses tonuyla konuşmak, çevreyi rahatsız edecek şekilde gürültü

YORUMLAYALIM

"Sizden biriniz üç kere izin istediği zaman kendisine izin verilmezse hemen geri dönsün."

(Buhârî, İsti'zân, 13.)

Yukarıdaki hadisi kişisel mahremiyetin önemi açısından yorumlayınız.

yapmamak, insanları sevmenin ve onların haklarına duyulan saygının sonucudur.

Misafir ağırlamak nezaket göstergesidir.

Nezaket kurallarından biri de kişisel mahremiyete özen göstermektir. Mahremiyet, kişinin özel yaşamının gizliliğidir. Bir insanın özel hayatını araştırmak, kişisel bir bilgisini başkalarıyla paylaşmak doğru bir davranış değildir. Mahremiyete karşı duyarlı olmak bir nezaket kuralıdır. Örneğin arkadaşımızın bir eşyasını izin alarak kullanmak, bize söylenen bir sırrı korumak, sosyal medyada bir fotoğraf paylaşmadan önce o fotoğrafta yer alan kişilerden izin istemek kişisel mahremiyetin bir gereğidir. Müslümanlar insanların kişisel mahremiyetlerine saygı duyarlar. Başkalarının özel hayatlarını araştırmazlar. İnsanların mahremiyet alanıyla ilgili dedikodulardan uzak dururlar. Yüce Allah (c.c.) **"Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir."**[1] buyurarak Müslümanları uyarmaktadır.

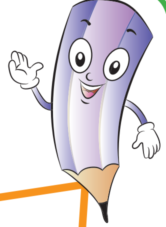
Nezaket kuralları insana nerede, nasıl davranılması gerektiğini öğretir. Bireylere toplumsal kurallar konusunda rehberlik eder. Güzel ahlaklı olmak isteyen bir kimse adap ve nezaket kurallarına uymalıdır. İslam dininde güzel ahlak çok önemlidir. Hz. Muhammed (s.a.v.) *"Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak bakımından en güzel olanıdır."*[2] buyurarak güzel ahlakın önemini vurgulamıştır. Bu yönüyle İslam dininde nezaket kurallarına uygun davranmak, insanın ahlaki tutumuna katkısı bakımından da önemlidir.

Nezaket kuralları temelde sevgi ve saygıya dayanır. Büyüklere, öğretmenlere saygı göstermek, sözlerini tutmak ve onları incitmemek toplumumuzda çok önemlidir. Bulunduğumuz ortamları temiz ve düzenli kullanmak, ortak kullanılan eşyalara zarar vermemek, arkadaşlarımızı incitecek söz ve davranışlardan kaçınmak, selamlaşmak, izin alarak konuşmak yaşadığımız ortamı güzelleştiren nezaket ku-

1. Hucurat suresi 12. ayet.
2. Ebû Dâvûd, Sünnet, 15.

rallarıdır. Adap ve nezaket kurallarına dikkat edildiğinde herkes kendini değerli hisseder. Başkalarına sevgi ve saygı duyar. Toplumsal birlik ve bütünlük pekişir. Birbirini seven ve saygı duyan, iyilikte yardımlaşıp kötülükten uzak duran bireylerden oluşan toplumları Yüce Allah da sever. Böyle bir toplum tüm insanlığa örnek olur. Bir ayette Yüce Allah "**Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten alıkoyar ve Allah'a inanırsınız...**"[3] buyurarak Müslümanların diğer insanlar için güzel örnek olma sorumluluğuna dikkat çekmektedir.

YAZALIM

Aşağıdaki alanlarda uymamız gereken nezaket kuralları nelerdir? Yazınız.

EVDE

OKULDA

SOKAKTA

ZİYARETTE

TOPLU TAŞIMADA

SOSYAL MEDYADA

3. Âl-i İmrân suresi, 110. ayet.

2. Selamlaşma Adabı

Birbirimize niçin selam veririz?

İslam dini toplumsal dayanışmaya, birlik ve beraberliğe büyük önem vermiştir. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah **"Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı yapışın; bölünüp parçalanmayın. Allah'ın size olan nimetini hatırlayınız. Hani siz birbirine düşman idiniz de Allah gönüllerinizi birleştirdi ve O'nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. "**[4]buyurarak birlik ve beraberliğin önemini bildirmektedir. Allah (c.c.) zekât ve sadaka gibi ibadetlerle toplumsal dayanışmanın güçlenmesini isterken, selamlaşma sayesinde de insan ilişkilerinde sevgi ve güveni hâkim kılmayı istemektedir.

Selam; barış, esenlik, güven, kurtuluş gibi anlamlara gelir. **Selamlaşma** ise insanların birbirlerine söz veya işaretle esenlik dilemeleridir. Biriyle karşılaştığımızda iletişim kurmanın ilk yolu selamlaşmaktır. Selamlaşırken sağlık, afiyet, esenlik dilemiş oluruz. Selam vererek karşımızdaki insana değer verdiğimizi ve ona karşı iyi niyetli olduğumuzu göstermiş oluruz.

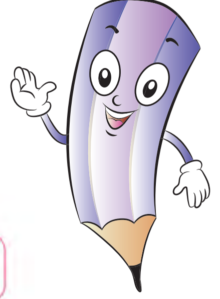
Selamlaşmak hem bir nezaket kuralı hem de İslam dinine göre toplumda yaygınlaştırılması istenen bir davranıştır. Kur'an-ı Kerim'de **"Size bir selâm verildiği zaman, ondan daha güzeliyle veya aynı selâmla karşılık verin. Şüphesiz Allah, her şeyin hesabını gereği gibi yapandır."**[5] buyrularak selamlaşmanın önemi vurgulanmakta ve selamlaşma adabı öğretilmektedir. **Selamlaşma adabı** dendiğinde selamlaşmanın nasıl yapılması gerektiğini açıklayan kurallar akla gelir.

4. Âl-i İmrân suresi 103. ayet.
5. Nisa suresi, 86. ayet.

YAZALIM

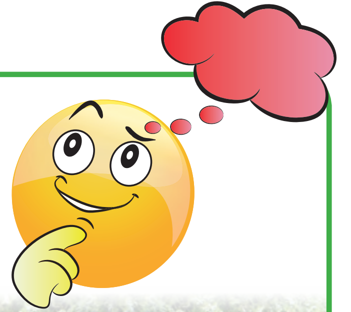
Aşağıda boş bırakılan yerlere selam verme ifadelerini yazınız.

Toplumumuzda merhaba, günaydın, hayırlı günler, iyi çalışmalar, Allah'a emanet olun gibi selamlaşma ifadeleri kullanılmaktadır. Ancak ülkemizde insanlar genellikle "selamün aleyküm" diyerek selamlaşırlar. Selam verilen kişi de "aleyküm selam" diyerek selama karşılık verir. Küçük olan büyük olana, bir araç üzerinde giden yürüyene, yürüyen veya ayakta olan oturana, sayı bakımından az olan top-

YORUMLAYALIM

"İnsanların Yüce Allah katında en hayırlısı, önce selam verenlerdir." (Ebû Dâvûd, Edeb, 132-133.)

Yukarıdaki hadisi selamlaşmanın önemi açısından yorumlayınız.

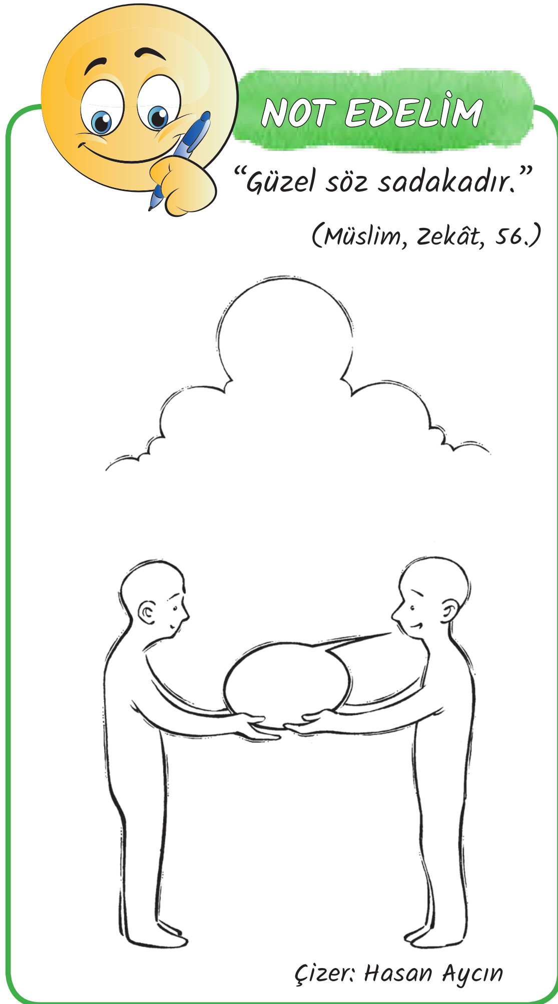

luluk çok olana selam verir.[6] Eve girerken ve bir topluluktan ayrılırken selam vermeye özen göstermeliyiz.[7] Bir yere girerken, geldiğimizi hissettirecek şekilde orada bulunanlara selam vermeliyiz. Bu şekilde davranarak, selam verdiğimiz kimseleri önemsediğimizi ve onlara değer verdiğimizi göstermiş oluruz.

Selam, insanlar arasındaki sevgi, güven ve muhabbetin artmasını sağlar. Hz. Muhammed (s.a.v.) *"...Size, yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir iş göstereyim mi? Aranızda selamı yayın* [8] buyurarak, selamlaşmanın insanlar arasındaki sevgi ve muhabbete katkı sağladığını belirtmiştir. Selamlaşmanın toplumda sevgi, saygı, birlik ve beraberlik gibi duyguları geliştirdiğinin farkında olmalıyız. Hem dinî hem de insani bir görev olarak selamlaşmaya özen göstermeliyiz.

3. İletişim ve Konuşma Adabı

"Ağzından çıkanı kulağı duymamak" deyiminden ne anlıyorsunuz?

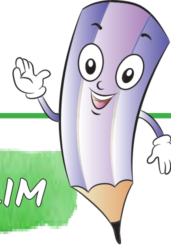
İnsanlar arasındaki iletişimi sağlayan en temel yol konuşmadır. Konuşma insanların duygu ve düşüncelerini aktarmalarını, sevinç ve üzüntülerini paylaşmalarını sağlar. Konuşmak ve iletişim kurmak aynı zamanda bir ihtiyaçtır. Ailemizle, arkadaşlarımızla, öğretmenlerimizle, akrabalarımızla ya da çevremizdeki insanlarla konuşmak isteriz. Konuşurken kullandığımız ifadeleri, ses tonumuzu, hareketlerimizi doğru seçersek kendimizi daha iyi anlatabiliriz. İnsanları kırmadan, onlara değer verdiğimizi hissettirerek konuştuğumuzda onlar üzerinde daha çok etkili oluruz. Bu nedenle çevremizle iletişimimizde konuşma üslubumuza ve konuşma adabına uygun davranmamız gerekir.

Konuşma adabına uygun davranmanın ilk şartı doğru sözlü olmaktır. Konuşmalarımızda yalandan uzak durmalı, dürüstlükten vazgeçmemeliyiz. Hz. Muhammed (s.a.v.) Müslümanı, *"Dilinden ve elinden*

6. bk. Buhârî, İsti'zân, 4.; Müslim, Selâm, 1.
7. bk. Nur suresi, 61. ayet.; Ebû Dâvûd, Edeb, 138-139; Tirmizî, İsti'zân, 15.
8. Müslim, Îmân, 93.

diğer Müslümanların güvende olduğu kimsedir."[9] şeklinde tanımlayarak doğru sözlü ve güvenilir olmanın önemine işaret etmiştir. Bizler de konuşurken kırıcı ve incitici tarzda konuşmamalı[10], kötü sözden ve kötü ifadelerden uzak durmalıyız.[11] Konuşurken ifadelerimizi karşımızdaki kişinin anlayacağı şekilde seçmeliyiz. Bu şekilde konuşmak yanlış anlaşılmayı önler. Hz. Aişe (r.a.), Hz. Muhammed'in (s.a.v.) herkesin anlayabileceği şekilde açık konuştuğunu söylemiştir.[12] Konuşurken sözü fazla uzatmamak ayrıca anlaşılmayacak kadar da kısa tutmamak gerekir.[13] Böylece karşımızdaki kişilerin sıkılmadan bizi dinlemelerini sağlamış oluruz.

Toplum içinde gizli konuşmalar yapmak nezaket kurallarına uygun değildir. Hz. Muhammed (s.a.v.) *"Eğer bir yerde üç kişi iseniz, kalabalığa karışmadıkça ikiniz ötekini bırakarak gizli bir şey konuşmasın. Çünkü bu, onu üzer."*[14] buyurarak bu konuda Müslümanları uyarmıştır.

YAZALIM

Sosyal medyada iletişim kurarken dikkat etmemiz gereken kuralları yazınız.

....

....

....

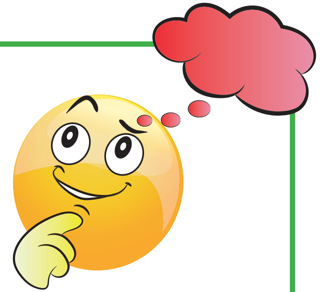
....

....

....

....

YORUMLAYALIM

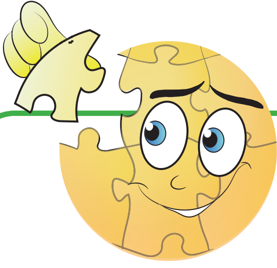

"Doğruluk göster, yalanla uyuşma. Abartarak konuşma, doğruyu söylemekten geri durma. Kendine uygun görmediğini başkalarına da uygun görme."

(Hacı Bektaş Velî, Kitabü'l-Fevaid, s. 29.)

Hacı Bektaş Velî'nin bu sözünü konuşma adabı açısından yorumlayınız.

9. Müslim, İman, 65.; Buhârî, Îmân, 4.
10. bk. Tirmizî, Şemâil, 97.
11. bk. Buhârî, Edeb, 38.
12. bk. Ebû Dâvûd, Edeb, 18.
13. bk. Nesâî, Cum'a, 35.; İbn Mâce, İkâmet, 85.
14. Müslim, Selâm, 26, 27, 28.; İbn Mâce, Edeb, 50.

TAMAMLAYALIM

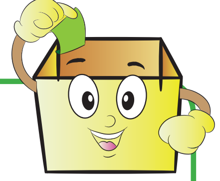
Aşağıdaki şemayı konuşma adabına uygun davranış örnekleri ile tamamlayınız.

Günümüzde internet ve sosyal medya, insanlar arası iletişimde oldukça önem kazanmıştır. Bu iletişim kanalları hem uzaktaki kişilerle iletişim kurmayı hem de çok geniş kitlelere ulaşmayı sağlamaktadır. Sosyal medya sayesinde iletmek istediğimiz bir mesajı ya da paylaşmak istediğimiz bir bilgiyi kolaylıkla insanlara ulaştırabiliriz. Ancak internet ve sosyal medyanın bize sağladığı imkânları adab kurallarına uygun bir şekilde kullanmamız gerektiğini de unutmamalıyız.

Sosyal medyada paylaştığımız bilgilerin mahremiyeti zedeleyecek nitelikte olmamasına dikkat etmeliyiz. Kullandığımız ifadeleri doğru seçmeli, dil kurallarına uygun şekilde yazmalıyız. Aynı zamanda paylaştığımız bilgilerin doğruluğundan emin olmalıyız. Yalandan, kötü söz ve iftiradan sakınmalıyız. İnsanları incitecek davranışlardan uzak durmalıyız. Günlük hayatta uygun olmayan davranışlardan sosyal medyayı kullanırken de kaçınmalıyız. Sosyal medyada geçirdiğimiz zamanın aşırıya kaçmamasına da dikkat etmeliyiz. Allah'ın (c.c.) her zaman ve her yerde bizi gördüğünü hiçbir zaman unutmamalıyız.

4. Sofra Adabı

Ailenizle birlikte yemek yerken nelere dikkat edersiniz?

BİLGİ KUTUSU

Rızık: İnsan ve diğer canlıların beslenip yaşayabilmeleri için yedikleri ve içtikleri her şeydir.

Bereket: Bolluk, Allah'ın (c.c.) her şeyi karşılıksız vermesidir.

Yeme içme bütün canlıların temel ihtiyaçlarındandır. Yüce Allah her canlıya hayatını sürdürebilmesi için çeşitli rızıklar vermiştir. İnsan da hayatını sürdürebilmek için beslenmek zorundadır. Ancak insan bu ihtiyacını giderirken bazı kurallara uymalıdır. Aksi takdirde hem kendisi hem de çevresi için olumsuz sonuçlarla karşılaşır. Bu nedenle Yüce Allah Müslümanlar için yeme içmeyle ilgili bazı kurallar koymuş ve bazı nezaket kurallarını da Hz. Muhammed (s.a.v.) aracılığıyla öğretmiştir. Allah (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de, **"Artık Allah'ın size helâl ve temiz olarak verdiği rızıklardan yiyin. Eğer yalnız O'na ibadet ediyorsanız, Allah'ın nimetine şükredin."[15]** buyurarak Müslümanların helal ve temiz olan rızıklardan yemelerini ve verdiği nimetlerden dolayı kendisine şükretmelerini istemektedir. İnsan sağlığına zarar veren yiyecek ve içecekler, İslam dinine göre helal değildir. Bu nedenle Müslümanlar Allah'ın haram kıldığı yiyecek ve içeceklerden uzak dururlar. Hak etmeden, alın teri dökmeden para kazanmayı asla düşünmezler. Emek harcamadan ya da başkasının hakkını yiyerek elde edilen kazancı da haram kabul ederler. Emek vererek elde ettikleri helal kazancın ve helal lokmanın gerçek zenginlik olduğunu bilirler ve bunu veren Allah'a (c.c.) şükrederler.

DEĞERLENDİRELİM

Ebû Hüreyre (r.a.) şöyle demiştir:
"Hz. Peygamber hiçbir yemeğe kusur bulmazdı. Canı çekerse yer, hoşlanmazsa yemezdi."

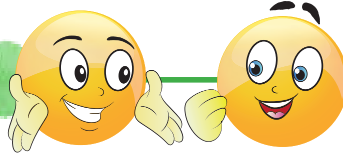
(Buhârî, Et'ıme, 21; Müslim, Eşribe, 188.)

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bu davranışını uygulayıp uygulamadığınızı değerlendiriniz.

Yemek yerken uyulması gereken nezaket kurallarına sofra adabı denir. Sofra adabına uygun bir şekilde hareket etmek Allah'ın (c.c.) verdiği nimetlere değer vermek ve O'na şükretmek demektir. Bu kurallara uymak hem sağlık açısından hem de nezaket kuralları açısından önemlidir. Bunlardan ilki yemekten önce ve sonra elleri yıkamaktır. Sağlık açısından bu davranışı Hz. Muhammed de (s.a.v.) tavsiye etmiştir. O, yemekten önce ve sonra ellerin yıkanmasının yemeğin bereketi olduğunu belirtmiştir.[16]

15. Nahl suresi, 114. ayet.
16. bk. Ebû Dâvûd, Et'ıme, 11.;Tirmizî, Et'ıme, 39.

KONUŞALIM

Aşağıda şifreli olarak verilen sofra adabına uygun davranışı bulup bu davranışın önemini arkadaşlarınızla konuşunuz.

1 Y	2	3	2	4	5 T	2	6 N
7 Ö	6	8 C	2				
9 V	2						
10 S	11 O	6	12 R	13			
2	13 L	13	2	12	14 İ		
15 Y	I	4	13 A	3 M	13	4 K	
16 G	2	12	2 E	4	14	12	

Müslümanlar sahip oldukları her şeyin Allah'ın (c.c.) lütfu olduğuna inanırlar. Verdiği nimetlerden dolayı Allah'a (c.c.) şükretmek için yemeğe besmele çekerek başlarlar. Hz. Muhammed de (s.a.v.) yemeğe besmeleyle başlanması gerektiğini Müslümanlara öğretmiştir.[17] O, bir gün henüz küçük bir çocuk olan Enes b. Mâlik'i özensiz bir şekilde yemek yerken görünce ona şefkatle, *"Evladım! Besmele çek, sağ elinle ve önünden ye."*[18] uyarısında bulunmuştu. Yemeği şapırdatmadan yemek, ağzımızda yemek varken konuşmamak da sofra adabındandır.

Sofra adabında uyulması gereken bir diğer konu da ölçülü olmaktır. Temel ihtiyaçlarımızdan biri olan beslenmeyi doğru bir şekilde yapmazsak sağlığımıza zarar verebiliriz. Yemek konusunda temizlik kurallarına uyarak, ölçülü olup her türlü aşırılıktan kaçınarak sağlıklı beslenmiş oluruz. Gereğinden fazla yemek insan sağlığına zararlıdır. Bu konuda Hz. Muhammed (s.a.v.), midenin üçte birini yemeğe, üçte birini içeceğe ayırıp üçte birini de boş bırakmak gerektiğini belirtmiştir.[19] Ayrıca sofranın sade ve gösterişten uzak olması da önemlidir. Bu şekilde hazırlanan

17. bk. Tirmizî, Et'ıme, 47.; Ebû Dâvûd, Et'ıme, 15.
18. bk. Müslim, Eşribe, 108
19. bk. Tirmizî, Zühd, 47.

bir sofra israfı önler. Bu konuda Kur'an-ı Kerim'de **"...Yiyin için fakat israf etmeyin..."**[20] ayetiyle insanlar uyarılmıştır.

Hz Peygamber *"Kulun, yemeğini yedikten sonra veya içeceği şeyi içtikten sonra şükretmesi, Allah'ın hoşuna gider."*[21] buyurarak yemekten sonra verdiği nimetler için Allah'a (c.c.) şükretmeyi Müslümanlara tavsiye etmiştir.

Hz. Peygamber yemekten sonra Allah'a (c.c.) şükretmek için şöyle dua ederdi:

"Elhamdülillahillezi et'amenâ ve sekânâ ve cealenâ min'el müslimîn." (Bizi yediren, bizi içiren ve bizi Müslüman kılan Allah'a hamdolsun.)[22] Müslümanlar da yemekten sonra Allah'a (c.c.) şükrederek hem kulluk görevlerini yerine getirir hem de sofra adabına uygun davranırlar.

20. A'raf suresi, 31. ayet.
21. Müslim, Zikir, 89.
22. Tirmizî, Deavât, 55.

5. Hz. Lokman'dan (a.s.) Öğütler

Büyükleriniz size ne tür öğütler verir?

Kur'an-ı Kerim'de geçmişte yaşamış toplumlar, kişiler ve peygamberlerle ilgili bilgiler verilir. Geçmiş dönemlerde yaşanmış önemli olaylar, peygamberlerin hayatlarından kesitler anlatılır. Bu hayat hikâyelerine kıssa adı verilir.[23] Kıssalar Müslümanların ders çıkarmaları için Kur'an'da yer almaktadır. İnsanlara örnek olması ve onlara doğru yolu göstermesi amacıyla Kur'an-ı Kerim'de anlatılan kişilerden birisi de Hz. Lokman'dır (a.s.) .

Hz. Lokman'ın (a.s.) adı Kur'an-ı Kerim'in bir suresine verilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Lokman (a.s.) kendisine hikmet verilen salih bir kişi olarak tanıtılır. Hikmet, yerindelik, uygunluk, insanın Allah'ı gereği gibi bilmesi, iyiyi ve kötüyü birbirinden ayırarak yanlış davranışlardan uzak durması anlamlarına gelir.[24] Kur'an-ı Kerim'de **"Allah, hikmeti dilediğine verir. Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiş demektir. Bunu ancak akıl sahipleri anlar."**[25] buyrularak hikmetin önemine dikkat çekilmektedir. Lokman suresi 13. ayette hikmetin en önemli sonuçlarından birinin Allah'a şükretmek olduğu **"Andolsun, biz Lokman'a "Allah'a şükret" diye hikmet verdik. Kim şükrederse ancak kendisi için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, bilsin ki Allah her bakımdan sınırsız zengindir, övülmeye lâyıktır."**[26] ayetiyle ifade edilmektedir. İbadetler Allah'a (c.c.) şükrün yollarıdır. Müslümanlar bu nedenle Yüce Allah'a daima şükrederler.

Hz Lokman (a.s.) **"...'Yavrum! Allah'a ortak koşma! Çünkü ortak koşmak elbette büyük bir zulümdür.'"**[27] diyerek oğlunu şirkten uzak durması için uyarmaktadır. Şirk koşmak Allah'tan (c.c.) başka ilahlar olduğuna inanmaktır. Şirk Allah'ın (c.c.) hiçbir şekilde affetmediği bir günahtır. Çünkü bütün varlıkları Allah (c.c.) yaratmıştır. İnsanı yoktan var eden, ona pek çok üstün özellikler veren, ihtiyacı olan her şeyi lütfeden Yüce Allah'tır. Bir kimsenin kendisine pek çok nimet verilmesine rağmen Allah'a şirk koşması büyük haksızlıktır. Müslümanlar söz ve davranışlarıyla her zaman bir olan Allah'a (c.c.) kulluk ederek şirkten uzak dururlar.

Hz Lokman'ın (a.s.) öğütlerinden ikincisi ana baba hakları konusundadır. Kur'an-ı Kerim'de **"Biz insana anne babasıyla ilgili öğütler verdik. Annesi, güçten kuvvetten düşerek onu karnında taşımıştır; çocuğun sütten kesilmesi iki yıl içinde olur. Bunun için (ey insan), hem bana hem anne babana minnet duymalısın; sonunda dönüş yalnız banadır. Eğer anne baban, hakkında bilgin olmayan bir şeyi bana**

23. bk. MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 259.
24. bk. MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 174.
25. Bakara suresi, 269. ayet.
26. Lokman suresi, 12. ayet.
27. Lokman suresi, 13. ayet.

ortak koşman için seni zorlarlarsa bu durumda onlara uyma ama yine de onlara dünyada iyi davran; yüzünü ve özünü bana çevirenlerin yolunu izle; dönüşünüz yalnız banadır, O zaman yapıp ettiklerinizin sonucunu size bildireceğim."[28] buyrularak ana baba haklarının önemine işaret edilmektedir. Yüce Allah annelerimizin hamileyken bizleri büyük zorluklarla taşıdığını, güçsüz düştüklerini, bizi büyütürken pek çok sıkıntıya katlandıklarını hatırlatmaktadır. Bu nedenle anne babaların evlatlarından sevgi ve saygı görme haklarının olduğunu vurgulamaktadır. Hz. Peygamber de "*...Anne babası, yanında ihtiyarladığı halde, [rızalarını alamayıp] Cenneti kazanamayanın burnu sürtsün."*[29] buyurarak Müslümanları bu konuda çok dikkatli olmaları için uyarmaktadır.

LİSTELEYELİM

Aşağıda Hz. Lokman'ın (a.s.) oğluna verdiği öğütlerin yer aldığı ayetler verilmiştir. Bu ayetleri okuyup kendi hayatınızda dikkat etmeniz gereken hususları listeleyiniz.

"...'Yavrum! Allah'a ortak koşma! Çünkü ortak koşmak elbette büyük bir zulümdür.'" (Lokmân suresi, 13. ayet.)

İnsana da, anne babasına iyi davranmasını emrettik. Annesi, onu her gün biraz daha güçsüz düşerek karnında taşımıştır. Onun sütten kesilmesi de iki yıl içinde olur. (İşte onun için) insana şöyle emrettik: "Bana ve anne babana şükret. Dönüş banadır." (Lokmân suresi, 14. ayet.)

"Eğer, hakkında hiçbir bilgi sahibi olmadığın bir şeyi bana ortak koşman için seninle uğraşırlarsa, onlara itaat etme. Fakat dünyada onlarla iyi geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy. Sonra dönüşünüz ancak banadır. Ben de size yapmakta olduğunuz şeyleri haber vereceğim." (Lokmân suresi, 15. ayet.)

"Yavrum! Şüphesiz yapılan iş bir hardal tanesi ağırlığında olsa ve bir kayanın içinde yahut göklerde ya da yerin içinde bile olsa, Allah onu çıkarır getirir. Çünkü Allah en gizli şeyleri bilendir, (her şeyden) hakkıyla haberdar olandır." (Lokmân Suresi, 16. ayet.)

"Yavrum! Namazı dosdoğru kıl. İyiliği emret. Kötülükten alıkoy. Başına gelen musibetlere karşı sabırlı ol. Çünkü bunlar kesin olarak emredilmiş işlerdendir." (Lokmân Suresi, 17. ayet.)

"Küçümseyerek surat asıp insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme! Çünkü Allah hiçbir kibirleneni, övüneni sevmez." (Lokmân Suresi, 18. ayet.)

"Yürüyüşünde tabiî ol, sesini alçalt. Unutma ki, seslerin en çirkini merkeplerin sesidir." (Lokmân Suresi, 19. ayet.)

....

....

....

....

....

28. Lokman suresi, 14-15. ayet.
29. Müslim, Birr, 10.

"Yavrucuğum namazını özenle kıl..." (Lokman suresi, 17. ayet.)

"**Lokman, "Sevgili oğlum" (dedi), "Yaptığın iş bir hardal tanesi ağırlığında bile olsa, bir kayanın içinde saklansa veya göklerde yahut yerin dibinde bulunsa yine de Allah onu açığa çıkarır. Kuşkusuz Allah her şeyi bütün gizlilikleriyle bilir, O her şeyden haberdardır."**[30] diyerek oğluna Allah'ın yapılan her şeyi bildiğini hatırlatmaktadır. Hz. Lokman (a.s.) öğüdünde oğluna açık ya da gizli olarak yaptığı her davranışta Allah'ın (c.c.) her şeyi gördüğünü unutmaması gerektiğine dikkat çekmektedir. Müslümanlar Yüce Allah'ın her şeyi gördüğünü unutmazlar. Daima açık veya gizli olarak iyilik yapmaya özen gösterirler. Bu bilinçle kötülüğün her türlüsünden uzak dururlar. Bir diğer ayette ise Hz. Lokman (a.s.) **"Yavrucuğum, namazını özenle kıl, iyi olanı emret, kötü olana karşı koy, başına gelene sabret. İşte bunlar, kararlılık gerektiren işlerdendir."**[31] diyerek oğluna öğüt vermeye devam etmektedir. Bu öğütlerinde oğlundan namazı en güzel şekilde kılmasını, iyiliği yaymak ve kötülüğe engel olmak için elinden geleni yapmasını istemektedir. Bu güzel işleri yaparken karşılaştığı sıkıntılara sabretmesi gerektiğini de oğluna hatırlatmaktadır. Hz. Lokman'ın (a.s.) oğluna verdiği bu öğütler diğer Müslümanlar için de geçerlidir.

30. Lokman suresi, 16. ayet.
31. Lokman suresi, 17. ayet.

Hz. Lokman (a.s.) son öğüdünde **"Küçümseyerek insanlardan yüz çevirme ve yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Zira Allah, kendini beğenmiş övünüp duran kimseleri asla sevmez. Yürüyüşünde tabiî ol, sesini alçalt. Unutma ki, seslerin en çirkini merkeplerin sesidir."** [32] güzel ahlaka ve nezaket kurallarına dikkat çekmektedir. Hz. Lokman (a.s.), Müslümanların kendini beğenmişlik yaparak başkalarını asla küçük görmemeleri gerektiğini vurgulamakta ve Allah'ın (c.c.) böbürlenen kimseleri sevmediğini haber vermektedir. Müslümanlar insanlara Allah'ın kulları gözüyle bakarlar. Yaratılmışlara yaratandan ötürü sevgi duyar ve değer veririler.

Hz. Lokman (a.s.) verdiği bu öğütlerle oğluna, ailesine ve içinde yaşadığı topluma faydalı olmaya çalışmıştır. Yüce Allah bu öğütleri Kur'an-ı Kerim'de zikrederek Hz. Lokman'ı (a.s.) Müslümanlara da örnek olarak göstermiştir.

6. Bir Dua Tanıyorum: Tahiyyat Duası ve Anlamı

Tahiyyat Duası hakkında neler biliyorsunuz?

Tahiyyat selam, ikram, ihsan, hürmet ve ibadet anlamlarına gelir.[33] Tahiyyat duası namazlarda oturduğumuz zaman okunan bir duadır. Bu duada Hz. Peygamber ile Yüce Allah arasındaki konuşma yer alır. Bu konuşmada Yüce Allah Hz. Muhammed'e (s.a.v.) rahmet, bereket ve esenlik dilemektedir. Bu dua kelime-i şehadet ile son bulur.

Hz. Peygamber Tahiyyat duasını namazlarda okumuş ve okunuşunu Kur'an'dan bir sure öğretir gibi ashabına öğretmiştir.[34] Bir hadiste *"Selam (esenlik veren), bizzat Allah'ın (c.c.) kendisidir. Onun için namazda oturduğunuz vakit Tahiyyat'ı okuyun. Tahiyyat'ın sonundaki 'Selam bize ve Allah'ın (c.c.) salih kullarına olsun.' kısmını okuduğunuzda yerde ve gökte bulunan bütün varlıkları selamlamış olursunuz..."*[35] buyurmaktadır. Tahiyyat duasıyla, Müslümanlar her gün beş vakit namazda selamlaşmanın önemini hatırlamaktadır. Müslümanlar namazlarında tahiyyat duasını okuyarak Allah'ı (c.c.), O'nun salih kullarını ve bütün varlıkları selamlamış olurlar.

32. Lokman suresi, 18-19. ayet.
33. bk. MEB Dinî Terimler Sözlüğü, s. 434.
34. bk. Buhârî, İsti'zân, 28.
35. Ahmed b. Hanbel, I, 411.

TAHİYYAT DUASI

اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ ۞ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ
وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ ۞ اَلسَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلٰى عِبَادِ اللّٰهِ الصَّالِحِينَ ۞
اَشْهَدُ اَنْ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ۞ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ۞

Okunuşu

Ettahiyyâtü lillâhi vessalavâtü ve't-tayyibât.

Esselâmü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullâhi ve berekâtuh.

Esselâmu aleynâ ve alâ ibâdillâhi's-sâlihîn. Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh.

Anlamı

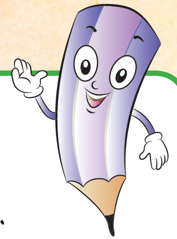
Selam, rahmet ve bütün güzellikler, iyilikler Allah içindir.

Ey Peygamber! Allah'ın rahmeti, bereketi ve selamı senin üzerine olsun.

Selam, bize ve Allah'ın iyi kullarının üzerine olsun.

Tanıklık ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Yine tanıklık ederim ki Muhammed onun kulu ve elçisidir.

YAZALIM

Tahiyyat duasının anlamını okuyup dikkatinizi çeken bölümleri yazınız.

....

....

....

....

....

....

....

....

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Üç nezaket kuralını ve bunların nerelerde uygulandıklarını yazınız.

....

....

....

2. Selamlaşma adabını bir örnekle açıklayınız.

....

....

....

3. Konuşma adabına uygun davranan biri nelere dikkat etmelidir? Açıklayınız.

....

....

....

4. Hz. Lokman (a.s.) öğütlerinde nelerden bahsetmektedir? Yazınız.

....

....

....

B. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerden hangisi bir nezaket kuralı <u>değildir</u>?

A) Yapılan bir iyiliğe teşekkür etmek

B) Misafire karşı güler yüzlü davranmak

C) Kalabalık içinde gizlice konuşmak

D) Hasta ziyaretini kısa tutmak

2. I- Küçük olanın büyük olana selam vermesi

II- Bisiklet üzerinde gidenin yürüyene selam vermesi

III- Sayı bakımından çok olan topluluğun az olana selam vermesi

Yukarıdaki ifadelerden hangileri selamlaşma adabına uygundur?

A) I-II **B)** I-III **C)** II-III **D)** I-II-III

3. Hz. Âişe (r.a.) şöyle demiştir: "Hz. Peygamber'in herhangi bir konuyu anlatırken (tane tane konuşması sebebiyle) sözcüklerini saymak isteyen kimse sayabilirdi." (Buhârî, Menâkıb, 23.)

Hz. Aişe (r.a.) verdiği bu bilgide neyi vurgulamaktadır?

A) Hz. Muhammed (s.a.v.) güvenilirdi.

B) Hz. Muhammed (s.a.v.) açık ve net konuşurdu.

C) Hz. Muhammed (s.a.v.) merhametliydi.

D) Hz. Muhammed (s.a.v.) insanlara değer verirdi.

4. Aşağıdakilerden hangisi sofra adabına uygun değildir?

A) Yemeğe besmele çekerek başlamak

B) Yemeği ölçülü yemek

C) Yemekten önce elleri yıkamak

D) Gösterişli sofralar hazırlamak

5. I- Hz. Muhammed'e (s.a.v.) esenlik dilemek

II- Kelime-i Şehadet

III- Hz. İbrahim'e (a.s.) esenlik dilemek

Yukarıda verilen bilgilerden hangileri Tahiyyat Duasında yer almaktadır?

A) I-II **B)** II-III **C)** I-III **D)** I-II-III

C. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerden uygun olanlarla doldurunuz.

(şirk koşmak, Tahiyyat Duası, sofra adabı, besmeleyle, selamlaşmaya, adap kuralları)

1. İnsan ilişkilerini düzenleyen, kolaylaştıran yazılı olmayan toplumsal kurallara ....denir.

2. Hem dinî hem de insani bir görev olarak ....özen göstermeliyiz.

3. Hz. Muhammed de (s.a.v.) yemeğe ....başlanmasını Müslümanlara tavsiye etmiştir.

4. ....Allah'tan (c.c.) başka ilahlar olduğuna inanmaktır.

5. ....her gün beş vakit namazda Müslümanlara selamlaşmanın önemini hatırlatmaktadır.

D. Aşağıdaki cümleler doğruysa başına (D), yanlışsa (Y) yazınız.

1. ( ) Nezaket kurallarına uyan kişiler çevresindekilere karşı daha saygılı ve anlayışlı olur.

2. ( ) Selamlaşmak insanlar arasındaki sevgi ve muhabbeti azaltır.

3. ( ) Kırıcı ve incitici sözlerden kaçınmak konuşma adabının gereklerindendir.

4. ( ) Yemek yerken konuşmamak gerekir.

5. ( ) Tahiyyat Duası namazlarda otururken okunan bir duadır.

4. ÜNİTE

HZ. MUHAMMED VE AİLE HAYATI

Kavramlar
Merhamet, erdem, kevser

Ünitemize Hazırlanalım

1. Hz. Peygamberin yetişmesinde emeği olan kişilerin isimlerini büyüklerinize sorarak defterinize not ediniz.

2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) çocukları hakkında bildiklerini defterinize yazınız.

3. Huzurlu bir ailede bulunması gereken örnek davranışlar nelerdir? Çevrenizdekilere sorarak defterinize yazınız.

4. Kevser suresinin mealini defterinize yazınız.

1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Evliliği ve Çocukları

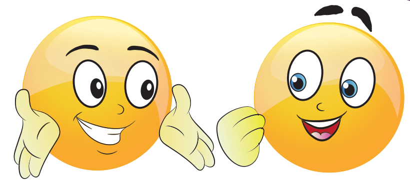
Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gençlik dönemindeki ahlaki özellikleri hakkında neler biliyorsunuz?

Hz. Muhammed (s.a.v.) daha doğmadan babasını, altı yaşında annesini ve sekiz yaşında dedesini kaybetti. Bunun üzerine onu amcası Ebû Talip himayesi altına aldı. Ebû Talip ve eşi Fatıma; Hz. Muhammed'i (s.a.v.) kendi çocuklarından ayırmadan büyüttü. Hz. Muhammed (s.a.v.) yengesi Fatıma'yı çok severdi. Yengesi Fatıma'dan *"...Annemden sonraki annem..."*[1] diye bahsetmesi onun bu sevgisini göstermektedir.

Ebu Talip geçimini ticaretle sağlıyordu. Amcasının yanında çocukluk ve gençlik dönemini yaşayan Hz. Muhammed (s.a.v.) de ticaretle uğraştı. Kendini geliştirdi ve tecrübe sahibi oldu. Yaptığı her işte doğru ve dürüst olduğundan ona Mekke'de güvenilir anlamına gelen "el-Emin" denilirdi.

O zamanlar ticaretle uğraşan Hz. Hatice (r.a.) Mekke'de Kureyş'in en asil kadınlarındandı. Ağırbaşlı, temiz ve güzel ahlaklıydı. Bu sebeple temiz, nezih, saf anlamlarına gelen "Tâhire" lakabıyla anılırdı. Hz. Hatice (r.a.) dul ve çocukları olan biriydi. Maddi durumu çok iyi olan Hz. Hatice (r.a.) aynı zamanda zeki, cömert ve yardımseverdi. Kendisi uzun yolculuklara çıkıp kervanını işletemediği için dürüst ve güvenilir kişilerle ortaklık yapardı. Hz. Hatice (r.a.) kervanını işletmesi için birini arıyordu. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) güvenilir, dürüst, güzel ahlaklı ve erdemli bir kişiliğe sahip olduğunu işiten Hz. Hatice (r.a.), ona ticari ortaklık teklif etti. O da bu teklifi kabul etti.

KONUŞALIM

Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Kendi döneminin en hayırlı kadını Meryem'dir.
Hatice de kendi döneminin en hayırlı kadınıdır."

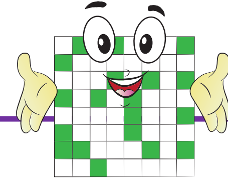
(Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 20.)

Yukarıdaki hadisi okuyarak Hz. Peygamber'in (s.a.v.) eşi Hz. Hatice (r.a.) ile ilgili düşüncelerini arkadaşlarınızla konuşunuz.

1 bk. Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, XXIV, 351.

Hz. Muhammed (s.a.v.), Hz. Hatice'nin (r.a.) kervanının başında Suriye tarafına doğru yola çıktı. Bu yolculukta Hz. Hatice (r.a.), hizmetinde bulunan Meysere'yi Hz. Muhammed'e (s.a.v.) yardımcı olması ve onu yakından tanıması için görevlendirdi. Hz. Muhammed (s.a.v) Suriye'ye götürdüğü malları sattı ve istenilen malları da satın alarak büyük bir kârla Mekke'ye geri döndü. Hz. Hatice (r.a.) bu sonuçtan çok memnun kaldı.

Hz. Hatice (r.a.), Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ahlakından çok etkilendi ve ona evlilik teklif etti. Bu teklifi kabul eden Hz. Muhammed (s.a.v.) Hz. Hatice (r.a.) ile evlendi. Bu evlilikten ikisi erkek dördü kız altı çocukları oldu. Erkek çocuklarının adları Kasım ve Abdullah, kızlarının adları ise Zeynep, Rukiye, Ümmü Gülsüm ve Fatıma'dır. Kasım ve Abdullah bebek yaşta, Hz. Fatıma dışındaki kızları da Hz. Peygamber henüz hayattayken vefat ettiler.

BULALIM

Aşağıdaki kelimeleri tabloda bularak boyayınız. Boyanmamış kutulardaki harfleri birleştirerek şifreyi bulunuz.

	H	A	M	T	İ		Ü
A	C	E	E		L	T	M
B	Z	E	Y	N	E	P	M
D	R	R	S	Ü	M	İ	Ü
U	U	İ	E	L	İ	L	G
L	K	H	R	K	N	A	Ü
L	İ	A	E	A	K	T	L
A	Y	T	Ü	S		U	S
H	E	B	R	I	A	B	Ü
F	A	T	I	M	A	E	M

- Tahire
- Meysere
- Abdullah
- Fatıma
- Rukiye
- Ebu Talip
- Zeynep
- Kasım
- Ümmü Gülsüm

2. Bir Eş Olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)

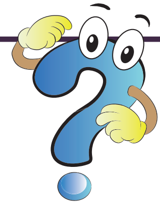
Ailede sorumlulukların paylaşılması sizce niçin önemlidir?

Aile fertleri birbirlerine karşı sevgi, saygı, hoşgörü ve güven içerisinde hareket ettiklerinde huzurlu bir aile ortamı oluşur. Huzurlu ailelerin bulunduğu toplum da güzelleşir. Bu ancak ailede eşlerin birbirlerine iyi davranmalarıyla mümkün olur. Hz. Peygamber, *"Müminlerin iman bakımından en olgun olanları, ahlakı en iyi olanlarıdır. Sizin en hayırlılarınız da hanımlarına karşı en iyi davrananınızdır."*[2] buyurarak eşlere iyi davranmanın güzel ahlakın bir göstergesi olduğu konusunda Müslümanları uyarmıştır.

Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Hz. Hatice (r.a.) birbirlerine karşı saygılı ve anlayışlı davranmıştır. Onların evliliği tüm Müslümanlara örnektir. Öyle ki Hz. Peygamber, ilk vahiy geldiğinde bunu eşi Hz. Hatice'ye (r.a.) anlatmış, Hz. Hatice (r.a.) "Allah seni kesinlikle utandırmaz. Çünkü sen, akrabalık bağlarını sıkı tutar, doğru söz söyler, bakıma muhtaç olan kimselere yardım eder, elinde avucunda olmayana verir, misafiri ağırlar ve haksızlığa uğrayanları gözetirsin."[3] sözleriyle eşine destek olmuştur. Hz. Hatice'nin (r.a.) vefatından sonra Hz. Muhammed (s.a.v.) onu hayırla anmış ve *"...Bu ümmetin kadınlarının en hayırlısı da Hatice'dir."*[4] buyurmuştur.

Hz. Peygamber ihtiyaçlarını kendisi giderir ve ağır işleri her zaman o üstlenirdi. Eşine yardım etmekten çekinmezdi.[5] Hz. Muhammed (s.a.v.), ailesinin fikirlerine önem verir ve bazı ciddi meseleleri de onlara danışırdı. Ailesi de Hz. Peygambere her konuda destek olmuş ve tüm zorluklara da birlikte katlanmışlardı.

BİLİYOR MUSUNUZ?

Hz. Muhammed (s.a.v.) Hz. Hatice'den (r.a.) gördüğü desteği şu sözlerle ifade etmiştir:

"Yüce Allah bana Hatice'den daha hayırlı bir eş vermemiştir. Bütün insanlar bana inanmazken o bana inandı. Herkes beni yalanlarken o beni doğruladı. İnsanlar yardımlarını benden esirgediklerinde o bana malıyla destek oldu. Yüce Allah bana başka kadınlardan değil ondan çocuklar ihsan etti."

(İbn Hanbel, VI, 118.)

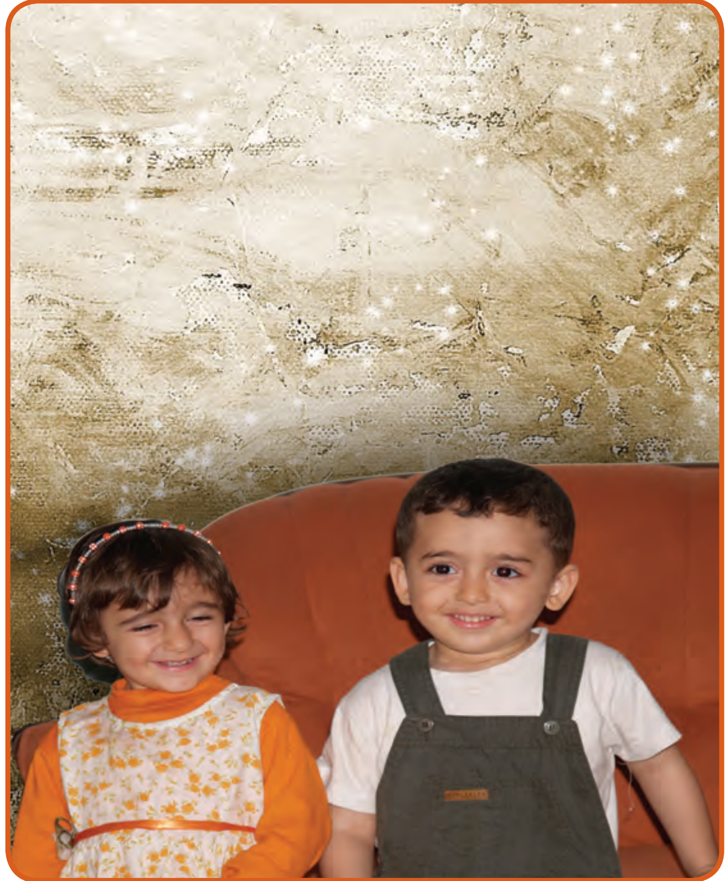
2 Tirmizî, Rada', 11.
3 Buhârî, Bed'ü'l-vahy, 1.
4 Buhârî, Menâkıbü'l-ensar, 20.
5 bk. Buhârî, Ezân, 44.

3. Bir Baba Olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)

Sizce iyi bir babada bulunması gereken özellikler nelerdir?

Hz. Muhammed (s.a.v.), evlatlarının her şeyiyle yakından ilgilenmiş, onlara daima sevgi ve şefkatle yaklaşmıştır. Bu yönüyle tüm insanlara örnek olmuş ve bir babanın nasıl olması gerektiğini en güzel şekilde göstermiştir. Hz. Peygamber, *"Sizin en hayırlınız, ailesine karşı en hayırlı olanınızdır. Ben de aileme karşı en hayırlı olanınızım..."*[6] sözleriyle mümin erkekleri, ailesine iyilikle muamele etmeye çağırmıştır.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) içinde doğup büyüdüğü toplum Cahiliye toplumuydu. Bu dönemde insanlar kız çocuğu sahibi olmayı utanç kabul ediyorlardı.[7] Hz. Peygamber kız çocuklarıyla ilgili bu yanlış anlayışları kabul etmemiş, kızlarına gösterdiği sevgi ve merhametle tüm insanlığa örnek olmuştur. Kız çocukları hor görülürken Hz. Peygamber kızlarını omuzlarında gezdirir ve onlarla yakından ilgilenirdi. Hicretten sonra Hz. Ali (r.a.), Hz. Peygamberin yanına gelerek kızı Hz. Fatıma (r.a.) ile evlenmek istediğini söylemişti. Hz. Muhammed (s.a.v.) bu teklifi cevaplamadan önce kızının fikrini sormuş ve Hz. Fatıma'nın da (r.a.) razı olduğunu görünce bu evliliğe onay vermişti.[8] Hz. Muhammed (s.a.v.) davranışlarıyla da kızlarına gösterdiği sevgiyi ve değeri belli ederdi. Hz. Muhammed (s.a.v.), Hz. Fatıma'nın yanına geldiği zaman o da aynı şekilde hemen ayağa kalkar, babasının elinden tutar, onu öper ve kendi yerine oturturdu.[9]

"...Evlatlar dünya hayatının süsüdür..."
(Kehf suresi, 46. ayet.)

6 Tirmizî, Menâkıb, 63.
7 bk. Nahl suresi, 58. ayet.
8 bk. İbn Sa'd, Tabakât, VIII, 22.
9 bk. Ebû Dâvûd, Edeb, 143-144.

Hz. Muhammed (s.a.v.) çocuklar arasında ayrım yapılmasını hoş karşılamazdı. Çocuklara adaletli davranılmasını ister, sahabeyi de bu konuda uyarırdı. Bir gün sahabeden Numan b. Beşir (r.a.) Hz. Peygamberin yanına geldi ve çocuğuna mallarını miras bırakacağını söyledi. Hz. Peygamber onun başka çocukları da olduğunu ve çocuklarına bıraktığı mirasta adaletli davranmadığını öğrenince ona, *"...Allah'tan korkun, çocuklarınız hususunda adaletli olun!"* [10] buyurdu.

Hz. Muhammed (s.a.v) çocukların sevgi bağını koparacak, onları üzecek davranışlardan ısrarla kaçınmıştır. Çocuklarıyla oyunlar oynamış, sevinçlerine ortak olmuştur.

OKUYALIM

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kızı Hz. Zeynep (r.a.)

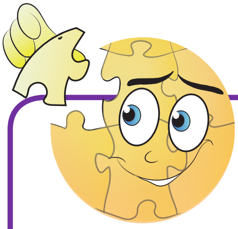
Hz. Zeynep (r.a.), hicretten yirmi üç yıl önce Mekke'de dünyaya geldi. Hz. Muhammed'in (s.a.v) Hz. Hatice'den (r.a.) doğan ilk kızıydı. Annesi ve kardeşleriyle birlikte Müslüman oldu. Peygamber ailesinin diğer fertleri gibi Hz. Zeynep (r.a.) de İslam'ın yayılmasına yardımcı oldu. Hz. Muhammed (s.a.v.) onu sever ve överdi. Kocası Ebu'l Âs Mekke'nin zengin gençlerinden ve kendisine emanet bırakılacak kadar da güvenilir bir kimseydi. Bu evlilikten Ali ve Ümame adlarında iki çocukları olmuştur. Ebu'l Âs Müslümanlığa girmemiş fakat Hz. Zeyneb'in (r.a.) dinî inancına karışmamıştır. Müşrikler vaatlerde bulunup Ebu'l Âs'a boşanması için baskı yapsalar da o, eşi Hz. Zeynep'ten (r.a.) ayrılmamıştır.

Hz. Muhammed (s.a.v.) Medine'ye hicret ettiğinde, Hz. Zeynep (r.a.) kocası izin vermediği için Mekke'de kalmıştı. Kocası Bedir Savaşında esir düşünce, Hz. Zeynep (r.a.) bir miktar mal ve annesinin taktığı gerdanlığı fidye olarak göndermişti. Hz. Muhammed (s.a.v.) gerdanlığı görünce çok duygulanmış ve Ebu'l Âs'ı Mekke'ye döndüğünde Hz. Zeynep'i (r.a.) Medine'ye göndermesi şartıyla serbest bırakmıştı. Gerdanlığı da kızına geri göndermişti. Ebu'l As Mekke'ye döndükten sonra Hz. Zeynep'i (r.a.) söz verdiği gibi Medine'ye yollamıştı.

Hz. Zeynep (r.a.) henüz otuz bir yaşında iken Medine'de vefat etmişti. Hz. Muhammed (s.a.v.) cenazenin nasıl yıkanacağını hanımlarına tarif etmiş ve kendi örtüsünü vererek kızının vücuduna kefen olarak sarılmasını istemişti. Kızının cenaze namazını bizzat kendisi kıldırmıştı.

(Aynur Uraler, "Zeyneb", TDV İslam Ansiklopedisi, C 44, s. 355-356.)

10 bk. Müslim, Hibe, 13.

TAMAMLAYALIM

Boşluklara Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nasıl bir baba olduğunu yazarak tamamlayınız.

Çocuklarıyla oyunlar oynardı.

....
....
....

....
....
....

....
....
....

....
....
....

....
....
....

4. Bir Dede Olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)

Dedelerinizle neler yapmaktan hoşlanırsınız?

Hz. Muhammed (s.a.v.) torunlarına şefkat ve merhametle yaklaşırdı. Onların ihtiyaçlarıyla yakından ilgilenirdi. Torunları dünyaya geldiğinde onlara güzel isimler koymuş, onlar için akika kurbanı kesmiş ve sadaka vermiştir. Büyüdüklerinde onlarla şakalaşmış, oyunlar oynamıştır.[11] Hastalandıklarında onları ziyaret etmiştir.[12] Bu tutumuyla Hz. Peygamber bir dedenin torunlarına nasıl davranması gerektiği konusunda da en güzel örnek olmuştur.

NOT EDELİM

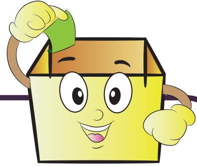
Hz. Peygamberin, torununu omzuna aldığını gören bir sahabi: "Ne iyi bir bineğe binmişsin." deyince Hz. Muhammed (s.a.v.) "O da ne iyi binicidir." diye cevap vermiştir.

(Tirmizî, Menâkıb, 31.)

11 bk. Tirmizî, Birr, 57.
12 bk. Buhârî, Merdâ, 9.

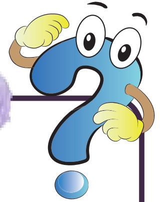
Torunları Hz. Peygamberle vakit geçirmekten ve onunla oynamaktan çok keyif alırlardı. Hz. Muhammed (s.a.v.) torunu Ümâme ile mescitte vakit geçirirdi. Ümâme kucağında olduğu hâlde namaz kılardı. Ayağa kalktığı zaman onu kucağına alır, secdeye vardığında bırakırdı.[13] Bazen, Hz. Muhammed (s.a.v.) secdeye gidince torunları Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.) de gelip sırtına binerlerdi. Hz. Peygamber secdeden kalkarken onları yumuşak bir şekilde alıp yere bırakırdı. Secdeye gidince onlar yine sırtına binerlerdi. Bu durum, namaz bitene kadar bu şekilde devam ederdi. Namaz bitince Hz. Muhammed (s.a.v.) onlara hiç kızmadan kucaklar ve dizlerine oturturdu.[14]

Hz. Muhammed (s.a.v.) bazen torunlarının karşısına geçerek kollarını açar, kendisine doğru koşmalarını söylerdi. Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.) dedelerine ulaşmak için koşmaya başlardı. Hz. Peygamber kazanan torununu omuzlarına kaldırırdı. Sonra onları bağrına basarak şöyle dua ederdi: *"Allah'ım, bu ikisine merhamet et! Ben de onlara merhamet ediyorum!"*[15] Yine bir gün torununu kucağına alıp öpüyor ve onunla oynuyordu. O sırada Akra' b. Hâbis et-Temîmî isimli bir sahabi onları izliyordu. Dede ile torunu arasındaki bu duruma şaşırarak "Benim on çocuğum var ama hiçbirini öpmedim." dedi. Hz. Muhammed (s.a.v.) bunun üzerine *"Allah senin kalbinden merhamet duygusunu söküp almışsa, ben ne yapayım?* dedi ve *"Merhamet etmeyene merhamet edilmez!"*[16] buyurdu.

BİLGİ KUTUSU

Merhamet; Allah (c.c.) tarafından yarattıklarına vermiş olduğu şefkat duygusudur. İnsanların hemcinsleri ve diğer canlıların sıkıntıları karşısında duyarlı olmaya ve yardım etmeye sevk eden acıma duygusudur.

BİLİYOR MUSUNUZ?

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Hasan, Hüseyin ve Ümâme dışında Ali, Ümmü Gülsüm ve Zeynep adlarında torunları da vardır.

Hz. Muhammed (s.a.v.), yanlış yaptıkları konularda torunlarını uyarırdı. Onlara doğruyu ve güzeli en iyi şekilde öğretirdi. Hz. Hasan (r.a.) bir gün Hz. Muhammed (s.a.v.) omzundayken zekât hurmalarından birini ağzına aldı. Bunu gören Hz. Peygamber (s.a.v.), *"Onu ağzından at! Muhammed ailesine zekâtın helal olmadığını bilmiyor musun?"*[17] diyerek torunun yanlış davranışına müdahale etti.

---

13 bk. Buhârî, Salât, 106.
14 bk. Nesâî, Tatbik, 82.
15 Buhârî, Edeb, 22.
16 Buhârî, Edeb, 18; Müslim, Fedâil, 65.
17 Buhârî, Zekât, 60.

Hz. Muhammed (s.a.v.) sadece torunlarına değil bütün çocuklara sevgiyle yaklaşır ve onların da sevgisini kazanırdı. Çocuklara da selam verirdi.[18] Sahabe çocuklarından Enes b. Mâlik'in kardeşi Ebu Umeyr'in serçesi öldüğünde Hz. Muhammed (s.a.v) Umeyr'i ziyaret etmiş ve şakalaşarak onu teselli etmiştir.[19] Bir Yahudi çocuğu hastalandığında evine gidip ziyaret etmiş ve onun Müslüman olmasına vesile olmuştur.[20]

YAZALIM

Dedem ve Ben

Mescidin avlusunda oynayan
Küçük bir çocukken ben
Gölgede namaz kılardı dedem
Saçları saçlarıma karışırdı
Omuzlarına tırmanırken
Medine'nin çocukları ve ben
Ayrılmazdık çevresinden
Börtü böcek bile kulak kesilirdi
Bizle konuşurken
Pek düşünceli olurdu bazen
Çekiştirirdik sarığından, cübbesinden
"Gel, gel!" derdik "hadi"
Asılırdık ellerinden
"Bak ne göstereceğiz
Gel bizimlen!"
Gül kokulu ellerini
Ayırmadan ellerimizden
Taa oyun kuracağımız
Hurmalığa kadar
Gelirdi peşimizden

(Ahmethan Yılmaz, Ev Okulu, Siyer 3, s. 64.)

Yukarıdaki şiiri okuyunuz ve aşağıdaki soruların cevaplarını yazınız.

1. Sizce şiirde bahsedilen dede kimdir?

....

2. Şiirdeki "Ben" kim olabilir?

....

3. Şiirdeki dede hakkında neler düşündünüz?

....

18 bk. Müslim, Selâm, 14.
19 bk. Buhârî, Edeb, 81.
20 bk. Buhârî, Merdâ, 11.

5. Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Ailesinin Örnek Davranışları

Sizce mutlu bir ailede hangi davranışlar ön plana çıkar?

Aile toplumun temelidir. Huzurlu ve sağlıklı toplumlar huzurlu ailelerden oluşur. Ailedeki bireylerin birbirlerine saygı, sevgi ve merhametle davranmaları da ailenin mutlu olmasını sağlar. Hz. Peygamberin aile hayatı Müslümanlara en güzel örnektir. Onun ailesinde sevgi, saygı, merhamet, adalet gibi değerler ön plana çıkmıştır.

Mutluluklar ve Üzüntüler Paylaşılırdı

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ailesinde mutluluklar ve üzüntüler paylaşılırdı. Düğünler ve bayramlar sevinçle karşılanırdı. Üzüntülü durumlarda ise tüm aile birbirine destek olurdu. Örneğin Hz. Hatice (r.a.), bebeği Kasım'ı kaybettiğinde Hz. Muhammed (s.a.v) *"Muhakkak ki onun için cennette süt emzirecek biri vardır."*[21] sözleriyle büyük üzüntü duyan eşini teselli etmişti. Hz. Peygamber ve ashabı Medine'den yola çıkarak umre ziyareti için Mekke yakınlarına geldiler. Fakat müşrikler müslümanların şehre girmesine izin vermedi. Yapılan antlaşmanın ardından Hudeybiye'de Hz. Peygamber sahabeye kurbanlarını kesmelerini ve dönüş için hazırlık yapmalarını söyledi fakat umre yapmadan geri dönmek istemeyen sahabe isteksiz davrandı. Hz. Muhammed (s.a.v.) üzüntü içerisinde eşinin çadırına girdi ve olanları ona anlattı. Bunun üzerine eşi onu teselli etti ve kendisinin kalkmasını ve sahabenin göreceği şekilde kurbanını kesmesini söyledi. Bu tavsiyeye uyan Hz. Peygamberi gören sahabiler o ne yaptıysa hepsini tek tek yaptılar.[22]

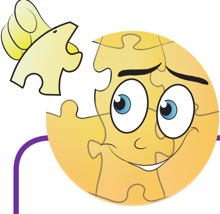
Aile, mutluluğun paylaşıldığı yerdir.

NOT EDELİM

Aile mutluluğu Kur'an-ı Kerim'de "göz aydınlığı" deyimiyle anılmaktadır.

21 Buhârî, Edeb, 109.
22 bk. Buhârî, Şurût, 15.

TAMAMLAYALIM

Aşağıdaki cümleleri kendi düşüncelerinize göre tamamlayınız.

1. Bayramlarda anne ve babamı mutlu etmek için;	....
2. Ailemden biri hastalandığında;	....
3. Kardeşimi üzgün gördüğümde;	....
4. Ailemden birini sevinçli gördüğümde;	....

Akrabalık ve Komşuluk İlişkilerine Özen Gösterilirdi

İslam dini akrabalık ve komşuluk ilişkilerine çok önem vermiştir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır: **"...Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolda kalanlara, sahip olduğunuz kölelere iyilik edin..."**[23] Hz. Muhammed (s.a.v.) ve ailesi de akrabalara ve yakınlara karşı nasıl davranılması gerektiği konusunda Müslümanlara örnek olmuştur. Onların sıkıntılarıyla yakından ilgilenmişler ve çözüm bulmaya çalışmışlardır. Bir adam Hz. Peygambere "Ey Allah'ın Elçisi! Beni cennete götürecek bir salih amel söyle" dediğinde Hz. Muhammed (s.a.v.) *"Allah'a ibadet*

23 Nisâ suresi, 36. ayet.

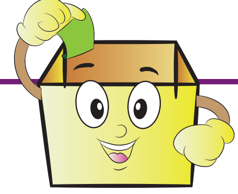
eder ve ona hiçbir şeyi ortak koşmazsın, namazı kılar, zekâtı verir, akrabayı gözetirsin."[24] buyurmuştur. Bu nedenle akrabayı ziyaret etmek, onların hatırlarını sormak ve onların sıkıntılarıyla yakından ilgilenmek İslam ahlakının önem verdiği değerlerdir.

Komşularımız sevinçli anlarımızda mutluluğumuzu paylaştığımız kimselerdir.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ailesindeki bireyler de akrabalarından yardımlarını esirgememişlerdir. Örneğin; Hz. Peygamberin sütannesi Halime'nin köyünde kuraklık olmuş ve tüm hayvanları ölmüştü. Hz. Peygambere gelerek bu kuraklığı üzüntü içinde anlatmıştı. Hz. Muhammed (s.a.v.) o zamanlar Hz. Hatice (r.a.) ile evliydi. Hz. Hatice (r.a.) bu durumdan haberdar olunca Hz. Peygamberin sütannesine kırk koyun ve yüklerini taşıması için bir de deve hediye etmişti.[25] Hz. Hatice (r.a.) her zaman eşine destek olmuş ve akrabalarına karşı çok cömert davranmıştı.

BİLGİ KUTUSU

Sıla-i Rahim: Anne baba başta olmak üzere tüm akrabalar arasında güzel ilişki kurma, onları ziyaret etme, hâl ve hatırlarını sorma, maddi manevi yardımda bulunma, gönüllerini alma anlamlarına gelir.

Hz. Muhammed (s.a.v.) ve ailesi komşularıyla da yakından ilgilenmiş, onları ziyaret etmiş, sıkıntılarına ortak olmuştur. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) eşi komşularına ikramda bulunmak istediğinde "Ey Allah'ın Resulu! İkrama kimden başlamalıyım?" diye sordu. Hz. Muhammed (s.a.v.) *"Kapısı (sana) en yakın olandan."*[26] diye cevap verdi. Hz. Peygamber yakın komşuların gözetilmesini Müslümanlardan istemiş ve gerçek inananların komşularına iyilik yapanlar olduğunu da belirtmiştir.[27]

24 Buhârî, Edeb, 10.
25 İbn Sa'd, Tabakât, I, 113-114.
26 bk. Buhârî, Hibe, 16.
27 bk. Tirmizî, Zühd, 2.

Yardımlaşmak toplumu ayakta tutar.

Yetimler ve Yoksullar Gözetilirdi

İslam dini, imkânı olmayan, sıkıntı içinde olan insanlara yardımcı olunmasını emreder. Yüce Allah Kur'an-ı Kerimde **"Sana Allah yolunda ne harcayacaklarını soruyorlar. De ki: "Hayır olarak ne harcarsanız o, ana-baba, akraba, yetimler, fakirler ve yolda kalmışlar içindir. Hayır olarak ne yaparsanız, gerçekten Allah onu hakkıyla bilir."**[28] buyrularak yetimlere ve yoksullara yardımda bulunulması tavsiye edilmiştir. Hz. Peygamber yetimlerle yakından ilgilenmiş, onların ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. Bir gün sahabeye; işaret parmağı ve orta parmağını göstererek *"Ben ve yetime kol kanat geren kimse cennette böyle (yan yana) olacağız"*[29] buyurmuştur. Hz. Muhammed (s.a.v.) yine bir gün ashabına, *"Yetimlerin başını okşa, fakirleri doyur!"*[30] diyerek tavsiyede bulunmuş, ailesini ve tüm Müslümanları yoksullara ve düşkünlere yardım etmeleri konusunda teşvik etmiştir.

Hz. Peygamberin ailesi her zaman yoksullarla ilgilenmiş ve diğer ailelere örnek olmuştur. Bir gün Hz. Peygamber'in evinde bir koyun kesilir. Hz. Aişe (r.a.) koyunun ön kolu hariç etin tamamını yoksullara dağıtır. Hz. Peygamber evine geldiği zaman, *"Koyundan ne kadar kaldı?"* diye sorar. Hz. Aişe (r.a.) koyunun ön kolu hariç hiçbir şeyin kalmadığını söyler. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.v.) *"Demek ki ön kolu hariç tamamı (bize sevap olarak) kalmıştır!"* buyurur.[31] Hz. Muhammed (s.a.v.) *"Müslümanların evleri arasında en hayırlı ev, içinde kendisine iyi davranılan bir yetimin bulunduğu evdir. Müslümanlar arasında en kötü ev ise, içinde kendisine kötü davranılan bir yetimin bulunduğu evdir."*[32] buyurarak aile saadetinin korunması için

28 Bakara suresi, 215. ayet.
29 Buhârî, Talâk, 25.
30 Ahmed b. Hanbel, II, 387.
31 Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 33.
32 İbn Mâce, Edep, 6.

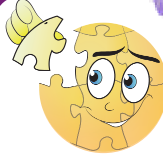
yetimlere güzel davranılmasını tavsiye etmiştir. Hz. Peygamber, Hz. Bilal (r.a.) ile birlikte hanım sahabilerin yanına giderek *"Ey hanımlar! Sadaka verin, zira sadaka sizin için daha hayırlıdır!"*[33] buyurmuş, onlardan yoksullar için yardım talep etmişti. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bu çağrısına kadınlar yüzüklerini, küpelerini ve çeşitli ziynet eşyalarını bağışlamak suretiyle karşılık vermişlerdi.[34]

Misafirler En Güzel Şekilde Ağırlanırdı

Hz. Muhammed (s.a.v.) gerek davranışları gerekse sözleriyle insanları misafir ağırlamaya teşvik etmiş ve böylece misafirlere ikram, Müslümanlar için ahlaki bir değer haline gelmiştir. Hz. Peygamber ve ailesi evine gelen konuklara son derece nazik davranmış, onlarla yakından ilgilenmiş ve onlara karşı cömert olmuştur.

Müslümanlar, Mekke'den Medine'ye hicret ettiklerinde Hz. Peygamber, Medineli Müslümanlar (ensar) ile Mekkeli Müslümanları (muhacir) birbirlerine kardeş ilan etmiştir. Evlerini terk edip gelen Muhacirler, Medineli kardeşlerinin evlerinde uzun süre misafir kalmışlardı. Hz. Muhammed (s.a.v.) *"Kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa misafirini iyi ağırlasın. Bunun uygun süresi bir gün ve bir gecedir. Misafirlik (hakkı) üç gündür, bundan sonra (misafire ikram) sadakadır. Misafirin de ev sahibini sıkıntıya sokacak kadar onun yanında kalması helal olmaz."*[35] buyurarak hem misafirlere ikramda bulunulmasını tavsiye etmiş hem de misafirlerin ev sahiplerine zorluk çıkarmaması konusunda onları uyarmıştır. Müslüman kişi elindeki imkanları Yüce Allah'ın rızasını kazanmak için harcamalıdır.

TAMAMLAYALIM

Aşağıdaki boşluğu kendi hayatınızdan örnekle tamamlayınız.

Çoksevdiğim .... evimize misafirliğe geldi. Misafirimi şu şekilde ağırladım:

....

....

....

....

....

....

....

....

....

33 Ahmed b. Hanbel, IV, 283.
34 bk. Buhârî, Zekât, 21.
35 Buhârî, Edeb, 85.

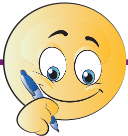
Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ailesinde sık sık misafir ağırlanırdı. Hz. Peygamber ve ailesi Medine'den ve diğer şehirlerden gelen misafirleri evlerinde ağırlar, onlara ikramda bulunurdu. Sahabeyi de bu konuda teşvik edip *"Kimin yanında iki kişilik yemek varsa üçüncü bir kişiyi, dört kişilik yiyeceği olan beşinci ya da altıncı bir kişiyi misafir etsin!"*[36] buyururdu.

İsraftan Kaçınılırdı

İslam dini her türlü israfı yasaklamıştır. Yüce Allah Kur'an'ı Kerim'de, **"... Yiyin, için, fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez."**[37] buyurarak israftan kaçınılmasını emretmiştir. İslam, aşırı tüketimi israf olarak değerlendirir. Yüce Allah'ın verdiği nimetleri uygun ve yerinde kullanmamak da israftır. Bu konuda Hz. Peygamber *"Akıp giden nehirden abdest alırken dahi suyu israf etmeyiniz."*[38] buyurmuştur. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kızı Hz. Fatıma da (r.a.) yuva kurarken israftan kaçınmış, az bir çeyiz ve sade bir düğünle evlenmiştir.[39] Hz. Muhammed (s.a.v) ve ailesi Allah'ın (c.c.) verdiği nimetleri kendilerine yetecek kadar kullanmış ve eğer fazlalık varsa bu nimetleri yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine dağıtmıştır.

"Kibre düşmeden ve israfa kaçmadan dilediğinizden yiyin..."
(Nesâî, Zekât, 66.)

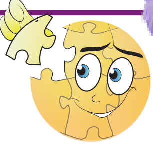
NOT EDELİM

"Onlar, harcadıkları zaman ne israf ederler, ne de kısarlar; ikisi arasında orta bir yol tutarlar."

(Furkan suresi, 67. ayet.)

36 Buhârî, Mevâkîtü's-salât, 41.
37 A'râf suresi, 31. ayet .
38 İbn Mâce, Tahâret, 48.
39 bk. Nesâî, Nikâh, 81.

TAMAMLAYALIM

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen örneğe göre tamamlayınız.

Bayatlayan ekmekleri çöpe atarsak yiyecek israfı olur.

Odaların ışıklarını açık bırakırsak .... israfı olur.

Saatlerce televizyon seyredersek .... israfı olur.

Vaktimizin çoğunu bilgisayarda oyun oynayarak geçirirsek .... israfı olur.

Tabağa yiyeceğimizden fazla yemek alırsak .... israfı olur.

İhtiyacımız olmayan giysileri satın alırsak .... israfı olur.

Ders defterindeki sayfaları boşuna koparırsak .... israfı olur.

Diş fırçalarken suyu açık bırakırsak .... israfı olur.

6. Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.)

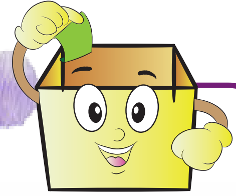
“Cennet Gençlerinin Efendileri” diye isimlendiren kişilerin sizce nasıl özelliklere sahip olması gerekir?

Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.), Hz. Peygamberin torunlarıdır. Babaları Hz. Ali (r.a.), anneleri ise Hz. Muhammed’in (s.a.v.) en küçük kızı Hz. Fatıma’dır (r.a.). Hz. Peygamber torunlarına iyilik ve güzellik anlamlarına gelen Hasan ve Hüseyin isimlerini vermiştir.[40] Torunlarının kulağına ezan okumuş[41], onlara kavuşmanın sevinciyle Allah’a (c.c.) şükretmek için kurban kestirmiştir.[42]

40 Ebû Dâvûd, Edeb, 62.
41 bk. Ebû Dâvûd, Edeb, 106-107.
42 bk. Ebû Dâvud, Edâhî, 21.

Hz. Hasan (r.a.), Hz. Hüseyin'den (r.a.) bir yaş daha büyüktür. İki kardeş de dedeleri Hz. Muhammed'in (s.a.v.) terbiyesinde büyümüşlerdir. Hz. Peygamber, torunlarıyla yakından ilgilenmiştir. Onları yanlış yaptıklarında uyarmış ve onlara doğru olanı yapmaları için öğüt vermiştir.[43] Hz. Muhammed'in (s.a.v.) vefatından sonra Hz. Hasan (r.a.) yakınlarına dedesi hakkında sorular sorup onu daha fazla tanımak istemiş ve öğrendiklerini kardeşiyle paylaşmıştır. Kardeşi Hz. Hüseyin'in (r.a.) dedesi hakkında daha çok bilgili olduğunu anlayınca tüm bildiklerini birbirleriyle paylaşmışlardır. Hz. Peygamberin öğütlerini, davranışlarını kendilerine örnek almışlar ve toplumda erdemli bireyler haline gelmişlerdir. Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.), İslam ahlakıyla yetişmiş ve güzel davranışlarıyla herkese örnek olmuştur.

Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.) fizik ve ahlak olarak dedelerine çok benzerdi. Çok cömert ve takva sahibiydiler. Hz. Hasan (r.a.) hayır yapmayı çok severdi. Bir avuç yiyeceği varsa yarısını dağıtırdı. Hz. Hasan'a (r.a.) "Güzel ahlak nedir?" diye sorulduğunda o; "Doğru söz, isteyene vermek, sıla-i rahim, komşu hakkında utanmak, arkadaş hakkında riayet, misafire ikram ve nihayet bunların başında hayâdır."[44] şeklinde cevap vermiştir.

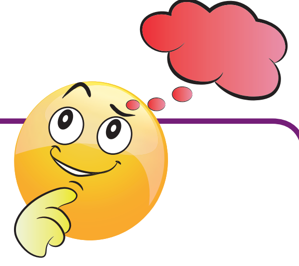

BİLGİ KUTUSU

Erdem; *İslam ahlakının övdüğü ve ahlaklı olmanın gerektirdiği doğruluk, yardımseverlik, bilgelik, alçakgönüllülük niteliklerinin ortak adıdır.*

Hz. Peygamber *"Allah'ım, işte bunlar benim ehl-i beytimdir. Onların kirini gider ve onları tertemiz yap!"*[45] diyerek torunları için dua etmiştir. Ayrıca onlar için *"Hasan ve Hüseyin cennet gençlerinin efendileridir. Hasan ile Hüseyin'i seven beni sevmiş olur; onlara buğzeden bana buğzetmiş olur."*[46] diyerek torunlarının sevilmesini ve örnek alınmasını Müslümanlara öğütlemiştir. Müslümanlar Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin'in (r.a.) hayatını en güzel şekilde öğrenerek dualarında onları da anarlar. Ayrıca onların güzel ahlaklarını hayatlarına yansıtmaya ve erdemli davranışlarını örnek almaya özen gösterirler.

43 bk.Buhârî, Zekât, 60.
44 İzzettin İbnû'l Esir, Üsdü'l-Ğâbe, II. 13.
45 Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân, 33.
46 Tirmizî, Menâkıb, 30.

YORUMLAYALIM

Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin yaşlı bir amcanın abdestini yanlış aldığını gördüler. Ona en güzel şekilde abdest almayı öğretmek istediler.

Adamın yanına gittiler. İçlerinden biri ona, "Bu bana abdesti yanlış alıyorsun diyor. İkimiz de senin yanında abdest alalım; bak bakalım hangimizin abdesti doğru?" dediler.

İkisi de yaşlı adamın yanında abdest aldılar. Adam da; "Çocuklar! Sizin aldığınız abdest doğrudur, benim abdestim yanlışmış." diyerek kendi yanlışının farkına vardı ve yanlışını düzeltti.

(bk. Mevlana, Fîhi Mâ Fih, s. 135.)

Yukarıdaki örnek olaydan hareketle bir kimsenin hatasını düzeltirken nelere dikkat etmemiz gerektiğini yorumlayınız.

7. Bir Sure Tanıyorum: Kevser Suresi ve Anlamı

Kevser isminde bir tanıdığınız var mı? İsmi neden Kevser konulmuştur?

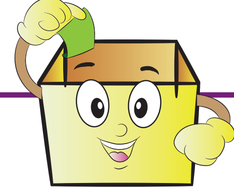
Kevser suresi Mekke'de inmiştir. Üç ayetten oluşur. Kur'an-ı Kerim'in en kısa suresidir. **Kevser** sınırsız bolluk, bereket, neslin çoğalması, maddi ve manevi çokluk anlamlarına gelir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) cennette müminlerle başında buluşacağı nehir veya havuza da kevser denir. Hz. Muhammed (s.a.v.) bir hadisinde kevseri şu şekilde anlatmıştır: *"Kevser, iki kıyısı altından, yatağı inci ve yakuttan olan cennette bir nehirdir. Toprağı miskten hoş, suyu baldan tatlı ve kardan beyazdır."*[47] Kevser aynı zamanda Hz. Peygamberin yolunu izleyen, inanç ve kararlılığını devam ettiren müminler için de bir müjdedir. Hz. Muhammed (s.a.v.) bir gün mezarlıkta ahirette mümin kardeşlerini nasıl karşılayacağından şöyle bahsetmiştir: *"...Onlar kıyamet günü, aldıkları abdestten dolayı yüzleri pırıl pırıl parlayarak, abdest organları ışıldayarak geleceklerdir. Ben de onları kevser havuzu başında karşılayacağım."*[48]

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) erkek çocukları küçük yaşta vefat etmiştir. Bundan dolayı düşmanları nesli kesik anlamına gelen "ebter" diyerek Hz. Peygambere hakaret etmeye çalışmışlardır. Daha sonra Yüce Allah, başta nübüvvet olmak üzere Hz. Muhammed'e (s.a.v.) kevseri yani bitip tükenmez nimetleri verdiğini müjdelemiştir. Bu

47 Tirmizî, Tefsirul-Kur'an, 108.
48 Müslim, Taharet, 39.

nimetlerden biri de kızı Hz. Fatıma (r.a.) aracılığıyla neslinin devam etmesidir. Yüce Allah, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) asıl soyu kesiklerin kendisine kin besleyenler olduğunu haber vermiştir. Öte yandan Hz. Peygambere ebter diyenler unutulup giderken onun soyundan gelenler milyarlarca kişinin gönlünde taht kurmuş, isimleri geçtiğinde salâvatlar getirilerek kalplerde yaşatılmıştır. Günümüzde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) soyu dünyanın dört bir tarafında peygamber soyundan gelenler vasıtasıyla çoğalarak devam etmektedir.

BİLGİ KUTUSU

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nesli Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin'in (r.a.) çocukları vasıtasıyla devam etmiştir. Hz. Hasan'ın (r.a.) soyundan gelenlere şerif, Hz. Hüseyin'in (r.a.) soyundan gelenlere seyit denilir.

KEVSER SURESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِنَّٓا اَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ﴿١﴾ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ ﴿٢﴾ اِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْاَبْتَرُ ﴿٣﴾

Okunuşu	**Anlamı**
Bismillahirrahmânirrahîm.	Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın ismiyle.
1- İnnâ e'taynâke'l kevser	1- Muhakkak Biz, sana Kevser'i verdik.
2- Fesalli lirabbike venhar	2- Sen de Rabbin için namaz kıl ve kurban kes!
3- İnne şânieke hüvel'ebter	3- Doğrusu sana kin besleyendir soyu kesik olan!

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) çocuklarının isimlerini yazınız.

....

....

....

2. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ailesinin güzel davranışlarına örnekler veriniz.

....

....

....

3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) nasıl bir eş, baba ve dede olduğunu kısaca yazınız.

....

....

....

B. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) bir sahabiye "...Allah'tan korkun, çocuklarınız hususunda adaletli olun" (Müslim, Hibe, 13.) buyurması, onun çocuklara nasıl davranılmasını istediğini gösterir?

A) Çocuklarla şakalaşılmasını

B) Çocuklara hediyeler alınmasını

C) Çocuklara eşit davranılmasını

D) Çocukların sevilmesini

2. Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Hz. Hatice'nin (r.a.) evliliklerinden kaç çocukları dünyaya gelmiştir?

A) 3 **B)** 4 **C)** 5 **D)** 6

3. Hz. Muhammed'in (s.a.v) soyu hangi çocuğu ile devam etmiştir?

A) Fatıma **B)** Ümmü Gülsüm **C)** Rukiye **D)** Zeynep

4. Aşağıdakilerden hangisi Hz. Peygamberin, ailesi içindeki güzel davranışlarına örnek olarak <u>gösterilemez?</u>

A) Hz. Peygamber aile bireylerine yardım ederdi.

B) Hz. Peygamber aile bireyleri arasında ayrım yapmazdı.

C) Hz. Peygamber ailesini ilgilendiren konularda kendi karar verirdi.

D) Hz. Peygamber ailesine sevgi ve merhametle yaklaşırdı.

5. - Hz. Peygamberin ilk kızıdır.

- İlk Müslümanlardandır.
- Ali ve Ümame adında iki tane çocuğu vardır.
- Hz. Muhammed'den (s.a.v.) önce vefat etmiştir.

Yukarıda bahsedilen kişi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Zeynep **B)** Fatıma **C)** Ümmü Gülsüm **D)** Rukiye

6. Hz. Muhammed'i (s.a.v.) dedesinin vefatından sonra koruyup gözeten, evini paylaşan ve aynı zamanda Hz. Peygamberin akrabası olan kişi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sütannesi Halime

B) Amcası Hz. Hamza

C) Dedesi Vehb

D) Amcası Ebu Talip

7. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kızı Hz. Fatıma'nın (r.a.) düğününün çok sade bir törenle gerçekleşmesi, çeyizinin de çok sade olması, Hz. Peygamberin ailesinin hangi örnek davranışının bir göstergesidir?

A) Yoksulların gözetilmesi

B) Misafirlere ikramda bulunulması

C) İsraftan kaçınılması

D) Mutlulukların paylaşılması

8. Hz. Hatice (r.a.) Mekke'nin soylu kadınlarındandı. Üstün ahlakından dolayı kendisine .... lakabı verilmişti.

Yukarıdaki boşluğa yazılması gereken kelime aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) Kübra **B)** Tahire **C)** Hanife **D)** Hafsa

9. Hz. Muhammed (s.a.v.) bir gün torunlarından birini kucağına almış öpüyordu. Hz. Peygamberin bu davranışını gören sahabeden biri şöyle dedi; "Benim on tane çocuğum var ama şimdiye kadar onların hiçbirisini öpmedim." Hz. Muhammed (s.a.v.) ona şöyle buyurdu; "Merhamet etmeyene merhamet edilmez." (Buhârî, Edeb, 18.)

Bu olay Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hangi özelliğini ön plana çıkarmaktadır?

A) Kalp kırıcı söz ve davranışlardan sakınma

B) Çocuklar arasında eşit davranma

C) Çocuklara sevgisini göstermekten çekinmeme

D) Çocukların düşüncelerine önem verme

10. Aşağıdakilerden hangisi Hz. Peygamberin aile bireylerine karşı davranışı hakkında doğru bir bilgidir?

A) Hz. Muhammed'in (s.a.v.) aile dayanışmasından ders almamız gerekmez.

B) Aileyi ilgilendiren durumlarda ailesinin görüşlerini almaya gerek duymazdı .

C) Hz. Muhammed (s.a.v.), eşi ve çocuklarına karşı saygılı davranmamıştır.

D) Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ailesi kararlarında birbirlerine danışırdı.

C. Aşağıdaki sorular doğruysa başına (D), yanlışsa başına (Y) yazınız.

1. (   ) Hz. Muhammed'e (s.a.v.) cömertliğinden dolayı el-Emin lakabı verilmiştir.

2. (   ) Hz. Peygamber çocukları görünce onlara selam verirdi.

3. (   ) Hz. Hasan (r.a.) ve Hz. Hüseyin (r.a.), cennet gençlerinin efendileridir.

4. (   ) Hz. Peygamber torunlarını çok severdi fakat namaz kılarken kendisini rahatsız etmelerinden hoşlanmazdı.

5. (   ) Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Hz. Hatice'nin (r.a.) dört çocuğu vardır.

5. ÜNİTE

ÇEVREMİZDE DİNİN İZLERİ

Kavramlar

Örf, âdet, mimari, musiki, edebiyat, Mescid-i Aksâ

Ünitemize Hazırlanalım

1. Din, hayatımızın hangi yönlerini etkilemektedir? Düşüncelerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. İçinde dinî kelimeler geçen deyimler, atasözleri veya Ramazan manileri bulup defterinize yazınız.
3. Cami ile evinizin yapısı arasındaki farklılıkları belirleyerek defterinize yazınız.
4. İçinde dinî kelimelerin geçtiği bir şarkı bularak sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.
5. Çevrenizde dinî bayramlarda neler yapılmaktadır? Gözlemlerinizi defterinize yazınız.

1. Mimarimizde Dinin İzleri

Bir caminin dış görüntüsü hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Sultanahmet Camii, İstanbul

Din; milletlerin örf ve adetlerini, sanat anlayışlarını, yaşam tarzlarını ve mimari anlayışlarını etkilemiştir. İslam dini, insanların hayata bakış açılarını zenginleştirmiş ve insanlar da bu zenginliği mimari eserlerine yansıtmıştır. **Mimari**, bir yapının diğerlerinden ayrılmasını sağlayan özellikleridir. Müslümanlar tarafından yapılan mimari yapılar, kendilerine özgü nitelikleriyle dikkat çeker.

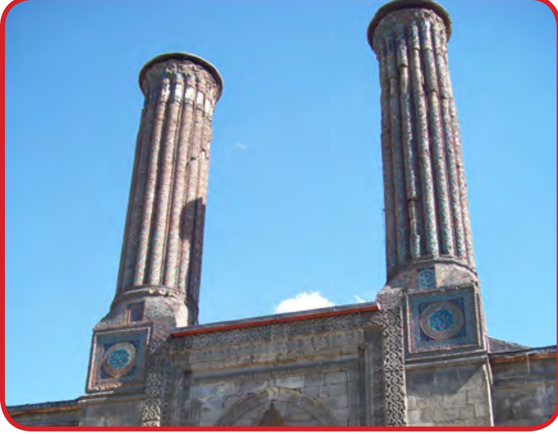
İslam dini, birlikte yaşamaya ve şehir kültürüne büyük önem vermiştir. Müslümanlar, şehrin merkezine camiyi, caminin çevresine de medrese (okul), şifahane (hastane), misafirhane, aşevi, çeşme gibi toplumun faydalanacağı mimari eserler inşa etmişlerdir. Merkezinde cami olan ve toplumun ihtiyaçlarına pek çok açıdan cevap veren yapıların bir arada bulunduğu külliyeler bunun en somut örneklerindendir. Konya'daki Sahip Ata Külliyesi, Edirne'deki Bayezid Külliyesi ve İstanbul'daki Fatih Külliyesi; merkezinde cami olan ve pek çok sosyal işleve sahip yapılarla çevrili mimari eserlerdir.

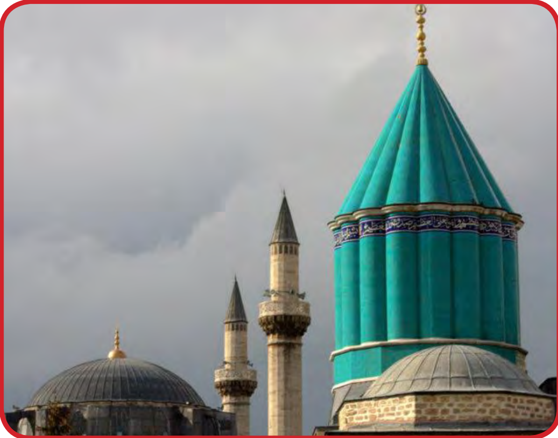
Fatih Külliyesi, İstanbul

Bayezid Külliyesi, Edirne

Çifte Minare Medresesi, Erzurum

Selimiye Camii, Edirne

Mevlânâ Türbesi, Konya

III. Ahmet Çeşmesi, İstanbul

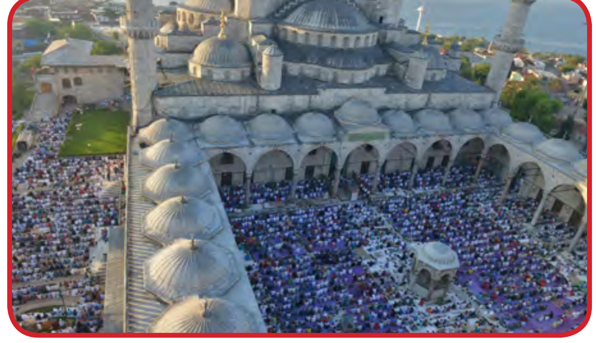

Şadırvan, Yeni Camii, İstanbul

Cağaloğlu Hamamı, İstanbul

Mimarimizde dinin izlerini gösteren yapılardan örnekler

İslam dininde namazın cemaatle kılınmasına verilen önemden dolayı büyük camiler inşa edilmiştir. Osmanlılar döneminde Mimar Sinan tarafından yapılan Süleymaniye, Mihrimah Sultan ve Selimiye camileri önemli mimari eserlerimizdendir ve tarihi mirasımızdır.

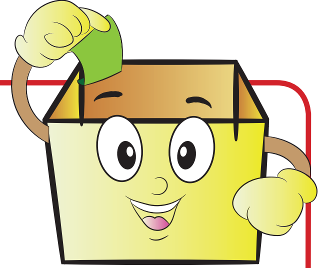
Camiler, Müslümanların ibadet yapma ve bir araya gelme yeridir. Camilerde namaz kılınır, Kur'an-ı Kerim okunur, dua edilir, vaaz ve hutbe dinlenir. Aynı zamanda Müslümanlar camilerde bir araya gelerek birbirlerinin sıkıntılarını paylaşır ve çözüm bulmaya çalışırlar.

Müslümanlar, cemaatle namaz kılmaya önem verdikleri için geniş avlulu, büyük camiler inşa etmişlerdir.

Camilerin kubbe, minare, şerefe, mihrap, minber, vaaz kürsüsü ve şadırvan gibi bölümleri bulunur. Bunlardan kubbe, minare, şerefe ve şadırvan caminin dış bölümlerindendir. Caminin bölümleri hem görsel güzellik hem de kullanışlılığa dikkat edilerek inşa edilmiştir.

BİLGİ KUTUSU

Kubbe: Yarım küre biçiminde olan ve caminin üzerini örten yapıdır.

Minare: Müezzinin ezan okuduğu, salâ verdiği, şerefesi olan, yüksek ve ince yapıdır.

Minber: Cuma ve bayram namazlarında hutbe okumak için çıkılan merdivenli, yüksekçe yerdir.

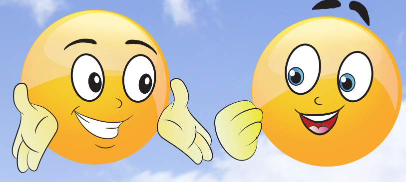
Mihrap: Kâbe yönünü gösteren ve imamın cemaate namaz kıldırırken durduğu yerdir.

Vaaz Kürsüsü: Camide vaaz verip cemaati dini konularda aydınlatan kişinin oturduğu yüksekçe yerdir.

Şadırvan: Cami avlularında bulunan, üzeri kubbeli veya açık olan abdest alma yeridir.

Şerefe: Camilerde minarenin etrafını çepeçevre dolaşan, müezzinin çıkarak ezan okuduğu, kenarları korkuluklu bölümdür.

KONUŞALIM

Aşağıdaki görsellerle ifade edilen caminin bölümlerinin işlevleri hakkında arkadaşlarınızla konuşunuz.

Kubbe

Minare

Şerefe

Vaaz Kürsüsü

Mihrap

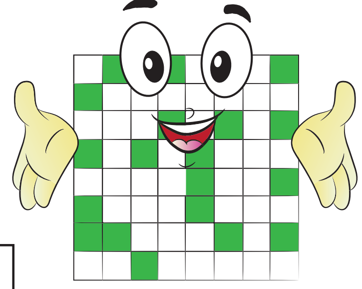

Minber

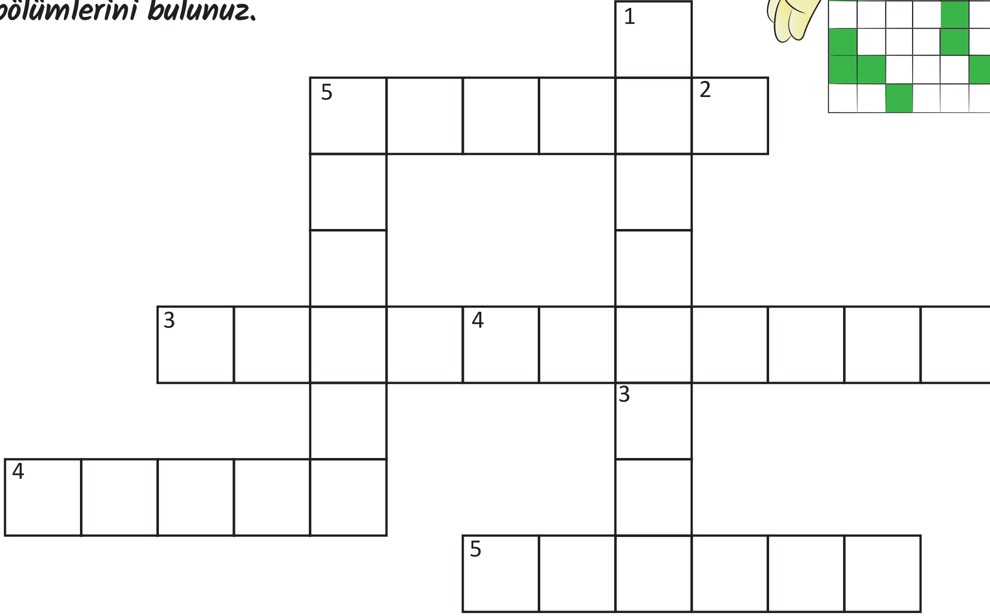

Şadırvan

BULALIM

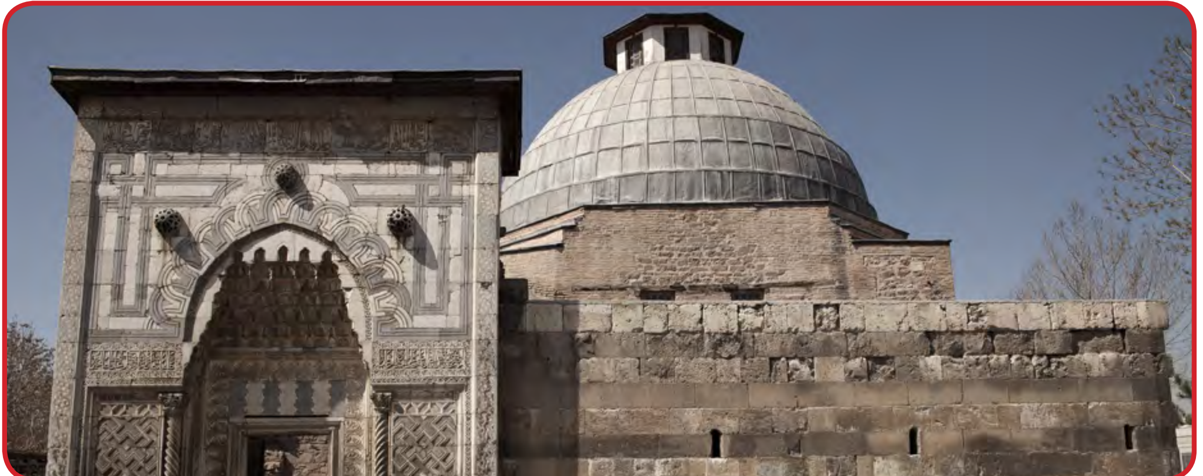

Aşağıdaki kutucuklarda yer alan rakamların karşılığı olan harfleri yerlerine yazarak caminin bölümlerini bulunuz.

5: M 1:Ş 3:V 4:K 2:P

İslam dininin ilim öğrenmeye önem vermesi eğitim mekânlarının oluşturulmasında etkili olmuştur. Bu sebeple dinî ilimlerle birlikte dünyevî ilimlerin bir arada okutulduğu medreseler titizlikle inşa edilmiştir. Konya'daki Karatay Medresesi ve Erzurum'daki Çifte Minare Medresesi bu mimari türün önemli örneklerindendir.

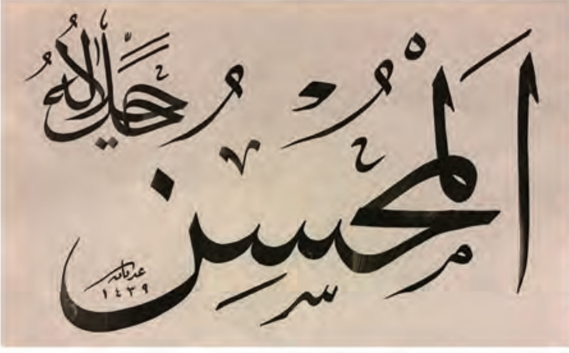

Karatay Medresesi, Konya

Mimari eserlerimizin sadece yapımında değil süslemelerinde de dinin izlerini görebiliriz. Örneğin cami gibi ibadet amaçlı mekânlarda, diğerlerinden farklı olarak düz tavan yerine hem görüntü güzelliği sağlayan hem de Müslümanların birlik bütünlüğünü sembolize eden bir yapı olarak kubbe kullanılmıştır. Cami başta olmak üzere, bütün dinî yapıların süslemesinde hat sanatıyla yazılmış dinî yazılar ve levhalara yer verilmiştir. Hat yazılarının çevresi farklı çini desenleri ve tezhip gibi süslemelerle zenginleştirilmiştir. Ayrıca resmin yerini kültürümüzde minyatür sanatı almış, ebru ve tezhip gibi sanat dalları ortaya çıkmıştır. Bu sanat dallarından yararlanılarak dinî amaçlı kullanılan mimari eserler süslenmiştir.

BİLİYOR MUSUNUZ?

Hat örneği

Ebru örneği

Tezhip örneği

Çini üzerinde minyatür örneği

Kültürümüzde önemli bir yere sahip olan hat, tezhip, ebru, minyatür gibi farklı süsleme sanatları dinin etkisiyle şekillenmiştir.

İslam dininin temizliğe verdiği önemin bir göstergesi olarak camilerde şadırvanlar ve ihtiyaç duyulan çeşitli yerlerde çeşmeler yapılmıştır. Ayrıca bu çeşmeler; yoldan geçenlerin yararlanması için herhangi bir karşılık beklemeksizin yapılan ve sadaka kültürünü yaşatan önemli eserler olmuştur.

İslam tarihi boyunca yapılan mimari eserlere baktığımızda İslam dininin mimari alana önemli etkileri olduğunu görmekteyiz. Bizler de bu eserlerin korunması konusunda üzerimize düşen sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz. Tarihi eserlerimizin gelecek nesillere sağlam bir şekilde aktarılması için onların dokusuna zarar vermeden kullanmaya dikkat etmeliyiz.

YORUMLAYALIM

Aşağıdaki şiiri okuyarak şairin hangi duygularla bir mimari esere bunları yazmış olabileceğini yorumlayınız.

SÜLEYMANİYE'DE BAYRAM SABAHI

...

Ordu-milletlerin en çok dövüşen, en sarpı
Adamış sevdiği Allah'ına bir böyle yapı.
En güzel mabedi olsun diye en son dinin
Budur öz şekli hayal ettiği mimarînin.
Görebilsin diye sonsuzluğu her yerden iyi,
Seçmiş İstanbul'un ufkunda bu kudsî tepeyi;
Taşımış harcını gazileri, serdâriyle,
Taşı yenmiş nice bin işçisi, mimariyle.
Ulu mabed! Seni ancak bu sabah anlıyorum;
Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrurum;
Bir zaman hendeseden âbide zannettimdi;
Kubben altında bu cumhûra bakarken şimdi,
Senelerden beri rü'yada görüp özlediğim
Cedlerin mağfiret iklimine girmiş gibiyim.

...

(Yahya Kemal Beyatlı, Kendi Gök Kubbemiz, s. 12-14.)

Mabed: İbadethane
Kudsî: Kutsal
Serdâr: Başkomutan
Vâris: Mirasçı
Mağrur: Gururlu
Hendese: Geometri
Abide: Anıt
Cumhûr: Topluluk
Cedler: Atalar
Mağfiret: Bağışlama

2. Musikimizde Dinin İzleri

İçerisinde dinî ifadeler geçen türkü veya şarkı sözü hatırlıyor musunuz?

Musiki, kulağa hoş gelen sesler dizisi ve müzik anlamına gelir. İnsanların kendilerini ifade etmede kullandıkları araçlardan biri olarak musiki, duygu ve düşüncelerin notalara dökülmüş şeklidir. Sanatçılar tarafından oluşturulan ve farklı tarzlarda seslendirilen eserler toplumun ortak duygularını harekete geçirir ve onları birbirine yaklaştırır.

İslam kültüründe musiki önemli bir yere sahiptir. Bunun en güzel örneklerinden biri, Peygamberimizin ilk ezanı, sahabenin en güzel seslilerinden biri olan Bilal-ı Habeşî'ye (r.a.) okutturmasıdır. İslam tarihi boyunca duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde musiki önemli rol oynamıştır. Böylece dinî içerikli bir musiki türü olan "dinî musiki" ortaya çıkmıştır. Dinî musiki içinde hem içerik hem de şekil yönüyle diğer türlerden ayrılan ve tasavvufi konuları da içeren bir tür olarak "tasavvuf musikisi" de ortaya çıkmıştır. Tasavvuf musikisinde ney, kudüm, tambur ve bendir gibi özel bazı çalgılar kullanılır. İlahi, naat, kaside ve münacat tasavvuf musikisinin türlerinden bazılarıdır.

BİLGİ KUTUSU

Tambur

Kudüm

Bendir

Ney

Yukarıdaki görsellerde bulunan çalgılar dinî musikide kullanılanlardan bazılarıdır.

Dinî musiki içinde, ilahilerin özel bir yeri vardır. Edebiyatımızdaki dinî içerikli şiirlerin bestelenmiş şekli olan ilahiler, törenlerde sıkça kullanılmaktadır. Kültürümüzde ilahilerin yanı sıra çok sayıda dinî içerikli gazel ve kaside de bulunur. Itrî tarafından bestelenen salavât-ı ümmiyye ve Süleyman Çelebi tarafından kaleme alınan Mevlit, kandil gibi önemli gün ve gecelerde seslendirilerek İslam dininin musikiye olan etkisini gösteren en güzel örnekleri oluşturmuşlardır.

BİLGİ KUTUSU

Buhûrîzâde Mustafa Itrî, Osmanlı Devleti zamanında yaşamış önemli bestekârlardan biridir. Salavât-ı ümmiyyenin de bestekârıdır.

Salavât-ı Ümmiyye: "Allâhümme salli alâ seyyidina Muhammedi nin-nebiyyi'il-ümmiyyi ve alâ âlihi ve sahbihî ve sellim."

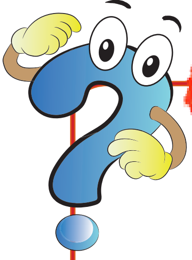
Allahümme salli ala seyyidina Muhammedini'llezi câe bi'l-hakkı'l mübîn ve erseltehû rahmeten li'l-âlemîn.

Nuri Özcan, TDV İslam Ansiklopedisi, SALÂT-I ÜMMİYYE, C 36, s.21.

BAZI DİNÎ MUSİKİ TÜRLERİ

- Ezan Ve Kâmet
- Salavât-ı Ümmiyye
- Mevlit
- Gazel
- İlahi
- Kaside

BİLİYOR MUSUNUZ?

Günde beş defa duyduğumuz ezanlar, namaz vakitlerine göre farklı makamlarda okunmaktadır. Türkiye'de ezanların okunuşunda genellikle şu makamlar uygulanmaktadır.

Sabah ezanı:
Saba ve Hüseyni

Öğle ezanı:
Rast ve Hicaz

İkindi ezanı:
Rast, Hicaz ve Uşşak

Akşam ezanı:
Segah

Yatsı ezanı:
Rast, Hicaz, Beyati' ve Uşşak

OKUYALIM

İLÂHÎ

Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dün ü günü
Bana seni gerek seni
Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum
Bana seni gerek seni
Aşkın âşıklar öldürür
Aşk denizine daldırır
Tecelli ile doldurur
Bana seni gerek seni

(Mustafa Tatçı, Yunus Emre Divanı, s. 29.)

Yerinmek: Üzülmek

Tecellî: İlahî kudret ve sırların insanlarda veya nesnelerde görülmesi.

Yüzyıllar öncesinden gelen birikimin sonucu olarak ortaya çıkan dinî musikimiz, önemli sanatkârların katkılarıyla bugünkü zenginliğini kazanmıştır. İsmail Dede Efendi, Itrî, Hacı Arif Bey, Tanburi Cemil Bey, Münir Nurettin Selçuk musiki alanında tanınmış önemli şahsiyetlerdendir. Günümüz Türk müziği üzerinde de dinin etkisini görmek mümkündür. Pek çok şarkı ve türkü içerisinde Allah, melek, cennet, cehennem, dua gibi dini içerikli kelime ve kavramları görebiliriz.

ARAŞTIRALIM

Aşağıdaki türkünün sözlerinin kime ait olduğunu araştırınız.

KARA TOPRAK
Adem'den bu deme neslim getirdi
Bana türlü türlü meyva yetirdi
Hergün beni tepesinde götürdü
Benim sadık yarim kara topraktır

Dileğin var ise Allah'tan
Almak için uzak gitme topraktan
Cömertlik toprağa verilmiş Hak'tan
Benim sadık yarim kara topraktır

Hakikat ararsan açık bir nokta
Allah kula yakın kul Allah' ta
Hak'kın hazinesi gizli toprakta
Benim sadık yarim kara topraktır

3. Edebiyatımızda Dinin İzleri

Sizce günlük konuşmalarımızda çoğunlukla hangi dinî ifadeler kullanılmaktadır?

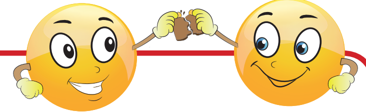
Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan en temel araçtır. Dinin insanlara anlatılması ve varlığını devam ettirebilmesi için bir dilin var olması şarttır. Çünkü dil, kültürel ve dini değerlerin taşıyıcısıdır. Din de insanların duygu, düşünce dünyalarını ve dillerini etkiler. Böylece o toplumu anlatan edebi eserler ortaya çıkar. Bunun yansımalarını kimi zaman bir türkünün sözlerinde, kimi zaman bir şiirde, kimi zaman da günlük konuşma dilimizde görebiliriz.

Dinimizin etkisiyle dilimize girmiş birçok kelime, deyim ve atasözü bulunur. Cennet, cehennem, ezan, dua, zikir, namaz, günah, sevap gibi kelimeler günlük konuşmalarımızda sıkça kullandığımız dinî kelimelerdir. Günlük konuşmalarımızı yaparken kullandığımız deyim ve atasözlerimizde de bu dinî ifadeler yer almaktadır.

Günlük konuşma dilimizin yanında edebiyatımızda da dinin yansımaları kolaylıkla görülebilir. **Edebiyat;** insanların duygu ve düşüncelerini dil aracılığıyla işlemesi ve eserler ortaya koymasıdır. Her toplumun kendine özgü bir edebiyatı vardır. Toplumlar, edebi eserlerini nesilden nesile aktarırlar.

Türk toplumunda din, başta içerik olmak üzere birçok yönden edebiyatı etkilemiştir. Türkler, Müslüman olduktan sonra İslam'ın hayata bakışını yansıtan pek çok edebi eser vermişlerdir. Hatta zaman içinde, tamamen dinî içerikli bir edebiyat türü de gelişmiştir ki bu, tasavvuf edebiyatı olarak adlandırılmıştır. Ahmet Yesevî, Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaşi Veli bu edebiyat türünün öncülerindendir.

PAYLAŞALIM

İşe Başlamadan Önce	>>	İNŞALLAH
İşe Başlarken	>>	BİSMİLLAH
Şaşırırsak	>>	SÜBHANALLAH
Kendimize Güvenirsek	>>	EVELALLAH
Azmedersek	>>	ALİMALLAH
İşten Vazgeçersek	>>	EYVALLAH
Sonuna Kadar Gitmek İstersek	>>	YA ALLAH
Canımızı Sıkarlarsa	>>	FESÜPHANALLAH
İşe Coşkuyla Sarılınca	>>	ALLAH, ALLAH, ALLAH
İşi Başarıyla Bitirince	>>	MAŞALLAH
Eğer İşi Başaramazsak	>>	HAY ALLAH
İş Sonuçlanınca	>>	ELHAMDÜLİLLAH

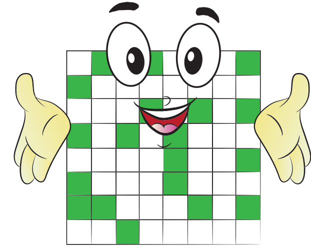
Sizce toplumumuzda yukarıdaki durumlarda neden bu ifadeler kullanılmaktadır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

BULALIM

Aşağıda yer alan deyim ve atasözlerindeki boşluklara hangi dini ifadelerin gelmesi gerektiğini bulunuz.

ATASÖZLERİ ve DEYİMLER

- Garip kuşun yuvasını .... yapar.
- ....yi çalan kılıfını hazırlar.
- Yalancının mumu ....ya kadar yanar.
- ....dağına göre kar verir.
- Acele işe .... karışır.
- .... bir kapıyı kapatır bir kapıyı açar.
- ....da gözü olmayanın ezanda kulağı olmaz.

Edebiyatımızda dinin etkisiyle oluşan edebi eserlerin başında Yüce Allah'ın varlığı ve birliğinin konu edildiği tevhidler gelir. Allah'a (c.c.) yalvarıp yakarma ve dua etmeyi içeren münacaatlar da edebiyatımızda dinin izlerini göstermektedir. Hz. Muhammed'e (s.a.v.) duyulan sevgi ve saygının şiirsel olarak anlatıldığı eserler ise naat olarak adlandırılmaktadır. Bunlardan başka Mevlana Celaleddin Rumi'nin Mesnevi adlı eseri, Yunus Emre'nin şiirlerinin bulunduğu Divan'ı ve Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i edebiyatımızda dinin izlerini taşıyan en önemli eserlerdendir.

Dinin Edebiyatımıza Etkisini Gösteren Örnekler

MÜNACAT

Ne ilmim var ne taatim
ne gücüm var ne takatim
Meğer kıla inayetin yüzümüzü ak Çalabım
Yunus'u sen yarlıgagıl bu günahla kullarıla
Eğer yarlıgamazısan key katı firak çalabım

(Mustafa Tatçı, Yunus Emre Divanı, s. 151.)

NAAT

Şimdi seni ananlar,
Anıyor ağlar gibi...
Ey yetimler yetimi,
Ey garipler garibi;
Düşkünlerin kanadıydın
Yoksulların sahibi...
Nerde kaldın ey Resul,
Nerde kaldın ey Nebi!

(Arif Nihat Asya, Dualar ve Aminler, s.62-70.)

TEVHİD

Ne mutlu o göze ki Allah sevgisiyle ağlar
O hümayun gönlüne ki Allah aşkıyla yanar
Beşerin asli gıdası Allah'ın nurudur
Hayvani gıda ona layık değildir

(İbrahim Şahidi, Gülşen-i Tevhid, s. 35, s. 97.)

İLAHİ

Dağlar ile taşlar ile
Çağırayım Mevlam seni
Seherlerde kuşlar ile
Çağırayım Mevlam seni

Gökyüzünde İsa ile
Tur dağında Musa ile
Elindeki asa ile
Çağırayım Mevlam seni

(Mustafa Özçelik, Bizim Yunus, s. 172.)

MEVLİD

Amine hatun Muhammed anesi
Ol sedeften doğdu ol dür danesi
Çünkü Abdullah'tan oldı hamile
Vakt irişdi hefte vü eyyam ile
Hem Muhammed gelmesi oldı yakın
Çok alametler belürdi gelmedin
Ol Rebi-ül-Evvel ayı nicesi
On ikinci gice isneyn gicesi
Ol gice kim doğdı hayru'l-beşer
Anesi anda neler gördü neler
Dedi gördüm al habibin anesi
Bir acep nur kim güneş pervanesi
Berk urup çıktı evimden nagehan
Göklere dek nur ile doldu cihan

(Süleyman Çelebi, Mevlid, s. 96.)

OKUYALIM

ELHAMDÜLİLLAH

Her sabah erken
Uyanırım ben,
Derim gönülden;
Elhamdülillâh.
Bülbüller sazda,
Güller niyazda,
Derim namazda;
Elhamdülillâh.
Şimdi gün doğar,
Der hep insanlar,
Vazifemiz var:
Elhamdülillâh.
Buyurur Hünkâr,
Altun anahtar,
Mektebi açar:
Elhamdülillâh .
Her sabah erken,
Düdük ötmeden,
Sınıftayım ben:
Elhamdülillâh.

(ZİYA GÖKALP, Yeni Hayat Doğru Yol, s.40.)

OKUYALIM

... Çalışma masamın üstünde açık duran kitabımı kaptım, annemin yanına koştum. Hiç hatam çıkmadı.

Annem geceleri şöyle derdi:

"Yatmadan önce dersini üç kere oku yavrum, uyurken melekler sana onu öğretir."

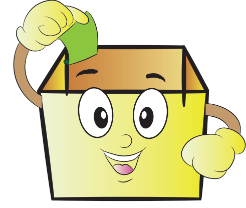
O melekler bu gece de, uykumda bana dersimi öğretmişlerdi. Annem sevecen aferinlerle saçımı okşadı:

"Daha okula gitmene çok var", diye beni kendi yatağına yatırdı.

Uykum yoktu. Anneme bakıyordum. Yeşil başörtüsü başında, bu karanlıkta bir hayal gibi hareket ederek Kuran'ını aldı ve pencerenin kenarındaki büyük sedire oturarak, titrek ve ince sesiyle, usulüne göre okumaya başladı. Ruhumda bir şiir etkisi bırakan bu güzel sesi dinleyerek... büyük, yeşil başörtüsünün altında, tıpkı ölen bir kız kardeşime benzeyen güzel ve temiz yüzünü görerek... ve yavaşça sallanan başının hafif ahenginde Tanrı'ya yalvarmasını seyrederek dalıyordum. Perdelerin altından görülen dumanlı gök gittikçe aydınlanıyor, geç kalmış birkaç yıldız koyu lacivert bir atlasa düşmüş mavi ve nadide elmaslar gibi parlıyor, son maviliklerini yayarak parlıyorlardı. Annemi bir meleğe benzetiyordum. Bu hayalle melekleri düşünerek... Kuran okuyan annemin şimdi etrafına toplanmaları gereken melekleri görüyorum sanarak dalıverdim. Yüzümün üstünde, ahirette güller bitecek ve cehenneme girecek olursam kesinlikle yanmayacak olan sol kaşımın ucunda tatlı bir ürperme duyuyor, sonra annemin parlak bir zambak aydınlığıyla parlayan dudaklarının kımıldanmasına bakarak... o görülmeyen melek kanatlarının saçlarıma, annemin şimdi Kuran tutan ince parmaklarıyla okşadığı sarı ve gür saçlarıma dokunduklarını hisseder gibi oluyor ve dalıyordum...

(Ömer Seyfettin, İlk Namaz, s. 14-15.)

BİLGİ KUTUSU

Kelime anlamı süs ve ziynet olan hilye; Hz. Peygamberin fiziksel özelliklerini, güzelliğini sade bir dille ve detaylandırarak anlatan eserlere denir.

4. Örf ve Âdetlerimizde Dinin İzleri

Toplumumuzda büyüklerin elleri öpülür. Sizce bu davranışın sebepleri neler olabilir?

Toplumlar günlük yaşamlarını düzenlemek ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak üzere bazı kurallar oluştururlar. Bu kurallar yazılı olarak ifade edilebildiği gibi bazen de alışkanlıklar olarak devam eder. Oluşturulan kuralların yazıya geçirilmemiş olanlarına **örf**, eskiden beri tekrarlanarak yerleşmiş ve alışkanlık haline gelmiş olanlarına da **âdet** denir.

Toplumumuzda bireyler, doğumlarından ölümüne kadar çok çeşitli örf ve âdetlerle iç içe yaşar. Bireylerin mutlu ve huzurlu bir yaşam sürebilmelerinde toplumsal hayatta örf ve âdetlere dikkat etmeleri etkilidir. Her ne kadar kanunî bir bağlayıcılığı bulunmasa da örf ve âdetlere saygı duyulması, sağlıklı bir toplumun oluşmasına katkı sağlayacaktır. Bireylerin kişiliklerine ve karakterlerine uygun olarak ortaya çıkan örf ve âdetlerin kabullenilmesi kolaydır. Fakat bunların bireyin yaşamına olumsuz müdahalelerde bulunmaması da önemlidir.

Örf ve âdetlerin oluşmasında toplumsal ihtiyaçların yanı sıra dinin önemli bir etkisi vardır. Toplumsal yaşantımızda dinin izlerini görebileceğimiz pek çok örf ve âdetle karşılaşırız. Örneğin, yeni doğan bir çocuğun sağ kulağına ezan okunması, sol kulağına ise kamet getirilmesi dinin etkisiyle ortaya çıkmış bir gelenektir.

YORUMLAYALIM

Dinin, örf ve adetlerimiz üzerindeki etkisinin, doğumla başlayıp ölünceye kadar nasıl devam ettiğini düşünerek yorumlayınız.

Müslümanlar, erkek çocukların sünnet edilmesi sonrasında bir sünnet düğünü düzenleyerek hem eğlenir hem de çocukların hayatında önemli bir dinî sorumluluk yerine getirmiş olurlar. Bu vesileyle Kur'an-ı Kerim ve mevlitler okutulur, birlikte yemekler yenir ve sünnet olan çocuğa bu dinî sorumluğu yerine getirmesinin bir hatırası olarak hediyeler verilir.

Dinin etkisiyle ortaya çıkan önemli geleneklerden biri de Muharrem ayında aşure dağıtılmasıdır. Yapılan aşure çevredeki evlere dağıtılarak hayır dua alınır. Bunlardan başka; yeni doğan, askere giden ya da ölen birisi için mevlit okutulması, bayram ziyaretleri, cenaze törenleri, kabir ziyaretleri de örf ve âdetler üzerinde dinin izlerini görebileceğimiz uygulamalardır. Ayrıca Cuma günleri ve kandil geceleri de dinin etkisinin toplumsal hayatta görüldüğü önemli zamanlardır. Müslümanlar bu özel gün ve gecelerde bir araya gelerek ibadetler yapar ve birbirleriyle görüşürler.

Bayramlaşma dinî geleneklerimizdendir.

Örf ve âdetlerimizdeki dinî içerikli uygulamalarla ilgili olarak bizlere düşen görev; bunların bilinçli bir şekilde devam etmesini sağlamaya çalışmaktır. Dinin özüne aykırı olmayan geleneklerin korunması konusunda gayretli olmak ve bunları nesilden nesile bozmadan aktarmak da sorumluluklarımız arasındadır.

5. Bir Peygamber Tanıyorum: Hz. Süleyman (a.s.)

Hz. Süleyman (a.s.) hakkında neler biliyorsunuz?

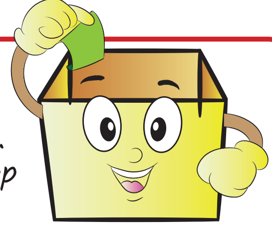
Hz. Süleyman (a.s.), kendisi gibi bir peygamber olan Hz. Davud'un (a.s.) oğludur. Davut peygamberin vefatından hemen sonra, henüz küçük yaştayken hükümdar oldu. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Süleyman (a.s.) ve onun üstün özelliklerinden pek çok ayette bahsedilmiştir. Hz. Süleyman'a (a.s.) verilen üstün özelliklerle ilgili kendisinin duası Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilmektedir: "**Süleyman, "Ey Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk (hükümranlık) bahşet! Şüphesiz sen çok bahşedicisin!" dedi."**[1] Bu duasından sonra yüce Allah ona, dünyada hiç kimseye nasip olmayacak nimetler verdi. Gitmek istediği yere kolaylıkla gidebilmesi için rüzgârı onun emrine tahsis etti ve işlerini kolaylaştıracak pek çok imkân sundu. Yüce Allah onun, kendisi katında büyük bir değeri ve güzel bir yeri olduğunu da ifade etmiştir.[2]

1 Sâd suresi, 35. ayet.
2 bk. Sâd suresi, 36-40. ayetler.

Hz. Süleyman (a.s.) peygamberlik görevi yanında babasından devraldığı hükümdarlığı da uzun yıllar devam ettirdi. Hükümdarlığı Filistin, Ürdün ve Suriye'yi içine alan bölgeyi kapsadı.

Hz. Süleyman (a.s.), babasının başlattığı önemli işlerden biri olan Mescid-i Aksa'nın (Beytü'l-Makdis) yapımını uzunca bir sürede tamamladı. Çok maliyetli olan bu inşaat için kendi hazinesinden bütün imkânları kullandı.

BİLGİ KUTUSU

***Mescid-i Aksa**, üzeri altın kaplamalı kubbesi olan Kubbet-üs Sahra, türbeler ve dinî amaçlı yapıların bir arada bulunduğu büyük arazidir. "Harem-i Şerif" de denilmektedir. Mescid-i Aksa, Müslümanların hep birlikte Allah'a (c.c.) yönelerek namaz kıldıkları ilk kıbleleridir ve Kudüs'tedir.*

Yüce Allah tarafından Hz. Süleyman'a (a.s.) pek çok mucize verildi. Rüzgârın onun emrinde olması, ona kuşların ve diğer canlıların dilinin öğretilmesi bunlardan bazılarıdır. Konuyla ilgili olarak Kur'an- Kerim'de **"Süleyman'ın hizmetine de güçlü esen rüzgârı verdik. Rüzgâr, onun emriyle içinde bereketler yarattığımız yere eser giderdi. Biz her şeyi hakkıyla bileniz."**[3] buyrulmaktadır. Bir başka ayette de; **"Süleyman Davud'a vâris oldu ve dedi ki: Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi ve bize her şeyden (nasip) verildi. Doğrusu bu apaçık bir lütuftur."**[4] buyrularak Hz. Süleyman'a (a.s.) verilen mucizeler açıklanmıştır.

BİLİYOR MUSUNUZ?

Mescid-i Aksa'ya Beytü'l-Makdis de denilmektedir. Bu tamlama İbranice'de "mukaddes ev" anlamına gelir. Mescid-i Aksa'ya "uzak mescit" anlamında bu ismin verilmesi Mekke'deki Mescid-i Haram'a olan uzaklığı sebebiyledir.

(bk. Nebi Bozkurt, "Mescid-i Aksâ", TDV İslam Ansiklopedisi, C 29, s. 268.)

3 Enbiyâ suresi, 81. ayet.
4 Neml suresi, 16. ayet.

Allah (c.c.) tarafından Hz. Süleyman'a (a.s.) davalarda hüküm verme konusunda önemli bir yetenek ve üstün bir ilim bahşedilmişti. Konuyla ilgili bir ayette; **"Andolsun ki biz, Davud'a ve Süleyman'a ilim verdik. Onlar: Bizi, mümin kullarının birçoğundan üstün kılan Allah'a hamd olsun, dediler."**[5] buyrulmuştur. Bir başka ayette de; **"Biz hüküm vermeyi Süleyman'a kavratmıştık. Zaten her birine hükümranlık ve ilim vermiştik..."**[6] denilerek bu durum belirtilmiştir.

Hz. Süleyman'ın (a.s.) atları çok sevdiği ve onların bakımıyla bizzat ilgilendiği Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılmıştır: **"Akşama doğru kendisine, üç ayağının üzerine durup bir ayağını tırnağının üzerine diken çalımlı ve safkan koşu atları sunulmuştu. Süleyman: Gerçekten ben mal sevgisini, Rabbimi anmak için istedim, dedi. Nihayet güneş battı. (O zaman:) Onları (atları) tekrar bana getirin, dedi. Bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı."**[7]

Hz. Süleyman (a.s.), kırk yıl süren hükümdarlığı ve peygamberliği süresince Allah'ın (c.c.) adını insanlara duyurmak için çalışmıştı. Onun saltanatı, zenginlik ve adalet kavramlarıyla bütünleşmişti. Kurduğu büyük devlet onun vefatından sonra dağıldı. Hz. Süleyman'ın (a.s.) hayatı ise Kur'an-ı Kerim'de bir ibret öyküsü olarak bizlere anlatılmıştır.

5 Neml suresi, 15. ayet.
6 Enbiyâ suresi, 79. ayet.
7 Sâd suresi, 31-33. ayetler.

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Mimari yapılarımızdan olan camilerin bölümlerini kısaca yazınız.

....

....

....

2. Dinî musiki türlerine üç örnek veriniz.

....

....

....

3. Toplumsal yaşantınızda dinin etkisini gördüğünüz örf ve adetlerden örnekler veriniz.

....

....

....

B. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Ömer babasıyla Cuma namazına gitmiştir. Caminin içinde yer olmadığı için caminin bahçesinde namazını kılmıştır.

Hutbeyi dinlerken caminin kısımlarını inceleyen Ömer'in, caminin hangi bölümünü görmesi mümkün <u>değildir?</u>

A) Minare **B)** Kubbe **C)** Minber **D)** Şadırvan

2. Osmanlılar döneminde Mimar Sinan tarafından yapılan bazı camiler günümüzde hâlâ hizmet vermekte ve mimari yapısıyla insanları hayran bırakmaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi Mimar Sinan'ın yaptığı camilerden biridir?

A) Alaaddin Cami **B)** Selimiye Cami

C) Sultanahmet Cami **D)** Ortaköy Cami

3. İslam dininde temizliğe ve sadakaya verilen önem dolayısıyla ortaya çıkan mimari yapılar aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

A) Köprü, medrese

B) Cami, imarethane

C) Çeşme, şadırvan

D) Türbe, şifahane

4. Aşağıdakilerden hangisi İslam dininin mimarimizdeki etkilerinden biridir?

A) Bayram ziyaretleri yapmak

B) Yeni doğan bebeğin kulağına ezan okumak

C) Aşure pişirip herkese dağıtmak

D) Cemaatle namaz için büyük camiler yapmak

5. "Namaz, sevap, günah, ahiret, tesbih..." gibi kelimeler, İslam Dininin etkisiyle ....yerleşmiş dinî kelimelerdir."

Yukarıdaki cümlede yer alan boşluğa aşağıdaki kelimelerden hangisi yazılmalıdır?

A) Mimarimize

B) Dilimize

C) Edebiyatımıza

D) Geleneklerimize

6. Hz. Süleyman (a.s.) ile ilgili olarak verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Kendisine kuşlarla ve karıncalarla konuşma yeteneği verilmiştir.

B) Rüzgârın emrine verildiği peygamberdir.

C) Başına gelen hastalığa sabretmesiyle tanınan peygamberdir.

D) Atlar ona sevdirilmiş ve o da bizzat atlarla ilgilenmiştir.

7. Edebiyatımızda dinin etkisiyle oluşan edebi eserlerin başında Allah'ın (c.c.) varlığı ve birliğinin konu edildiği **...........** ler gelir. Allah'a (c.c.) yalvarıp yakarma ve dua etmeyi içeren **............** lar da edebiyatımızda dinin izlerini göstermektedir. Hz. Muhammed'e (s.a.v.) duyulan sevgi ve saygının şiirsel olarak anlatıldığı eserler ise **.............** olarak adlandırılmaktadır.

Yukarıda boş bırakılan yerlere aşağıdaki kelimelerden hangisi gelmez?

A) Tevhid **B)** Münacaat **C)** Naat **D)** Ezan

8. Edebiyatımızda dinin izlerini taşıyan en önemli eserler ve yazarlarından örnekler verilmiştir. Eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

A) Mevlana Celaleddin Rumi-Mesnevi

B) Yunus Emre-Divan

C) Süleyman Çelebi-Mevlid

D) Yunus Emre-Mesnevi

C. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen kelimelerden uygun olanlarla doldurunuz.

(Kubbe, minare, minber, mihrap, vaaz kürsüsü, şadırvan, şerefe)

1. Cami avlularında bulunan, çevresindeki musluklardan ve ortasındaki fıskiyeden su akan, üzeri kubbeli veya açık olan abdest alma yerine...............................denir.

2. Cuma ve bayram namazlarında hutbe okumak için çıkılan merdivenli, yüksekçe yere ....denir.

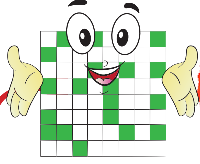
3. Kâbe yönünü gösteren ve imamın cemaate namaz kıldırırken durduğu yere ....denir.

4. Camide vaaz verip cemaati dini konularda aydınlatan kişinin oturduğu yüksekçe yere ....denir.

5. Müezzinin ezan okuduğu, sala verdiği, şerefesi olan, yüksek ve ince yapıya ....denir.

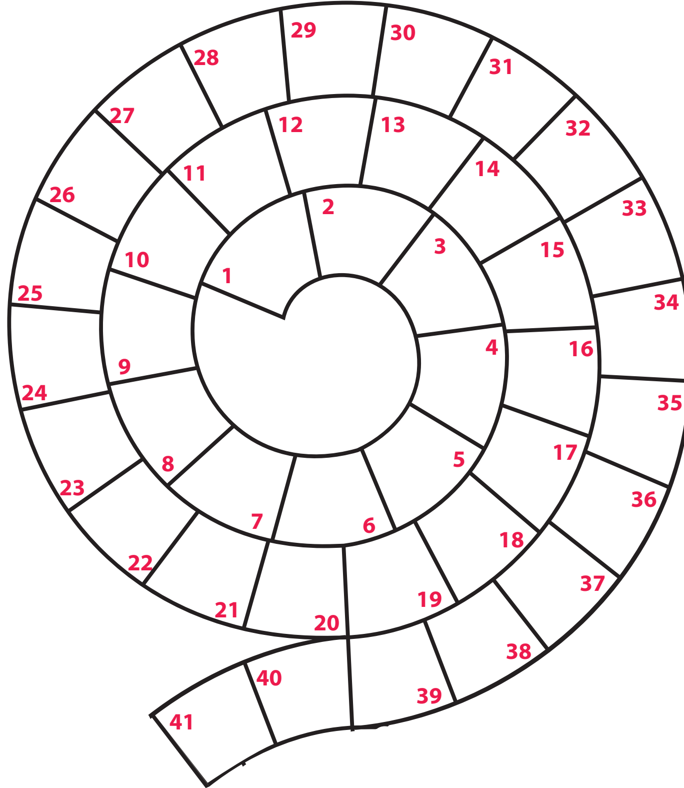
6. Yarım küre biçiminde olan ve caminin üzerini örten yapıya ....denir.

7. Minarenin etrafını çepeçevre dolaşan, müezzinin çıkarak ezan okuduğu, kenarları korkuluklu bölüme .... denir.

BULALIM

Bir numaralı kutudan başlayarak içten dışa doğru soruları cevaplayarak bulmacayı çözünüz.

1-3) Toplumların mimarilerini, edebiyatlarını, musikilerini, örf-adetlerini etkileyen inanç ve ibadet sistemi.

4-9) Mimarlıkla ilgili, mimarlığa ilişkin.

10-17) İnsanların duygu ve düşüncelerini dil aracılığıyla işlemesi ve eserler ortaya koyması.

18-23) Duygu ve düşüncelerin notalara dökülmüş şekli.

24-26) Toplumların günlük yaşamlarını düzenlemek ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturdukları yazıya geçirilmemiş kurallar.

27-30) Müslümanların ibadet ve toplanma yeri.

31-34) Namaza çağrı için okunan cümleler bütünü.

35-41) Dinî ilimlerin yanında fen bilimlerinin de okutulduğu ve dinin izlerini taşıyan mimari yapılar.

SÖZLÜK

A

adak:	Allah'a (c.c), bir istek veya dileğin gerçekleşmesi durumunda yerine getirilmek üzere yapılan vaat ve vaat edilen şey, nezir.
adap:	Yol, yordam.
âdet:	Herkes tarafından uyulan hal, olagelmiş, alışılmış şey, usûl, görenek.
af:	Suç, kusur ve hatayı cezalandırmama, bağışlama.
afiyet:	Sağlık, sıhhat, sağlığın verdiği rahat ve huzur.
ağırlamak:	Konuğa saygı göstererek onun her türlü rahatını, gereksinimini sağlamak, ikram etmek.
ahlak:	Huy, mizaç, karakter. İnsanın, iyi veya kötü olarak nitelendirilmesine sebep olan manevi özellikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu davranışlarının bütünü.
âlem:	Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren.
alîm:	Her şeyi bilen, hiçbir şey kendisine gizli kalmayan ve kullarını her an gözetim altında tutan." anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.
amel:	Yapılan iş, fiil, davranış.
arş:	Göğün en yüksek katı.
aşevi:	Yoksullara parasız yemek verilen yer, aşhane.
aşure:	1. Muharrem ayının 10. gününe verilen isim. 2. Genellikle Muharrem ayında yapılan tatlı.
ata:	Cet, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse.
atom:	Bir elementin, bir çekirdekle onun etrafında dönen elektronlardan ibaret olan en küçük parçası.
azap:	Ceza, sıkıntı. Suç olarak kabul edilen davranışlara uygulanan yaptırımlar.

B

basar:	"Her şeyi bütün ayrıntılarıyla bilip görmesi" anlamında Allah'ın (c.c.) sıfatlarından biri.
bereket:	Bolluk, çokluk, Allah'ın (c.c.) verdiği nimetleri arttırması.
berrak:	Aydınlık, açık, duru, temiz.
buğz etmek:	Bir kişiye yapmış olduğu kötülükten dolayı kin beslemek,nefret etmek ve düşmanlık duymaktır.

C-Ç

çini: Pişmiş kilden yapılma, sırlı yüzü çoğu zaman motifler ve çiçeklerle süslenmiş, levha veya mozaik hâlinde kaplama unsuru.

D

dâvûdî ses: Hz. Davud'un (a.s.) sesini andıran kalın gür ses.

delil: İnsanı aradığı gerçeğe ulaştırabilecek iz, işaret, kanıt, emare.

dinî: Dinle ilgili, dine ait.

dua: Yalvarma, yakarma, dileme ve istekte bulunma. İnsanın bütün samimiyetle Allah'a (c.c.) yönelmesi, O'ndan yardım dilemesi.

E

ebru: İçine konan boyalar yüzünde kalacak şekilde kitre ile hazırlanmış bir suya kapatılıp kaldırılmak suretiyle kâğıt üzerine çıkan hâre, dalga, damar vb. süslere verilen isim.

edebiyat: Duygu, düşünce ve hayallerin sözlü veya yazılı olarak güzel ve etkili bir şekilde anlatılması sanatı.

ensar: İslâmiyet'i kabul ederek Hz. Muhammed'i (s.a.v.) ve Mekkeli Müslümanları Medine'ye davet eden ve hicret ettikleri zaman onlara yardımcı olan, koruyan Medîneli Müslümanlar.

erdem: Ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. değerlerin genel adı, fazilet.

esenlik: Esen olma, sağlık, âfiyet, selâmet.

esirgemek: Korumak, himaye ve muhafaza etmek.

esmâ-i hüsnâ: Allah'ın (c.c.) zatını, sıfatlarını ve fiillerini en güzel şekilde tanımlayan Allah'a (c.c.) ait güzel isimler.

evren: Gök varlıklarının bütünü, kâinat, cihan, âlem.

F

ferah: Hoşa giden bir halden duyulan zevk, gönül açıklığı, sevinç, sevinme.

fetih: Açma, açılma. Müslümanların zulmü ortadan kaldırmak ve adaleti sağlamak için bir ülkeyi veya şehri yönetimine alması.

fidye: 1. Savaş esirlerinin serbest bırakılması, bir kimsenin canının bağışlanması, esaretten kurtulması için verilen veya alınan bedel, kurtulmalık. 2. İhtiyarlık veya hastalık sebebiyle tutulamayan her oruç için, çalışıp kazanma gücü olmayan bir kimsenin bir gün doyurulması şeklinde ödenen bedel, oruç kefâreti.

fitne: İmtihan, deneme, sınama. Bozgunculuk, karışıklık, kargaşa, geçimsizlik, genel güvenliği bozma.

fitre: Gücü yeten Müslümanların sağlıklı olmalarının bir şükrü olarak Ramazan ayının sonuna kadar fakirlere ödemekle yükümlü oldukları sadaka.

G

galaksi: Gök ada.

gayb: Akıl ve duyular yoluyla hakkında bilgi edinilemeyen varlık alanı.

gazap: Öfke, kızgınlık, hiddet.

görgü: Bir toplum içinde var olan ve uyulması gereken saygı ve incelik davranışları, terbiye.

H

hakk: Gerçek, doğru, gerçeğe uygun. 'Her şeyi kullarının dünyada ve ahirette yararlarını gözeterek adaletli bir biçimde yaratan, kendisinin varlığı sürekli olan ve bütün hayatı yönlendirmesi, nimetler vermesi kesintisiz biçimde devam eden" anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.

hâlık: Tüm varlıkların işlerini ölçülü ve ahenkli bir şekilde var eden, evreni bir plan ve amaca uygun olarak yoktan ve örneksiz bir biçimde yaratan" anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.

hanif: Doğruya ve hakka bağlanan, Allah'ı (c.c.) birleyen, tevhid inancına sahip kişi. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğinden önce Cahiliye devrinde Allah'ın birliğine inanan kimse.

haram: Dinen sorumluluk çağında ulaşmış olan herkese, Allah'ın (c.c.) yapılmasını kesin olarak yasakladığı söz ve davranış.

hat: 1. Güzel yazı yazma, sanatkârane yazılmış yazı, hat. 2. Arap harflerinin yazımından doğarak İslam medeniyetinde başlı başına bir konum kazanan güzel yazı sanatı.

hayâ: Utanma, sıkılma duygusu, edep, ar.

himaye: Koruma, gözetme, esirgeme, koruyuculuk, gözetim.

hayır: İyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım.

helal: İslam dinine göre kullanılmasına, yapılmasına, söylenmesine, yenilip içilmesine izin verilen şey.

hırka: Özellikle elbise üstüne giyilen, ceket boyunda, yün veya pamukludan yapılmış, önden açık, kollu giyecek.

hicret: 1. Bir yerden başka bir yere göç etme. 2. Miladi 622 tarihinde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye göçü. Hicret, İslam takviminde tarih başı olarak kabul edilmiştir.

hicri: Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicretini (M. 622) başlangıç kabul eden (tarih, takvim vb.)

hidayet: Doğru yolu gösterme, doğru yolu bulma, rehberlik yapma, irşat etme.

hutbe: Dinî konuşma. Cuma namazından önce ve bayram namazlarından sonra konuşmacının minberde yaptığı, Arapça ve Türkçe olmak üzere iki kısımdan meydana gelen dinî konuşma.

hüda: Allah (c.c.), Rab.

İ

ibadet: İnsanın tek Tanrılı dinlerde Allah'a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, davranışlar, işler. Tapma, tapınma.

ibret: Kötü bir olaydan alınması gereken ders, uyarıcı sonuç.

icabet etmek: Bir çağrıyı yerine getirmek, bir çağrıya gitmek.

iftar: Oruç tutan bir kimsenin güneşin batıp akşam vaktinin girmesiyle beraber yiyip içmeye başlaması, başladığı orucunu bitirmesi.

ihlâs: İbadetlerdeki samimiyet ve içtenlik.

ikram: Cömertlik, iyilikte bulunma.

ilah: Tanrı.

ilim: Bilgi, bilim, marifet, haber.

imar: Bayındırlık, bina yapma, geliştirme.

imsak: Tan yerinin ağarmasıyla birlikte oruç yasaklarının başladığı zaman.

internet: Bilgisayar ağlarının birbirine bağlanması sonucu ortaya çıkan uluslararası bilgi iletişim ağı.

israf: Saçıp savurma, harcamalarda orta yoldan sapma, ölçüyü aşma ve aşırılık yapmak suretiyle sahip olduğu nimetleri gereksiz yere harcama.

K

kâdir: Güç, kuvvet ve iktidar sahibi olarak, her şeye gücünün yetmesi" anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.

kâinat: Evren. Gök varlıklarının bütünü, cihan, âlem.

kalkan: 1. Eski savaşlarda savaşçının kılıç, kargı, mızrak ve ok darbelerine karşı kendini korumak için sol elinde tutarak kullandığı siper. 2. Arkasına sığınılacak şey, siper.

kameri: Ayla ilgili, aya ait.

kefen: Ölen kimselerin yıkanıp kurulandıktan sonra gömülmek için sarıldıkları beyaz, dikişsiz bez.

kervan: Uzak yerlere yolcu ve ticaret eşyası taşıyan yük hayvanı katarı.

keşif: Ortaya çıkarma, meydana çıkarma. Önceden bilinmeyen bir şeyin ortaya çıkarılması.

kevser: Cennette bir nehir veya havuz.

kıssa: Kur'an-ı Kerim'deki geçmiş peygamberler ve milletlerle ilgili ibretli ve tarihi olaylar.

kültür: Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü.

L-M

lütuf: 1. İyi muamele, iyilik, yumuşaklık, hoşluk. 2. Bağış, bağışlama, ihsan, kerem, cömertlik.

mahremiyet: Gizlilik.

mahrum: Belli bir şeyden kendisinde olmayan, belli bir şeyin yokluğunu çeken, yoksun.

mahya: Ramazan, bayram ve kandil gecelerinde camilerde, iki minâre arasına gerilen ipler üzerine elektrik ampulleriyle (eskiden yağ kandilleriyle) yazılan yazı veya çizilen şekil.

manevi: Gözle görülüp elle tutulamayan, madde ve cisimle ilgisi bulunmayan, içe, öze, ruha ait.

mazlum: Haksızlığa uğramış, zulüm görmüş kimse.

meal: 1. Anlam, kavram, mânâ. 2. Kur'an-ı Kerim tercümelerine verilen isim.

medrese: 1. Ders okutulan, eğitim öğretim yapılan yer, mektep. 2. İslâm ülkelerinde ve bilhassa Osmanlı Devleti'nde akademik seviyede öğretim yapan yatılı yüksek öğretim kurumu.

merhamet: Şefkat gösterme, acıma, yumuşak huylu olma.

mescit: Müslümanların vakit namazlarını kılmaları ve ibadetlerini yerine getirmeleri için yapılan ibadethane. Cami. Allah'a ibadet edilen her yer.

mihrap: Cami, mescit gibi ibadet yerlerinde kıble duvarında bulunan, cemaatle namaz kılınırken imamın önünde durduğu, zeminden biraz yüksek girintili yer.

miladi: Hz. İsa'nın doğumunu başlangıç olarak kabul eden (tarih, takvim) ve bu tarihe göre olan.

millet: Genellikle aynı topraklar üzerinde yaşayan, aynı soydan gelen ve aralarında dil, din, tarih, sanat, töre, dünya görüşü ve ülkü birliği bulunan insanlar topluluğu, ulus.

mimari: Bina yapma sanatı, mimarlık. Mimarlıkla ilgili, mimarlığa ait.

minyatür: 1. Matbaanın icadından önce daha çok el yazması kitapları, sonradan madalyon, kutu vb. eşyâları ışık, gölge ve derinliği dikkate almadan renkli ve küçük resimlerle süsleme sanatı. 2. Bu tarzda yapılan ve ince bir sanat eseri olan küçük, renkli resim.

misk: Asya dağlarında yaşayan bir ceylan cinsinin erkeğinde karın derisi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.

muamele: Davranma, davranış, yol, yöntem.

muharrem: Hicri takvimin 1. ayı.

muhacir: 1. Yerinden yurdundan ayrılıp başka bir ülkeye yerleşmek için giden, göç eden kimse, göçmen. 2. Din. M.S. 622'de Hicret'e izin verilmesi üzerine Hz. Muhammed'den (s.a.v.) önce, onunla birlikte veya daha sonra Mekke'den Medine'ye göç eden sahabilerden her biri.

mushaf: 1. Sayfa halinde meydana getirilmiş şey, kitap. 2. Kur'an-ı Kerim.

musiki: İnsanın duygu ve düşüncelerinin seslerle ifade edildiği sanat, müzik.

mücadele: Bir şeyin üstesinden gelmek için yılmadan, bıkmadan uğraşma, çalışma.

mükafat: Bir başarının, iyi ve güzel bir davranışın karşılığı olan şey.

münacat: Allah'a yalvarıp yakarma, dua ve niyazda bulunma. Konusu Cenâb-ı Hakk'ı övme ve O'na yakarma olan şiir.

mümin: İnanan, iman eden, gönülden bağlanan, güven veren, güvene kavuşturan kimse.

mikroskop: Bir mercek düzeneği yardımıyla küçük nesneleri büyütüp daha belirgin duruma getirmeye veya çıplak gözle görülmeyenleri göstermeye yarayan alet.

musibet: Ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey.

mutlak: Kendi başına var olan, hiçbir şeye bağlı olmayan, bağımsız.

mükemmel: Kusursuz, tam, tamamlanmış.

müşrik: Allah'a (c.c.) ortak, eş koşan kimse.

N-Ö

naat: Bir şeyi överek anlatma, methetme. Bilhassa Hz. Muhammed'i (s.a.v.), Hz. Ali (r.a.) ve dört halifeyi övmek için yazılan şiir.

nezaket: Başkalarına karşı saygılı ve incelikle davranma, incelik, naziklik.

nimet: 1. Yiyecek içecek, özellikle ekmek. 2. Allah (c.c.) tarafından insanlara iman başta olmak üzere her çeşit iyiliğin verilmesi ve her çeşit zararın uzaklaştırılması.

nübüvvet: Peygamberlik, nebilik, elçilik, risalet.

öfke: Haksızlık, incinme, karşı koyma vb. duyguların doğurduğu, insanı saldırganlığa götürebilen şiddetli duygu, hiddet, kızgınlık, gazap.

örf: Yasalarla belirlenmediği halde halkın kendiliğinden uyduğu âdet, gelenek.

öğüt: Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen söz, nasihat.

P-R

portre: İnsan resmi.

put: Bazı ilkel toplumlarda doğaüstü güç ve etkisi olduğuna inanılan canlı veya cansız nesne.

rabbülalemin: Alemlerin Rabbi, Allah (c.c.).

rahim: Yaratmış olduğu bütün varlıklara karşılıksız rızık veren, yarattıklarını koruyan, esirgeyen, bağışlayan ve merhamet eden, ahirette ise sadece mümin kullarına şefkat edecek olan." anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.

rahman: "Dünyada, bütün canlılara şefkat gösteren, mümin kâfir ayrımı yapmaksızın insanlara merhamet eden, her türlü nimeti sürekli veren, rahmeti sonsuz olan" anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.

rahmet: Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.

rıza: Hoşnut ve memnun olma durumu, hoşnutluk, memnunluk.

rızık: 1. Allah (c.c.) tarafından herkese takdir edilen nimet.2. Yiyecek, içecek şey, azık.

ruh: 1. İnsan ve hayvanda vücudu canlı kılan, bilen, duyan ve idrakeden hayat gücü, hayat cevheri, can. 2. Allah (c.c.) tarafındanyaratıldıktan sonra insan bedenine üflenen, ölümden sonrada varlığı devam eden ve mahiyeti tam olarak bilinemeyenilahi ve manevi cevher.

ruhullah: Hz. İsa (a.s.) peygamberin lakabı.

rükû: 1. Öne doğru eğilme, eğilerek saygı gösterme. 2. Namazda elleri dizlere dayayıp vücudun belden yukarı kısmı yere paralel gelecek şekilde eğilme.

S

saadet: Mutluluk.

sadaka: Allah (c.c.) yolunda harcama, Allah rızası için fakirlere yapılan karşılıksız yardım ve her türlü iyilik.

sahabe: 1. Arkadaş, dost, veli. 2. Hz. Peygamber zamanında yaşamış, Müslüman olarak Hz. Peygamber'i çok kısa bir süre olsa da görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimse.

sadaka: Yardım amacıyla karşılıksız verilen şey.

sahur: Oruç tutan Müslümanların imsak vaktinden (tan yerinin ağarmasından) önce yedikleri yemek.

salih: İyi, hayırlı, faydalı, güzel.

salih amel: İyi, güzel, yararlı iş ve davranış.

samed: "Doğmayan, doğurmayan, dengi olmayan, yemeyen, içmeyen, yaratılmışların hiçbirine benzemeyen, hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı ve varlığının devamı kendisine bağlı bulunan, tüm var olanların başvurup yardım dileyeceği tek varlık" anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.

secde: Namazda alnı, burnu, elleri, dizleri ve ayak parmaklarını yere koyup orada Allah'ın (c.c.) yüceliğini Hz. Peygamber'in öğrettiği dualarla anma.

seda: Ses, yankı.

seher: Sabahın güneş doğmadan önceki zamanı, gecenin son üçte birlik zamanı.

selam: 1. Barış, emniyet, esenlik, güven. 2. Müslümanların birbirlerine iyi niyet ve saygı, sevgi dileklerini bildirmek üzere söyledikleri "Allah sana sağlık, afiyet, esenlik, barış, güven, huzur, sevgi versin." anlamında dua cümlesi.

sema: Gök, gökyüzü.

semi: "Gizli ve açık her şeyi duyan, insanın kalbinden geçenleri bile işitip bilen, kullarının yapmış olduğu duaları boş çevirmeyen" anlamında Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden biri.

sevap: İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah (c.c.) tarafından verilen mükâfat. Böyle bir mükâfat kazandıracak hayırlı iş ve davranış.

sosyal medya: İnternet üzerinden çok yönlü bilgi paylaşımının yapıldığı medya sistemi.

Ş

şah damarı: Kalbin pompaladığı temiz kanı aorttan alıp vücudun baş kısmına taşıyan; boynun iki tarafındaki atar damarlardan her biri.

şan: İyi bir nitelikle tanınmış olma durumu, ün, şöhret, itibar.

şefkat: Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi

şer: Kötü, fena, kötü iş, bela, günah, musibet.

şerif: 1. Şerefli, kutsal, mübarek. 2. Soyu temiz ve şerefli olan, asil kimse. 3. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) torunu Hz. Hasan (r.a.) 'ın soyundan gelen kimse ve bu kimseler için kullanılan unvan.

şehit: 1. Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse 2. Vatan, millet, kutsal bir amaç ve görev uğrunda Allah için ölen kimse.

şifa: Hastalıktan kurtulma, iyi olma, eski sağlığına tekrar kavuşma.

şifahane: Hastaların tedavi edildiği yer, hastane.

şükür: Kulun, Allah'ın (c.c.) vermiş olduğu sayısız nimetlerin O'nun sonsuz iyilik ve bağışının sonucu olduğunu fark ederek kalbinin teşekkür duygusuyla dolması ve bunu diliyle ifade etmesi; tutum ve davranışlarıyla haramlardan kaçınarak ve farzları yerine getirerek Allah'a (c.c.) bağlanması.

T

takva: Allah'ı (c.c.) görüyormuşçasına bir bilinç içerisinde farzları, vacipleri hakkıyla yerine getirme; Allah'ın (c.c.) hoşnutluğunukazanmak amacıyla nafileleri çokça yapma; sünnete uyma.

tavsiye: Öğütleme, yol gösterme.

tedbir: Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem.

teleskop: Gök cisimlerini yakınlaştırmaya yarayan alet.

teravih: Ramazan ayında yatsı namazından sonra sünnet olarak kılınan namaz.

teşvik: Bir kimseyi bir şeyi yapması için cesaretlendirme.

tevhid: Allah'ın (c.c.) birliğine inanma, bir sayma, bir olarak bakma.

tezhip: 1. Yaldız sürme, yaldızlama. 2. Yazma kitaplar, levhalar, murakkalar üzerine ezilerek fırçayla sürülecek hâle getirilmiş olan altının ve çeşitli renklerin kullanılmasıyle gerçekleştirilen süsleme sanatı.

tövbe: Günahtan pişmanlık, günahı terk etme, vazgeçme, istiğfar.

Ü

ümmet: Topluluk, cemaat, millet, nesil, İslam dini.

üslup: Anlatma, oluş, deyiş veya yapış biçimi, tarz.

V

vaatte bulunmak: Bir işi yerine getirmek içi verilen söz.

vaaz: İbadet yerlerinde yetkili ve görevli bir kimse tarafından yapılan dinî konuşma.

vatan: Bir milletin üzerinde yaşadığı, hâkim olduğu toprak, yurt.

Y

yaradan: Yaratıcı, Allah (c.c.)

yörünge: Bir nokta veya cismin hareketi esnasında çizdiği yol.

Z

zekât: Dinen zengin olan Müslümanların dinî bir görev olarak her yıl mallarının ve paralarının yüzde iki buçuğunu ibadet niyetiyle,fakirler başta olmak üzere Kur'an-ı Kerim'in belirlemiş olduğu yerlere vermeleri.

zırh: Savaşlarda ok, mızrak, süngü, kılıç gibi delici silahlardan korumak için giyilen, demir levhalardan, tellerden yapılmış giysi.

zikir (zikr): Anma, hatırlama, şeref, saygı ve övgü.

KAYNAKÇA

ALTUNTAŞ, Halil; Şahin, Muzaffer, **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, DİB Yayınları, Ankara, 2001.

APAYDIN, Halil, "Aşık Veysel Şatıroğlu'nda Dini Tecrübe", **Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi,** Cilt 5, Sayı 3, Samsun, 2005.

BEYATLI, Yahya Kemal, **Kendi Gök Kubbemiz**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002.

BOZKURT, Nebi, "Mescid-i Aksâ", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,** TDV Yayınları, Cilt 29, İstanbul, 2004.

Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail, **el-Câmiu's-sahih**, 1-8, Riyad, ts.; Kahire 1400/1979; İstanbul 1979.

ÇAĞRICI, Mustafa ve diğerleri, **Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir,** DİB Yayınları, Ankara, 2007.

Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah, **Sünen**, Kahire, Beyrut 1987.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5-6-7 ve 8. Sınıflar), MEB Yayınları, Ankara, 2018.

Dinî Terimler Sözlüğü, MEB Yayınları, Ankara, 2009.

Ebû Dâvud, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî, **es-Sünen**, 1-4, Beyrut 1409/1988.

GÖKALP, Ziya, **Yeni Hayat Doğru Yol**, (Haz.: Müjgan Cunbur), Kültür Bakanlığı Ziya Gökalp Yayınları, Devlet Kitapları, Ankara, 1976.

GÖLPINARLI, Abdülkadir, **Nehcü'l-Belâga Hz. Ali'nin Hutbeleri, Vasiyetleri, Emirleri, Mektupları, Hikmet ve Vecizeleri**, Kapı Yayınları, İstanbul, 2016.

GÖVSA, İbrahim Alaaddin, **Çocuk Şiirleri**, Kanaat Kütüphanesi, İstanbul 1911.

İbn Mâce, **Sünen**, Beyrut, 1986.

İmam Mâlik, **el-Muvatta** (Nşr.: Muhammed Fuâd Abdülbâkî), Mısır, 1370 (Hicrî).

İzzeddin İbnü'l-Esîr, "Üsdü'l-gābe", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,** TDV Yayınları, Cilt 42, İstanbul, 2012.

KÖKSAL, M. Fatih, "Derviş Ruhullah'ın Nefesleri Adlı Eseri", **Alevilik Araştırma Dergisi**, Sayı 5, Ankara, 2013.

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmi, **Fîhi Mâ-Fih,** (thk.Abdülbâki Gölpınarlı), İstanbul, 2008.

Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccac en-Nîsâbûrî, **es-Sahih**, Riyad 1419; Kahire 1374/1955.

Nesâî, Ebû Abdirrahman Ahmed, **Sünen**, Beyrut, ts.

ÖZAFŞAR, Mehmet, Emin ve diğerleri, **Hadislerle İslam**, DİB Yayınları, Cilt 1-7, Ankara, 2014.

ÖZKAN, Zeynep Ulviye (Ed.), **Yaz Kur'an Kursları Dinimi Öğreniyorum**, DİB Yayınları, Ankara, 2016.

ÖZEK, Ali ve diğerleri, **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, TDV Yayınları, Ankara, 2015.

SEYFETTİN, Ömer, **İlk Namaz**, Timaş Çocuk Yayınları, İstanbul, 2017.

Taberânî, **el-Mu'cemü'l-kebîr,** (thk. A. Abdülmecîd es-Sileft), Bağdat, 1978.

TATCI, Mustafa, **Yunus Emre Divanı**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

Tirmizî, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ, **es-Sünen**, (thk. Ahmed Muhammed Şâkir), Mısır, 1395/1975.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara, 2006.

Yazım Kılavuzu, TDK Yayınları, 27. Baskı, Ankara, 2012.

Görsel Kaynakça

1. Ünite Kapak, Allah Lafzı, Ebru, Kaligrafi: Nazif Orbay'ın arşivinden alınmıştır. (Sayfa: 11.)

2. Ünite Kapak: https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/blue-mosque-istanbul-turkey-sultanahmet-camii-506492857 (Erişim Tarihi: 20/01/2018.) (Sayfa: 37.)

Büyük iftar: http://media.dunyabulteni.net/250x190/2011/08/08/umraniye-iftar.jpg (Erişim Tarihi: 20/01/2018.) (Sayfa: 38.)

Kuran ayı Ramazan: https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/young-muslim-boy-reading-quraan-ramadan-427814680 (Erişim Tarihi: 20/01/2018.) (Sayfa: 39.)

Kavramlar: https://www.shutterstock.com/tr/image-illustration/3d-ramadan-drum-muslim-neighborhoodisolated-108242834 (Erişim Tarihi: 20/01/2018.) (Sayfa: 43.)

Ramazan coşkusu: http://www.yenimeram.com.tr/ramazan-ne-zaman-basli-yor-246255.htm (Erişim Tarihi: 20/01/2018.) (Sayfa: 46.)

Mahyalar: https://www.shutterstock.com, ID: 649054615 (Erişim Tarihi: 20/01/2018.) (Sayfa: 47.)

Diş kirası: http://www.islamveihsan.com/dis-kirasi-gelenegi.html (Erişim Tarihi: 20/01/2018.) (Sayfa: 48.)

Hırka-i Şerif: http://www.hirkaiserifvakfi.com/TR/658/Hirka-i-Serif/Galeri.aspx (Erişim Tarihi: 20/01/2018.) (Sayfa: 49.)

Mushaf: İbrahim Yılmaz'ın arşivinden alınmıştır. (Sayfa: 51.)

Kılıç: https://www.yenisafak.com/yenisafakpazar/hzdavudun-kilicini-kim-kullanacak-272375 (Erişim Tarihi: 20/01/2018.) (Sayfa: 52.)

Zırh: https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/historical-silver-armor-helmet-340817732 (Erişim Tarihi: 20/01/2018.) (Sayfa: 53.)

Dua: https://www.shutterstock.com/tr/image-photo/people-open-empty-hands-palms-up-275614730 (Erişim Tarihi: 20/01/2018.) (Sayfa: 54.)

3. Ünite Kapak, Edep Ya Hu Kaligrafi: Burak Keleş'in arşivinden alınmıştır. (Sayfa: 59.)

Misafire ikram görseli: Diyanet İşleri Başkanlığının fotoğraf arşivinden alınmıştır. (Sayfa: 61.)

Yorumlayalım etkinliği/Ebû Dâvûd, Edeb, 132-133. görseli: Diyanet İşleri Başkanlığının fotoğraf arşivinden alınmıştır. (Sayfa: 64.)

Not Edelim/Müslim, Zekât, 56. görseli: AYCIN, Hasan, **Kırk Hadis Kırk Çizgi**, EDAM Yayınları, İstanbul, 2007. (Sayfa: 65.)

Mimarimizde Dinin İzleri başlığının motivasyon sorusundaki görsel: stock-photo-blue-mosque-in-sultanahmet-old-town-istanbul-turkey-on-sunset-507946894 (Sayfa: 102.)

Mimarimizde Dinin İzleri başlığındaki Fatih Külliyesi görseli: stock-photo-aerial-view-of-fatih-mosque-and-istanbul-734416279 (Sayfa: 102.)

Mimarimizde Dinin İzleri başlığındaki Bayezid Külliyesi görseli: stock-photo-view-of-the-complex-of-sultan-bayezid-ii-in-edirne-turkey-330891293 (Sayfa: 102.)

Mimarimizde Dinin İzlerini gösteren Yapılardan Örnekler sayfasındaki Çifte Minareli Medrese ve III. Ahmet Çeşmesi ve Mevlana Türbesi görselleri: Bu kitap için çekilmiştir. (Sayfa: 103.)

Mimarimizde Dinin İzlerini gösteren Yapılardan Örnekler sayfasındaki Şadırvan görseli: stock-photo-istanbul-turkey-april-muslims-performing-the-ablutions-at-the-fountain-of-yeni-camii-765324469 (Sayfa: 103.)

Mimarimizde Dinin İzleri başlığındaki Karatay Medresesi görseli: stock-photo--karatay-mosque-museum-konya-263730551 (Sayfa: 106.)

Mimarimizde Dinin İzleri başlığındaki Yorumlayalım etkinliğinin görseli: Bu kitap için çekilmiştir. (Sayfa: 108.)

Musikimizde Dinin İzleri başlığındaki Biliyor Musunuz? Etkinliğindeki görsel: Halimenur SEVİM tarafından çizilmiştir. (Sayfa: 111.)

Örf ve Adetlerimizde Dinin İzleri başlığındaki Yorumlayalım etkinliğinin görselleri: Bu kitap için çekilmiştir. (Sayfa: 118.)

Örf ve Adetlerimizde Dinin İzleri başlığındaki bayramlaşma görseli: Bu kitap için çekilmiştir. (Sayfa: 119.)

İnternet Kaynakları

www.tdk.gov.tr

www.isam.org.tr

www.diyanet.gov.tr

www.hadislerleislam.diyanet.gov.tr

www.shutterstock.com

DEĞERLENDİRME SORULARI CEVAP ANAHTARI

1. ÜNİTE

B BÖLÜMÜ

1. C 2. B 3. B 4. D 5. A

C BÖLÜMÜ

1. semi 2. düzen 3. kıssa
4. ihlas 5. irtibat.

D BÖLÜMÜ

1. D 2. D 3. y 4. d 5. d

2. ÜNİTE

B BÖLÜMÜ

1. C 2. B 3. B 4. B 5. C

C BÖLÜMÜ

1. farz, 2. diş kirası, 3. oruca’
4. zırh 5. Muharrem

D BÖLÜMÜ

1. D 2. Y 3. Y 4. D 5. Y 6. Y
7. D 8. D 9. Y 10. D

3. ÜNİTE

B BÖLÜMÜ

1. C 2. A 3. B 4. D 5. A

C BÖLÜMÜ

1. adap kuralları 2. selamlaşmaya
3. besmeleyle 4. şirk koşmak
5. Tahiyyat Duası

D BÖLÜMÜ

1. D 2. Y 3. D 4. D 5. D

4. ÜNİTE

B BÖLÜMÜ

1. C 2. D 3. A 4. C 5. A 6. B
7. C 8. B 9. C 10. D

C BÖLÜMÜ

1. Y 2. D 3. D 4. Y 5. Y

5. ÜNİTE

B BÖLÜMÜ

1. C 2. B 3. C 4. D 5. B 6. C
7. D 8. D

C BÖLÜMÜ

1. şadırvan, 2. minber, 3. mihrap’
4. vaaz kürsüsü 5. minare
6. kubbe 7. şerefe